

KÜN
KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ

Kapadokya Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü
Turizm Rehberliği Anabilim Dalı
Turist Rehberliği Bilim Dalı

**TURİZM ENDÜSTRİSİNDE DOĞAL AFETLERİN
SOSYOEKONOMİK VE KÜLTÜREL AÇIDAN
İNCELENMESİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ**

Kübra Simay OMAK KÖSE

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

TURİZM ENDÜSTRİSİNDE DOĞAL AFETLERİN SOSYOEKONOMİK VE
KÜLTÜREL AÇIDAN İNCELENMESİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Kübra Simay OMAK KÖSE

Kapadokya Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü
Turizm Rehberliği Anabilim Dalı
Turist Rehberliği Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans ders ve proje sürecinde verdiği destek ve yaptığı yönlendirmelerle yüksek lisans eğitim sürecimi tamamlamamda büyük emeği olan proje danışmanım Sayın Doktor Öğretim Üyesi Ali Yüce Hocama ve katkılarından dolayı Değerli Eşim Orhan KÖSE'ye eğitim hayatımda dahil olmak üzere tüm hayatım boyunca yanımda olan beni destekleyen annem Günay KÜÇÜKYILDIZ OMAK'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, yüksek lisans eğitimimiz süresince derslerinde bizlere farklı ve önemli konulardaki bilgi, görüş, öneri ve birikimlerini aktararak, bizleri doğru bilgi kaynaklarına yönlendiren tüm hocalarımıza da en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Kübra Simay OMAK KÖSE

ÖZET

Omak Köse, Kübra Simay. *Turizm Endüstrisinde Doğal Afetlerin Sosyoekonomik ve Kültürel Açıdan İncelenmesi: İstanbul Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir, 2024.

Bu çalışma hem tarihi hem de turistik bir şehir olan İstanbul'da meydana gelmiş ve gelebilecek olan doğal felaketlerin turizm sektörü üzerindeki sosyo-ekonomik ve kültürel etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Deprem, sel ve tsunami gibi felaketlerin ardından turizm sektörünün karşılaştığı zorlukları ve bu zorlukları aşmak için kullanılan stratejiler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Araştırma, İstanbul'daki otel çalışanları ve sektör uzmanlarının deneyimlerine dayanan yarı yapılandırılmış görüşmelere dayanarak, doğal afetlerin turizm sektöründe neden olduğu ekonomik kayıplar, istihdama etkileri ve turist davranışlarındaki değişiklikler gibi konuları analiz etmektedir. Fenomenolojik yaklaşımın yanı sıra, dünya genelinde çeşitli doğal afetlerin turizm endüstrisi üzerindeki etkilerini inceleyen kapsamlı bir literatür taraması da çalışmanın temel kaynaklarından biri olmuştur. Ayrıca, felaket sonrası toplumun kültürel yapısındaki ve turizm sektöründeki olası değişiklikler değerlendirilmektedir. Araştırma bulguları, en belirgin olarak, turistlerin seyahat tercihlerinde değişimlere ve ekonomik kayıplara yol açtığını göstermektedir. Bu araştırmanın bulguları, afet yönetimi ve hazırlık planlaması alanlarında politika yapıcılar ve turizm sektörü yöneticileri için önemli içgörüler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğal Afetler, Turizm Sektörü, Sosyo-ekonomik Etki, Kültürel Etki

ABSTRACT

Omak Köse, Kübra Simay. *An Analysis of Natural Disasters in the Tourism Industry from a Socioeconomic and Cultural Perspective: The Case of Istanbul*, Nevşehir, 2024.

This study aims to analyze the socio-economic and cultural impacts of natural disasters that have occurred or may occur in Istanbul, a city rich in both historical and touristic significance. The challenges faced by the tourism sector following disasters such as earthquakes, floods, and tsunamis, as well as the strategies employed to overcome these challenges, have been examined in detail. The research is based on semi-structured interviews with hotel employees and industry experts in Istanbul, analyzing topics such as the economic losses caused by natural disasters in the tourism sector, their impact on employment, and changes in tourist behavior. In addition to the phenomenological approach, a comprehensive literature review examining the impacts of various natural disasters on the tourism industry worldwide has been a fundamental source for this study. Moreover, potential changes in the cultural structure of the society and the tourism sector after disasters are evaluated. The research findings notably indicate that natural disasters lead to changes in tourists' travel preferences and economic losses. These findings provide significant insights for policymakers and tourism sector managers in the fields of disaster management and preparedness planning.

Keywords: Natural Disasters, Tourism Industry, Socio-economic Impact, Cultural Impact

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1. TURİZM SEKTÖRÜ	3
1.2. DOĞAL AFETLER	3
1.3. DOĞAL AFETLERİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ.....	4
1.4. DAYANIKLILIK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM	5
1.5. YENİDEN YAPILANDIRMA VE TOPARLANMA.....	6
2. BÖLÜM: DOĞAL AFETLERİN DÜNYADA TURİZME ETKİLERİ	8
2.1. DEPREMLER	8
2.1.1. Tayvan 21 Eylül 1999'da Gerçekleşen Deprem	8
2.1.2. Çin'deki Jiuzhaigou Depremi 2017	10
2.1.3. Japonya Depremi 2018 Hokkaido Doğu İburi Vakası	12
2.1.4. Bhaktapur, Nepal Depremi	15
2.1.5. İtalya Depreminin Turizme Etkisi	16
2.1.6. Türkiye' de Depremin Turizme Etkisi	17
2.2. KASIRGALAR.....	18
2.2.1. Kasırgaların Karayipler'de Turizme Etkisi	18
2.2.2. Kasırgaların Florida'daki Turizme Etkisi	21
2.3. HEYELANLAR.....	22
2.3.1. Heyelanın Candikuning Köyü, Tabanan Regency, Bali, Endonezya'ya Etkisi.....	22
2.3.2. Heyelanların Himalaya Turizmine Etkisi.....	23

2.4. SELLER	25
2.4.1. Aquis Querquennis Kompleksi Üzerinden Turizm Sektörünün Sel Riskine Karşı Savunmasızlığı.....	25
2.4.2. Muson Sel Olayının Malezya’ da Turizme Etkisi	26
2.5. SALGINLAR (COVID-19).....	27
2.5.1. Covid-19’un Polonya’da Turizme Etkisi	27
3.BÖLÜM: ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ	30
3.1. Veri Analizi	31
3.2. Etik Hususlar	32
3.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	33
4.BÖLÜM: BULGULAR.....	34
4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK YAPISI	34
4.2. TURİZM SEKTÖRÜNDE DOĞAL AFET YÖNETİMİ VE HAZIRLIK DURUMU.....	37
4.3. DOĞAL AFETLERİN SEKTÖREL VE TOPLUMSAL ETKİLERİ	44
4.4. DOĞAL AFETLERE KARŞI ALINABİLECEK ÖNLEMLER VE KRİZ YÖNETİMİ.....	56
4.5. KÜLTÜREL MİRASLARIN DOĞAL AFETLERE KARŞI KORUNMASI: STRATEJİLER VE ÖNLEMLER	64
4.6. DOĞAL AFETLERE KARŞI TURİZM SEKTÖRÜNDE ÖNLEMLER VE DAYANIKLILIK STRATEJİLERİ	74
5.BÖLÜM: TARTIŞMA.....	94
SONUÇ.....	90
KAYNAKÇA	104
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU	105
EK 2. ETİK KURUL İZİN FORMU	Error! Bookmark not defined.
EK 3. MÜLAKAT SORULARI.....	105

TABLolar DİZİNİ

TABLO 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler	34
TABLO 2. Katılımcıların Cevaplarından Elde Edilen Bilgiler	35
TABLO 3. Turizm Sektöründe Doğal Afetlere Karşı Alınan Önlemler ve Eğitim Süreçleri	37
TABLO 4. Doğal Afetlerin Turizm Sektöründe Yarattığı Etkiler ve Çalışanların Yaşamına İmpaktı	45

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca belirli periyodik aralıklarla tsunamiler, depremler, orman yangınları, kasırgalar, seller, kuraklıklar ve sıcak hava dalgaları gibi doğal afetler meydana gelmiştir. Bu doğa olayları, insanların bu tür olaylarla başa çıkmayı öğrenmek veya uyum sağlamak için birçok mekanizma geliştirdiği bir ortamı da beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte, günümüzde iklim değişikliklerinin etkisiyle ve küreselleşmiş dünyanın sosyo-ekolojik sistemlerindeki artan karmaşası nedeniyle afetlerin etkileri ve yarattığı olumsuzluklar artmıştır (Becken, Mahon, Rennie ve Shakeela, 2013). Doğal afetlerin genel anlamda endüstrileri dramatik bir şekilde etkilediği bilgisi genel olarak kabul görmektedir. Bu endüstriler arasında, hassas ve kırılgan niteliği ile bilinen turizm endüstrisi, doğal afet fenomeninden en çok ve en hızlı şekilde etkilenenlerin başında gelmektedir. Afetler bireyleri, toplumları ve kuruluşları etkilediği için turizm faaliyetleri üzerinde derin izler bırakmaktadır. Bu felaketlerin yaşandığı ülkelerde ise etkisi, etkilenen bölgeye ve seyahat kararlarına yönelik sorunlar oluşturabilmektedir (Jin, Qu ve Bao, 2019; Ruan, Quan ve Liu, 2017). Doğal afetlerin neden olduğu ani ve şok edici değişime genellikle 'şok etkisi' denir (Miller, 2008). Bu etkilerin niteliği ve kapsamı, ortaya çıkan şokun türü ve etkilenen sistemin dayanıklılığına bağlıdır (OECD, 2014). Tüm bu şok etkisi yaratan doğal afetlerin olası krizlerini anlamak, yönetmek ve buna yanıt vermek, sürdürülebilir turizm yönetiminin ayrılmaz bir parçasıdır (Shakeela ve Becken, 2015).

Turizm birçok açıdan ele alındığında tehlikeye açık ve savunmasızdır (Becken ve Zammit, 2014). Afetler, ziyaretçilerin destinasyonlara seyahat etme kararlarını da olumsuz anlamda etkilemesine sebep olmaktadır. Bugüne kadar ki araştırmalar büyük ölçüde afet riskinin azaltılması ve büyük ölçüde kriz yönetimi üzerine odaklanmıştır (Becken. ve Hughey, 2013; Faulkner, 2001; Ritchie 2008). Özellikle araştırmacılar ve uygulamacılar, sürdürülebilir kalkınma ve pazarlama stratejilerinin hem fiziksel varlıklar hem de destinasyon imajı açısından bir afet sonrasında destinasyonu hazırlama, koruma ve yeniden inşa etme planlarının ne içermesi gerektiği konusunda bilimsel çalışma yapmaya gerek duymuşlardır. Bir afetin ardından halkın güvenlik ve çekicilik algısını yeniden oluşturmak, potansiyel ziyaretçilerin o destinasyona seyahat etmelerini

sağlamak ve onlara güven vermek, etkilenen bölgenin işlevselliğini ve ekonomik toparlanmanın yeniden kazanılması açısından oldukça önemlidir. Ziyaretçi algılarını anlamının yanı sıra, riskleri de ele almanın önemli olduğu zamanla ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma, İstanbul'daki doğal afetlerin etkilerini ve bu etkilerin destinasyonun toparlanma süreçlerine yansımalarını incelemektedir. İstanbul'daki konaklama merkezlerinde çalışanların ve turizm sektöründeki acente yöneticisi, akademisyenler ve İstanbul Rehberler Odası yönetim kurulu üyesinden oluşan uzmanların olası doğal afetlere karşı hazırlık durumlarını ortaya koymak için yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Literatür taramasıyla desteklenen bu çalışma, turizm sektöründe karşılaşılabilecek sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini derinlemesine araştırmaktadır.

Son zamanlarda sıkça medyada yer alan "beklenen büyük İstanbul depremi" konusu, bireylerde ve sektörde endişelerin artmasına neden olmaktadır. Bu durum, eksikliklerin belirlenerek detaylı önlemler alınmasının ve böylece toplumsal hayatın dramatik bir şekilde etkilenmemesinin büyük önem taşıdığını göstermektedir. Coğrafi olarak İstanbul'dan geçen bir fay hattında meydana gelebilecek bir deprem, etkisini tüm dünyada hissettirecektir. İstanbul, tarihi, kültürel ve ekonomik açıdan zengin bir merkez olmasıyla dünya çapında önemli bir turistik cazibe merkezidir. Bu nedenle, İstanbul'daki konaklama tesislerinin deprem gibi büyük afetlere karşı hazırlıklı olup olmadığını anlamak için bu tesislerdeki çalışanların ve sektördeki uzmanların görüşlerine başvurulmuş ve böylece literatürdeki boşluğun doldurması, çözümler üretilerek dirençli bir turizm endüstrisi geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde kavramsal çerçeve oluşturulmuş, ikinci bölümde ise afet olayları ile turizm talebi arasındaki ilişkinin arkasında yatan nedenler ve doğal afetlerin turizme etkileri ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Üçüncü bölümde araştırmanın metodolojisi açıklanmış, dördüncü bölümde ise İstanbul'da yaşanması olası bir doğal afette turizm sektöründeki konaklama merkezlerinin durumlarını değerlendirebilmek için yarı yapılandırılmış mülakatlara yer verilmiştir. Son olarak, beşinci bölümde elde edilen bulgulara dayalı olarak yapılan tartışma, sonuç, öneriler ve sınırlılıklara değinilmiştir.

1.BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. TURİZM SEKTÖRÜ

Turizm sektörü, insanların iş, eğlence, dinlenme, kültürel veya kişisel öğrenme amacıyla kendi yaşadıkları yerin dışına çıkmalarını ve bu süreçte kullandıkları hizmetlerin ve ürünlerin tümünü kapsayan geniş bir endüstriyi ifade etmektedir (Bayer, 1992:3). Bu sektör, doğrudan turistlere hizmet veren işletmeleri ve dolaylı olarak turizm faaliyetlerinden etkilenen diğer hizmet ve ürün sağlayıcılarını içermektedir. Turizm sektörünün ana bileşenleri konaklama hizmetleri, ulaşım hizmetleri, yiyecek ve içecek hizmetleri, eğlence ve aktivite hizmetleri, seyahat acentaları ve tur operatörleri, kültürel ve doğal miraslardandır. Konaklama hizmetleri; oteller, tatil köyleri, pansiyonlar, kamp alanları gibi turistlerin geçici olarak konaklayabilecekleri yerleri içermektedir. Ulaşım hizmetleri; hava yolu, deniz yolu, kara yolu ve demir yolu taşımacılığı gibi turistlerin bir yerden bir yere seyahat etmelerini sağlamaktadır. Yiyecek ve içecek hizmetleri; restoranlar, kafeler, barlar ve yiyecek büfeleri gibi turistlere yeme içme hizmeti sunan işletmelerdir. Eğlence ve aktivite hizmetleri; tema parkları, müzeler, tarihi yerler, doğa parkları, spor aktiviteleri ve konserler gibi turistlerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri etkinlikler ve mekanları kapsamaktadır. Seyahat acenteleri ve tur operatörleri; turistlere paket turlar, ulaşım, konaklama ve rehberlik hizmetleri sunarak seyahatlerini planlama ve organizasyonunu üstlenen şirketlerdir. Kültürel ve doğal miras; tarihi eserler, sanat galerileri, festivaller, doğal güzellikler ve kültürel etkinlikler gibi turistlerin ilgisini çeken kültürel ve doğal varlıklardır (Toskay, 1983).

1.2. DOĞAL AFETLER

Doğal afetler, deprem, sel, kasırga, volkanik patlama ve tsunami gibi doğa olaylarının neden olduğu yıkıcı olaylardır. Bu afetler, afetin türüne, sıklığına ve

şiddetine bağlı olarak farklı şekillerde tanımlanır ve incelenir. Doğal afetlerin meydana gelmesi, turizm sektörü üzerinde önemli ekonomik hasarlara yol açabilmektedir. Turist sayısında belirgin bir düşüş yaşanabilir; oteller, restoranlar ve turistik mekanlar ciddi ekonomik kayıplar yaşayabilmektedir. Ancak bazı durumlarda, afet bölgelerine yardım etmek veya durumu yerinde görmek amacıyla ziyaretçi sayısında artış da gözlemlenebilmektedir. Bu tür olaylar, afet sonrası toparlanma ve yeniden yapılanma sürecinde bölgeye farklı dinamikler getirebilmektedir. Afetlerin turizme etkisini sırasıyla ele alacak olursak; depremler, altyapıya zarar vererek turizm faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir. Bu tür olaylar, otellerin, yolların ve turistik mekanların hasar görmesine neden olarak turizm akışını ciddi şekilde aksatmaktadır. Ancak, depremler aynı zamanda insanların merakını çekebilme ve bazı durumlarda "afet turizmi" olarak adlandırılan bir fenomeni tetiklemektedir. Tsunamiler ve sel felaketleri; genellikle turizm altyapısına büyük zarar verir ve turistlerin bölgeye olan ilgisinde uzun süreli bir düşüşe yol açmaktadır. Bu tür afetler, özellikle kıyı bölgelerinde bulunan turistik tesisleri ve plajları ciddi şekilde etkilemektedir, bu da bölgenin turizm gelirlerinde önemli kayıplara yol açmaktadır. Volkanik faaliyetler; bazen turistler için bir çekim merkezi olabilmekte ancak büyük patlamalar ve lav akıntıları, turizm destinasyonlarını yıkıcı bir şekilde etkilemektedir. Kuraklığın ise turizm üzerinde doğrudan bir etki yaratmayabilir, ancak su kıtlığı gibi dolaylı etkiler, turizm işletmelerinin ve turistlerin deneyimini olumsuz etkilemektedir. Kuraklık nedeniyle su kaynaklarının azalması, otellerin ve diğer turistik işletmelerin faaliyetlerini sınırlandırabilmektedir. Pandemiler; yani bulaşıcı hastalık salgınları, seyahat kısıtlamalarına ve turistlerin bölgeyi ziyaret etme isteklerinde büyük düşüşlere yol açmaktadır. Pandemi dönemlerinde, uluslararası seyahatlerde azalma ve sağlık endişeleri nedeniyle turizm sektörü ciddi şekilde darbe almaktadır. Endüstriyel kazalar ve fırtınalar; turistlerin güvenliğini tehdit edebilecek ve turizm destinasyonlarının altyapısına zarar verebilecek diğer olaylardır. (Man, Lack, Wyatt ve Murray, 2018).

1.3. DOĞAL AFETLERİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ

Sosyo-ekonomi; bireylerin, hane halklarının, toplulukların ve ulusların ekonomik davranışlarının sosyal, kültürel, politik ve tarihsel bağlamları içinde nasıl şekillendiğini

ve bu etkileşimlerin genel ekonomik performans üzerinde nasıl sonuçlar doğurduğunu incelemektedir. Doğal afetlerin turizme sosyo-ekonomik etkilerine baktığımızda, ekonomik değişimlerin aynı zamanda halkın sosyolojik yapısını ve yaşam tarzını etkilediğini, bu durumun da bölgenin tarihsel anlamda nasıl şekilleneceğini belirlediği görülmektedir. Doğal afetler, turizm altyapısı ve tesislerine doğrudan zarar vererek ciddi maddi hasara yol açar ve onarım ile yeniden yapılanma için yüksek maliyetlere neden olmaktadır. Ek olarak, afet sonrası turizm talebindeki azalma, işletmelerin gelirlerinde önemli düşüslere sebep olur, bu da yerel ve ulusal ekonomiler için ciddi gelir kaybı anlamına gelmektedir. Doğal afetler, turizm işletmelerinin geçici ya da kalıcı olarak kapanmasına neden olabileceği gibi çalışanlar için iş kaybına ve geniş çapta ekonomik zorluklara yol açmaktadır. Ulaşım altyapısının gördüğü zarardan kaynaklı, turistik bölgelere erişim zorlaşır ya da imkânsız hale gelmektedir. Altyapı sorunları dolayısıyla her ne kadar iyileşme çalışmaları başlatılmış olsa da turizm sektörünün toparlanmasını daha fazla geciktirecektir. Uzun vadede ise imaj zararı ve talebin azalması söz konusudur. Ayrıca medyada yer alan olumsuz haberler bölgenin uzun vadeli imajına zarar vererek potansiyel turistleri de caydırabilmektedir (Mazzocchi ve Montini, 2001). Bu da doğal afetlerin yol açtığı belirsizlik ve durgunluk nedeniyle bölgeye yapılan mevcut ve gelecekteki yatırımları olumsuz etkilemektedir. Afetler, sosyal etkiler açısından da topluluklar üzerinde derin etkilere sahip olmaktadır. İstihdam kaybı ve ekonomik durgunluk, sosyal stresi artırarak toplum içindeki eşitsizlikleri derinleştirmektedir. Doğal afetler sonrasında turizm sektörünün toparlanması ve yeniden yapılanması, genellikle uzun süreçler gerektirmektedir. Bu süreçte, yerel ve ulusal hükümetlerin yanı sıra uluslararası yardım ve iş birliği de kritik öneme sahip olmaktadır. Doğal afetlerin turizm sektörüne etkileri, etkilenen bölgenin özelliklerine, afetin şiddetine ve toparlanma çabalarının etkinliğine bağlı olarak değişiklik göstermektedir (Şahin ve Yavuz, 2015).

1.4. DAYANIKLILIK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

Turizmde sürdürülebilirlik ve dayanıklılık kavramları son yıllarda oldukça sık bir şekilde kullanılan kavramlar olarak öne çıkmaktadır. Turizm sektörünün gelecekteki zorluklar ve değişen koşullara uyum sağlama yeteneği ile çevresel, sosyal ve ekonomik

kaynakların korunarak uzun vadeli olarak turizm faaliyetlerinin sürdürülebilmesini ifade eden bu iki önemli kavram, turizm sektörünün sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Dayanıklılık, turizm sektörünün doğal afetler, ekonomik krizler, sosyal değişimler gibi beklenmedik durumlara karşı direnç göstermekte, bu tür olaylardan etkilenmesi durumunda ise hızla toparlanma ve eski veya daha iyi bir duruma geri dönme kapasitesini ifade etmektedir. Turizm de dayanıklılık, bölgesel ve ulusal ekonomilerin bu tür olaylardan kaynaklanan zararlardan minimum düzeyde etkilenmesini sağlamak için kritik öneme sahip olmaktadır. Dayanıklılık stratejileri; risk yönetimi, acil durum hazırlıkları, kaynakların etkin kullanımı ve yerel toplulukların kapasitelerinin artırılmasını içermektedir. Sürdürülebilir turizm ise turizm faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları arasında bir denge kurarak, mevcut ve gelecek nesillerin turizmden faydalanabilmesi için gerekli koşulları sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşım turizmin, çevresel kaynaklara zarar vermeden, yerel kültürleri ve toplulukları destekleyerek ve ekonomik faydalar sağlayarak geliştirilmesini vurgulamaktadır. Sürdürülebilir turizm stratejileri; çevresel ayak izinin azaltılması, yerel halkın turizm gelirlerinden adil bir şekilde faydalanması, kültürel mirasın korunması ve ekoturizm gibi çevreye duyarlı turizm modellerinin teşvik edilmesini içermektedir (Mccoll ve Moisey, 2008).

1.5. YENİDEN YAPILANDIRMA VE TOPARLANMA

Turizm sektöründe yeniden yapılandırma ve toparlanma süreçleri, çeşitli zorluklar ve krizler sonrasında sektörün eski dinamizmini yeniden kazanması ve sürdürülebilir bir gelişim yoluna girmesi için kritik öneme sahip olmaktadır. Bu süreçler, stratejik planlama, kapsamlı analiz ve çeşitli paydaşların etkin katılımını gerektirmektedir. Yeniden yapılandırma, turizm sektörünün mevcut yapısal zorluklarına çözüm bulmayı ve gelecekteki potansiyel krizlere karşı daha dayanıklı bir yapı oluşturmayı hedeflemektedir. Bu süreç, sektörün ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğini artırmayı amaçlamaktadır (Mccoll ve Moisey, 2008).

Yeniden yapılandırma ve toparlanma aşamalarında yapılabilecek adımlara bakıldığında (Ahmed vd., 2022);

Stratejik değerlendirme yapılarak; mevcut durumun kapsamlı bir analizi yapılmalı, turizm sektörünün güçlü ve zayıf yönlerinin, fırsatların ve tehditlerin belirlenmesi sağlanmalıdır.

Hedef belirlenerek; sektörün uzun vadeli hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için gerekli stratejiler tanımlanmalıdır.

Yenilik ve diversifikasyon ile; turizmde teknolojik yeniliklerin entegrasyonu yoluyla turizm ürün ve hizmetlerinde çeşitliliği artırarak yeni pazarlara erişim kolaylaştırılmalıdır.

Sürdürülebilirlik odaklı yaklaşım ile; çevresel koruma, sosyal adalet ve ekonomik kalkınma arasında denge kurarak turizmin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

Turizmdeki paydaşların katılımı ile; yerel toplulukların, özel sektörün, hükümetlerin ve diğer ilgili grupların sürece aktif katılımı teşvik edilmelidir. Toparlanma süreci, turizm sektörünün yaşanan bir kriz veya zorluk sonrası eski performansına dönmesini ve hatta bu süreçten güçlenerek çıkmasını hedeflemelidir.

Hızlı müdahale ve kriz yönetimi ile; kriz anında etkili iletişim, kaynakların doğru yönlendirilmesi ve zararın en aza indirilmesi için acil eylem planlarının devreye sokulması gerekmektedir. Krizin sektör üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi ve toparlanma sürecinin izlenmesi gerekmektedir.

Esneklik ve yeniliğe önem verilerek; toparlanma stratejilerinde esnekliği ve yenilikçi çözümler benimsenmeli, turizm tekliflerini çeşitlendirme ve turistlerin değişen beklentilerine uyum sağlanmalıdır.

Destek ve teşvik paketleri ile; işletmelere finansal destek sağlanmalı, turizm teşvikleri ve kampanyalarıyla sektör canlandırılmalıdır.

Kapasite geliştirme ve eğitimle; turizm çalışanlarının ve yöneticilerinin kriz yönetimi ve sürdürülebilir turizm uygulamaları konusunda eğitilmesi gerekmektedir.

2. BÖLÜM: DOĞAL AFETLERİN DÜNYADA TURİZME ETKİLERİ

2.1. DEPREMLER

2.1.1. Tayvan 21 Eylül 1999'da Gerçekleşen Deprem

Tayvan'da meydana gelen ciddi hasarlar bırakan ve oldukça fazla kayıplar vermesine sebep olan deprem, adanın tam orta noktasında 21 Eylül 1999'da meydana gelmiştir. 7.3 şiddetinde gerçekleşen depremde en çok etkilenen sektör ise turizm olmuştur. Depremde pek çok kasaba alt yapı hasarı almıştır. Bu deprem sonrası Tayvan'da birçok kasaba yerle bir olmuş ve insan kayıpları ile alt yapı hasarları artmıştır. 2,400'den fazla kişi ölmüş, 13.000'den fazla kişi yaralanmış, 10.000'den fazlası ise evsiz kalmıştır. Birçok bina, yollar, su kanalizasyonu, gaz ve güç sistemleri hasar görmüştür. Fakat depremin ardından yapılan çalışmalar genellikle depremden sonra gelecek ziyaretçi hacmini tahmin etmeye yönelik olmuştur (Ulusal İtfaiye İdaresi, 1999).

Adanın 20.yüzyıldaki en şiddetli doğal felaketi, Tayvan turizm endüstrisine sert bir darbe indirirken en kötü etkiyi uluslararası turizm sektörü görmüştür. Uluslararası turizm için kullanılan otellerin oda doluluk oranları düşmüştür. Bu deprem adanın ekonomisini olumsuz etkileyerek, hükümet yetkililerinin 1999'un dördüncü çeyreğindeki tahmini gayrisafi yurt içi hasıla artışını %5,7'den %5,3'e düşürmüştür (Bütçe, Muhasebe ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2000). Deprem sonrası ilk dönemde birçok turistin seyahat etme istediğini azaltmıştır. Medyanın telaşı ve depremin tüm adayı sardığına dair yanıltıcı haberler turistleri korkutmuş ve bundan dolayı turistlerin seyahat tercihleri olumsuz etkilenmiştir. Turizm Bürosu raporuna göre, 1999'un Ocak-Ağustos döneminde ziyaretçi sayısında bir önceki yılın aynı dönemine göre %15'lik bir artış kaydedilmiştir. Bu Asya'nın 1997-98 mali çalkantısından sonra toparlanmasıyla birlikte yeniden canlanmaya başlamıştır. Ancak deprem sonrası dönemde turist sayısında ciddi bir azalma yaşanıldığı tespit edilmiştir. Eylül -Aralık döneminde yurt dışından gelen Ziyaretçi sayısı 1998 yılının aynı dönemine göre %15 oranında azalmış,

230 önemli doğal noktaya gelen ziyaretçi sayısı ise %27 oranında azalmıştır (Turizm Bürosu, 2000). Uluslararası turistlere yönelik otellerin oda doluluk oranları ortalama %60'a kadar düşmüştür ve uluslararası hava yolu rezervasyon iptalleri de 1999 yılı Eylül ile Aralık döneminde 210.000'e yükselmiştir.

Otel, havayolu, konser salonu, otobüs koltukları, ziyafet ve benzeri iptalleri turizmde büyük bir kayba neden olmuştur. Araştırmacılar araştırmalarını mevsimsel otoregresif entegre hareketli ortalama (SARIMA) modelini temel alarak tahmini ziyaretçi girişlerini, daha sonra gerçekte gelen ziyaretçi girişleri ile karşılaştırarak yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda ise adaya gelenlerin Eylül 1999'dan Temmuz 2000'e yani 11 ay sonrasında bile depremin yarattığı yıkımdan henüz tam anlamıyla kurtulunamadığını göstermiştir (Witt, Witt ve Wilson, 1994; Turner, Kalendran ve Fernando, 1997).

Her ne kadar turistleri adaya çekmek amacıyla Turizm bürosu ve Tayvan Hükümeti önlemler almış olsa dahi doğal afet sonrasında toparlanması uzun zaman almıştır. Yıkılan yollar yeniden inşa edilmesine ve harap olmuş turistik tesisler yeniden faaliyete geçirilmesine rağmen endüstrinin afet öncesi seviyelere gelecek şekilde yeniden inşa edilmesi birkaç yıl sürmüştür. Bu süreçte turistlerde seyahat için alternatif destinasyonlar aramışlardır. Tayvan Turizm Bürosu ada turizmini canlandırmak için bir dizi önlemler uygulamıştır. Olumsuz medya kapsamını azaltmak için 400'den fazla medya temsilcileri ve büyük yabancı tur toptancıları, depremden etkilenen bölgeleri tanıtım gezileri için davet edilmiştir. Ayrıca, yabancı turistleri adayı ziyaret etmeye teşvik etmek amacıyla "Tayvan'ı Rahatça Turlayın" temasıyla uluslararası tanıtım kampanyaları düzenlenmiştir. Turizmi teşvik etmek amacıyla ek tanıtım faaliyetleri yürütülmüştür. Bununla birlikte Yıllık Taipei Uluslararası Seyahat Fuarı Kasım ayında Tayvan'ın başkenti olan Taipei'de düzenlenmiştir. Dört gün süren fuarda, dünya genelinde 40 ülke ve bölgeden turizm profesyonellerinin yer aldığı 520 stant yer almış ve 60.000'den fazla ziyaretçinin ilgisini çekmiştir. Depremin ardından düzenlenen fuar, yalnızca iç turizmin canlandırılmasında olumlu bir etki yaratmakla kalmamış aynı zamanda Tayvan'ın uluslararası turizm sahnesindeki genel imajını ve konumunu da büyük ölçüde geliştirmiştir. Bir diğer destinasyonun toparlanmasında yapılan çalışma ise Tayvan'da düzenlenen Johnnie Walker Classic golf turnuvasının da afet sonrası

düzenlenmiş olmasıdır. Turnuvaya Japonya, Hong Kong, Singapur, Avustralya ve Amerika Birleşik Devletlerindeki 20'den fazla golf dergilerinden ve turizm mediasından muhabirler katılmıştır. Bu durumu Tayvan Turizm Bürosu fırsata çevirmiş ve CNN kablolu yayında 30 saniyelik "iyi niyet Tayvan" ve "Depremden sonra Tayvan devam ediyor" reklamlarını yayınlamışlardır. Büyük Japon hava yolları firmalarıyla ortaklaşa tanıtım seminerleri düzenlenmiştir. Tüm bunlarla birlikte Tokyo demiryolları ve otobüs istasyonlarına poster asılarak China Airlines ve Japan Asia Airways iş birliği ile "Go, Taiwan" pazarlama programı geliştirilmiştir (Huang ve Min, 2002)

Tayvan Hükümeti manzaralı alanlardaki tesislerin yeniden faaliyete geçmelerine yardımcı olmuştur. Turizm Bürosu ise felaketten etkilenen bölgelerdeki turizm endüstrisine yönelik yardım kredisi programı kapsamında kamu tesislerinin yeniden inşasına destek olmuştur. Bu program büyük, orta ve küçük ölçekli turizm işletmecilerinin, bankalardan düşük faizli kredilere başvurmalarına olanak tanınmıştır. İşletme sermayesi için krediler Çin Merkez Bankası tarafından sağlanılmıştır. Ülke çapında manzara ve rekreasyon alanlarının denetimlerinin yapılması konusunda da yardım sağlanmıştır. Halkın güvenlik kaygısı olmadan seyahat edebilmesi için güvenlik denetimlerinden geçenlerin duyurusu yapılmıştır. Bununla birlikte, turistleri Tayvan'a çekmek için erken toparlanma aşamasında gezilerin genel fiyatları önemli ölçüde düşürülmüştür. Bu yüzdende önemli indirimler yapılmıştır. Tayvan'daki uluslararası turistik oteller, önceden gelmiş olan Japon misafirlerine promosyon malzemeler göndermiştir (Travel Trend News, 1999.). Ayrıca turistlerin güvenini yeniden sağlamak için güvenlik denetimlerinden geçen tesislerin de duyurusu yapılmıştır.

2.1.2. Çin'deki Jiuzhaigou Depremi 2017

Çin de 2008 ve 2017 yılları arasında 8.0 şiddetinde Wenchuan Depremi (Yang vd., 2011), 7.0 şiddetinde Lushan Depremi (Nisan 2013) ve 7.0 şiddetinde Jiuzhaigou Depremi (Ağustos 2017) dahil olmak üzere üç deprem meydana gelmiştir. Depremler ülkesi olan Çin, 2017 yılındaki Jiuzhaigou Depremi ile sarsılmış ve bu doğal olay ülkenin turizm endüstrisini önemli ölçüde etkilemiştir. Deprem, özellikle Sichuan eyaletinde meydana gelmiştir. Sichuan'ın çeşitlilik gösteren ve engebeli topoğrafyası,

tekrarlayan doğal afetlere karşı savunmasızlığını ortaya koymaktadır. Bu durum, depremin etkilerinin kısa sürede atlatılmasını da engellemiştir. Güneybatı Çin'in Sichuan Eyaleti, bol doğal kaynaklara, farklı bir topografyaya, zengin biyolojik çeşitliliğe ve çeşitli kültürel geleneklere sahiptir; bu nedenle turizm, özellikle az gelişmiş dağlık bölgeleri için ekonomik kalkınmanın birincil aracı haline gelmiştir. Jiuzhaigou Ulusal Manzara Noktası (Jiuzhaigou), Çin'de hızlı turizm gelişimi ile felakete yatkın bir destinasyonun tipik bir örneğidir. Kuzeybatı Sichuan'ın Aba Tibet ve Qiang Özerk Bölgesi'nde (Aba) yer alan Jiuzhaigou, muhteşem şelalelere karşı yer alan turkuaz göllerin bulunduğu nefes kesen göl manzaralarıyla dikkat çekiyor. Bir dünya mirası alanı olan Jiuzhaigou, doğal peyzaj yönetimi ve turizm gelişimiyle dünya çapında tanınmış destinasyonlardan biridir. Ancak Jiuzhaigou, bulunduğu konum itibarıyla birçok yıkıcı deprem yaşamıştır. Özellikle, 2017 Jiuzhaigou Depremi'nin merkez üssü Jiuzhaigou'dur. Deprem ve bunun yol açtığı heyelan, moloz akıntısı ve çığ gibi jeolojik tehlikeler ekosisteme ciddi şekilde zarar vermiştir ve 30'dan fazla kişiyi etkilenmiştir. Deprem sonrasında yapılan uzaktan algılama ve saha araştırmaları sonucunda sırasıyla 21 adet deprem kaynaklı heyelan, 84 adet çökme ve 23 adet potansiyel enkaz akışı oluştuğu tespit edilmiştir. Ormanlar, çalılıklar ve uygun araziler de dahil olmak üzere parktaki ekosistemin yaklaşık %30'unun Jiuzhaigou depreminden ciddi şekilde etkilendiği belirtilmiştir (Hu vd., 2019). Bazı bölgelerde, jeolojik tehlikelerden sonra baraj rezervuarlarının stabilitesi bozulabilir ve belirli koşullar altında yavaş yavaş bariyer barajlar gibi yeni arazilere dönüşebilirler (Sevgen vd., 2019).

Araştırmacılar deprem sonrasında bu bölgeye yapılan ziyaretlerin azaldığını tespit etmişlerdir. Depremin etkileri yerel ve idari düzeylerde aylara göre değişiklik göstermiştir. Deprem sonrası bu bölgenin turizm endüstrisindeki önemi de değişmiştir. Bölgedeki turistik merkezlerin birçoğu korunmasız ortamlara sahip ve depreme yatkın bölgelere toplanmış olduğundan, doğal afetlerin olumsuz etkileri uzun süre devam etmiştir. Araştırmalar sonucunda, daha dayanıklı yapıların sürdürülebilirliğe dikkat edilerek yapılması gerektiği görüşüne varılmıştır. Depremin etkileri yalnızca o bölgeyle sınırlı kalmayarak doğrudan etkilenen bölgenin çevresindeki alanlara ve daha uzak bölgeleri de etkilediği anlaşılmıştır. Alt yapıda meydana gelen doğrudan zararlar,

turistlerin seyahat tercihlerini olumsuz etkilemiş ve işletmecilerin ekonomik kayıplarına yol açmıştır. Turizm paydaşlarının toparlanma sürecindeki tepkilerinin yanı sıra destinasyonun imaj kaybının telafisi için pazarlamanın önemi de vurgulanmıştır. Bu bağlamda, turizm afet yönetim planlarının hazırlanmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. (Zhang vd., 2021).

2.1.3. Japonya Depremi 2018 Hokkaido Doğu İburi Vakası

Japonya'da, 6 Eylül 2018 tarihinde 6,7 büyüklüğünde Doğu İburi Hokkaido depremi meydana gelmiştir. Bu felakette 41 kişi ölmüş ve yerel altyapı ciddi şekilde hasar görmüştür (Orchiston ve Higham, 2016). Yaklaşık 3 milyon hane güç kaynağını kaybetmiş ve bu nedenle elektrik kesintisi önemli bir sorun haline gelmiştir (Katsumata vd., 2019; Serikawa vd., 2019). Depremin altyapı hasarına neden olması dolayısıyla turizmde de aksaklıklar meydana gelmiştir.

Destinasyon dayanıklılığı perspektifinden bakıldığında, iş birliği Hokkaido bölgesinde temel belirleyici unsur olmuştur. Eylül 2018'de Japonya'da meydana gelen Hokkaido İburi depremi ile ilgili yapılan araştırmalar, Faulkner (2001) ve Ritchie (2004) tarafından önerilen, turizm afet yönetiminin altı aşamalı çerçevelerine dayanmaktadır. Yüz yüze yapılan görüşmelerle veriler toplanmıştır. Bu şekilde, yerel turizm aktörlerinin paydaş olarak süreci nasıl ortaklaşa yürüttüklerini açıklamak ve 2018 Hokkaido depreminin her aşamasında destinasyonun kalkınmasına katkıda bulunanları belirlemek amaçlanmıştır. Ayrıca, Filimonau ve Cotrau (2019) tarafından incelenen faktörlere dayalı olarak deprem süresince afet yönetimi sürecinin ve turizm direncinin başarısı için algılanan temel belirleyiciler tespit edilmiştir.

Depremin meydana gelmesinden yaklaşık bir yıl sonra, Ağustos 2019'da gerçekleştirilen görüşmeler, çoğunlukla Hokkaido Eyaleti'nin başkenti Sapporo ile Niseko köyü, Toyako ve Noboribetsu gibi çevredeki önemli turistik bölgelerde yaşayan insanları kapsamıştır. Elde edilen veriler; afet riski yüksek bölgelerde afetin yaratacağı etkiyi önlemek ve hafifletmek amacıyla afet öncesi planlamaların yapılmasının, afet sonrası toparlanmadan daha önemli olduğunu göstermektedir. Araştırmacıların araştırmaları sonucunda elde ettikleri veriler; elektrik tedariki ve iletişim kanallarının

güvenliğinin sağlanmasının, yangın tatbikatlarının ve tahliye tatbikatlarının yapılmasının ve turistlere doğru zamanda bilgi verilmesinin önemi vurgulamıştır. Görüşülen kişilerden bazıları da afet önleme farkındalığını oluşturan sertifikalı eğitimlerin başlatılması gerektiğini belirtmiştir (Chan vd.,2020).

Hokkaido'da turizm afet yönetimi süreci için merkezi bilgi koordinasyonunun bulunmaması eleştirilmiştir. Bununla birlikte diğer kurumların ortak çalışmasının önemi de vurgulanmıştır (Jiang ve Ritchie, 2017; Oloruntoba, Siridharan ve Davison, 2018; Waugh ve Streib, 2006). Tüm bu yapılması gereken işlere, ulusal hükümetten daha fazla mali destek gerektiği vurgulanmıştır. Diğer destinasyonlardaki koşullara benzer şekilde Hokkaido'daki turizm endüstrileri ve faaliyetleri askıya alınmış ve doğal afetlerin hemen ardından gelen acil durum aşamalarına odaklanılmıştır. Tüm eylemler, kaynaklar ve dikkatler, deprem gibi ani doğal felaketlerin ardından acil tahliye, kurtarma ve hasar tespiti için yer belirleme ve müdahale etme amaçlı yönlendirilmiştir. Kumamoto depremi sonrasında, konaklama tesisleri kara üzerinde sınırlı hizmetler sunmak zorunda kalmıştır. Bu süreçte, acil tahliye, kurtarma ve hasar tespiti için yer belirleme ve müdahale gibi eylemler önceliklendirilmiştir. Ancak, tesislerin bu dönemdeki en büyük zorluklarından biri, sınırlı hizmet verme durumunda olmalarıydı. Özellikle, destinasyonun afet sonrası tanıtımı, acil durum yönetimi konularında deneyim paylaşımı ve ulusal hükümetin başlattığı restorasyonlarda indirim planı olan 'Fukkou-wari'den yararlanma konularında belirli zorluklarla karşılaşıldı. 2010'daki Kumamoto depremi restorasyonu ile benzer bir durum olsa da bu tür mali teşviklerin tam olarak desteklenmediği görülmüştür (Chan, Nozu ve Cheung, 2019). Bölgenin "normal" hale getirilmesi öncelikli hedef olmasına rağmen daha fazla turizm paydaşı olumsuz imajla mücadele etmek zorunda kalmıştır. İç turizmi geliştirmek, yerel halkı cazibe merkezlerine teşvik etmek ve etkili iletişim sağlamak amacıyla uzun vadeli stratejiler önerilmiştir. Turizmin yerel ekonomiyi canlandırmadaki önemi artarken, politika ve ekonomik yenilenme için daha stratejik planlama gerekliliği vurgulanmıştır. Destinasyon tanıtımlarının güçlendirilmesi, olumlu imaj oluşturularak halka doğru bilgilendirme yapılması önemli görülmüştür. Ayrıca, kamu ve özel sektör iş birliğiyle yerel halka ücretsiz hizmetler sunulması gerektiği belirlenmiştir.

Varılan bir diğere sonuç ise, öngörülen bazı felaketlerin prodromal aşamasında, tahliye ve acil durumlar için düzenlemeler yapmanın ve acil durumlar için güç kaynağı gibi fiziksel malzemelerin ve ihtiyaçların hazırlanmasının, turizmin destinasyona sağladığı iki ana eylem alanı olduğudur. Acil durum aşamasında, etkilenen alanların acil tahliye ve kurtarma düzenlemelerine odaklanması gerektiğinden, turizmin bu dönemde daha az öncelikli olduğu düşünülmektedir (Chan vd., 2019; Kang vd., 2017). Bununla birlikte, etkinlik öncesi aşamada, turistik kaynaklar ve alanlar genellikle afet mültecilerine acil destek ve barınma olanakları sağlamak için kullanılmaktadır. Turizm sektöründeki aktörler, aynı zamanda güvenlik koşullarının ve turizm ile ilgili alanlardaki hasarların doğrulanmasına da katkıda bulunmaktadır. Bu iki aşamaya verilen yanıtlar, iletişim etkinliği ve bilgi doğruluğunun önemini vurgulayan diğere araştırmacıların bulgularıyla da örtüşmektedir.

Ara aşama, destinasyon tanıtımı ve imaj iyileştirme gibi eylemler yoluyla turizm fonksiyonlarının ve iş operasyonlarının büyük lde ekonomiye odaklı olarak yeniden yapılandırılmasını gerektirmiştir. Bu süreçte bazı paydaşlar, turistlerin geri dönüşünü sağlamak ve i pazarları geliştirmek için yeni ürün ve hizmetler yaratmanın mümkün olduğunu vurgulamıştır. Bu eylemler esas olarak etkilenen destinasyonun kısa vadeli restorasyonunu ele alsada daha çeşitli fırsatlar ve vizyonlar ile bağlantılıdır (Chan vd., 2020). Destinasyon tanıtımı ve imajın iyileştirilmesi, turistlerin geri dönüşünü çekmek için yeni ürün ve hizmetlerin yaratılması, medyaya doğru destinasyon bilgilerinin sağlanması gibi kısa vadeli eylemler, uzun vadeli iyileştirme stratejisinin bir parçasıdır. Ayrıca, afet sonrası kalkınma fırsatları olarak yeni turizm biçimlerinin araştırılması, toplumun yeniden canlandırılması için kurumsal reform veya iyileştirmeler ve coğrafi alanlar ile sektörler arasında destekleyici sistemlerin kurulması gibi konular üzerinde daha fazla tartışma yapılması gerekmektedir (Mair, Ritchie ve Walters, 2016; Khazai, Mahdavian ve Platt, 2018). zm olarak, paydaşlar tarafından vurgulanmış olan önemli bir adım da yerel yaşam tarzının değiştirilmesi ve sürdürülebilir turizmde kalkınma stratejilerinin geliştirilmesidir. Bu stratejiler, yaşam ortamlarının iyileştirilmesi, yerel bilgi ve yaratıcılık birikiminin değerlendirilmesi ve turizmin sürdürülebilir kalkınma perspektifinin dikkate alınmasıdır. Ayrıca, turizm paydaşlarının iş birliğini artırmak amacıyla bilgi ve deneyim paylaşımının teşvik edilmesinin önemi

üzerinde durulmuştur. Turizm kaynaklarının, mekanlarının ve endüstrilerinin afet hazırlıkları açısından çok önemli olduğunun önemi vurgulanmıştır. Afetlerde karşılaşılan en büyük zorlukların; fiziksel malzemelerin sağlanması, ihtiyaçların karşılanması, tahliye ve acil durum düzenlemeleri ile bilgi ve iletişim engellerinin aşılması gerekliliğine değinilmiştir. Afet sonrasındaki üç aşamada da ürün oluşturma, imaj iyileştirme ve yerel bilgiyi zenginleştirme gibi uzun vadeli planlamaların yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır (Chan vd., 2020).

2.1.4. Bhaktapur, Nepal Depremi

Nepal depremi, sadece ülkenin fiziksel ve insanî yapısını değil, aynı zamanda turizm sektörünü de derinden etkileyen önemli bir doğal afet örneğidir. Örneğin, 21 Eylül 1999'da meydana gelen Tayvan Depremi gibi depremler sonrasında, turistlerin seyahat kararları üzerindeki etkinin yıllar geçmesine rağmen devam ettiği gözlemlenmiştir (Beaman ve Shelby, 2004). Nepal'de ki depremin turizme etkisini ortaya koymak amacıyla yapılan araştırmalarda, Beirman (2003), Türkiye'de 1999 yılında meydana gelen İzmit depremi analiz edilerek Türkiye'de deprem sonrası toparlanma süreci örnek alınmıştır. Türkiye'deki depremin insani maliyetinin büyük olmasına rağmen, mali maliyetinin yıllık %1050 enflasyonla Türk ekonomisini neredeyse felç ettiği ortaya çıkmıştır.. Deprem sırasında medyada yer alan haberler, Türkiye'deki o yılki turist sayısının bir önceki yıla göre %23,5 oranında düşmesine neden olmuştur (Kunwar ve Chand, 2016).

Türkiye'nin turizm endüstrisinin toparlanması, hükümet ve özel sektörün kaynaklarını birleştirerek yürüttüğü hızlı ve kapsamlı pazarlama ve restorasyon kampanyaları sayesinde gerçekleşmiştir. Bu kampanyalar, iyi koordine edilmiş bir pazarlama stratejisini içermektedir. Nepal ise Türkiye örneğinden yola çıkarak turizmle ilgili gelecekteki krizlerle nasıl başa çıkacağına dair bir yol haritası çizmiştir. Krizlere hazırlıklı olmanın, doğal afet anında hasar kontrolü yapılmasının ve medya yayınlarının etkin bir şekilde izlenip yönetilmesinin önemi vurgulanmıştır. Gazeteciler, önemli turizm aktörleri, tur operatörleri ve seyahat acenteleri için arka plan brifinglerinin düzenlenmesi gerektiği; halihazırda bölgede bulunan turistlere verilecek zararın

sınırlandırılması, turizm altyapısına verilen zararların en aza indirilmesi ve turizm hizmetinin normal şekilde işlediğinin gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Mali kaynak sağlamak için, hükümetlerden bir destinasyonun sorunlarını çözmeye ve ortaya çıkan imaj hasarını kontrol etme çabalarını destekleyeceklerine dair güvence talep edilmesinin önemi ortaya çıkmıştır (Kunwar, 2012). Doğal afet olmasına rağmen doğal afetin şiddeti, depremin krize dönüşmesine neden olabilmektedir (Kunwar ve Chand, 2016).

25 Nisan 2015'te 7,8 büyüklüğündeki deprem ve ardından gelen artçı sarsıntılar, tüm ülke üzerindeki etkisini doğrudan göstermiştir. Yaklaşık 9.000 kişi hayatını kaybetmiş, 22.000'den fazla kişi de yaralanmıştır. Son verilere göre yarım milyon ev yıkılmış veya hasar görmüştür. Deprem, 2015 mali yılında (15 Temmuz 2015'te sona eren) %4,6'lık bir GSYİH büyümesi öngörüsünü %1,5'in üzerinde düşürmüştür. Deprem, Nepal'e 2015 mali yılının onuncu ayında yaşanmış olmasına rağmen, özellikle hizmet sektörü üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur. Bu sektörün, deprem olmaması durumunda %6 büyümesi beklenirken, deprem sonrasında %3,9 büyüme gösterdiği görülmüştür. Toptan ve perakende ticaret, turizm (hava taşımacılığı ve otel/restoran işletmeleri dahil), gayrimenkul/kiralama/ticaret faaliyetleri ve eğitim alt sektörleri, en çok etkilenen sektörler arasındadır. Kişi başına düşen gelir, deprem olmaması senaryosunda 785 ABD doları iken, 2015 mali yılında 23 ABD doları düşerek 762 ABD dolarına gerilemiştir (PDNA, 2015).

2.1.5. İtalya Depreminin Turizme Etkisi

1997 yılında İtalya'da meydana gelen depremin turizme olan etkilerini inceleyen araştırmalar, özellikle turist akışının ekonomik değerlendirmesine odaklanmıştır. Bu deprem, İtalya'nın Umbria bölgesini etkilemiştir. Depremin olduğu yılın öncesinde, aynı dönemde turist sayısında azalma yaşanmıştır. Ancak depremi takip eden ayda %83'e varan bir artış görülmüştür. 26 Eylül 1997'deki depremin ardından Orta İtalya, 5,9'a kadar varan artçı sarsıntılarla sarsılmıştır. Deprem sonucunda 11 kişi hayatını kaybetmiş ve 100'den fazla kişi yaralanmıştır. Ayrıca, tarihi ve anıtsal mirasa büyük zarar verildiği rapor edilmiştir. Depremin merkez üssü Umbria ve Marche bölgesi arasında belirlenmiştir. Umbria'daki ekonomik sistemin ayrılmaz bir parçası olan turizm,

bölgedeki birçok belediyede otel ve restoranlar gibi birçok hizmeti sunmaktadır. Toplam istihdamın %12'si (Istituto Nazionale di Statistica -ISTAT 1991) turizm sektörüne aittir. Umbria bölgesindeki turist akışları; sahil turizmi, kültürel turizm ve ticari turizm olmak üzere üç ana kategoriye ayrılmıştır: Assisi İtalya'nın Umbria bölgesine bağlı bir beldedir ve toplam bölgesel nüfusun ortalama üçte birini oluşturmaktadır. 1988 ile 1997 yılları arasında, Assisi ve diğer bölgelerde turist akışında %20'den fazla artış görülmüş olup, bu artış olumlu bir eğilimle karakterize edilmiştir. Araştırmalara göre, ortalama turist kalış süresi ve toplam turist sayısında %30'un üzerinde bir artış yaşanmıştır. Araştırmacılar, Ocak 1988'den Temmuz 1998'e kadar Umbria bölgesindeki 12 farklı yerleşim yerinde İtalyan ve yabancı turistlerin geliş ve kalışlarını içeren aylık zaman serilerini analiz etmişlerdir. Depremin tahmin edilen ve gerçekleşen etkileri arasındaki farkın incelendiği zaman dilimi Ekim 1997'den Temmuz 1998'e kadar uzanırken, yabancı turist gelişleriyle ilgili zaman serisi Haziran 1998'e kadar sürmektedir. Deprem sonrasında, her bölgeye gelen turist sayısı, o bölgenin merkezden uzaklığına ve medyanın olumsuz etkisine bağlı olarak değişmiştir. Turistlerin tercihlerini değiştirmesi nedeniyle, destinasyonun turizm gelirlerinde ciddi kayıplar yaşanmıştır (Mazzocchi ve Montini, 2001).

2.1.6. Türkiye' de Depremin Turizme Etkisi

17 Ağustos 1999'da, gece saat 03.02'de Marmara Bölgesi'nde meydana gelen 45 saniye süren 7,4 büyüklüğündeki Kocaeli depremi, Türkiye'yi derinden etkilemiştir. Bu felaket sonucunda 17.480 kişi hayatını kaybetmiş ve 43.953 kişi yaralanmıştır (Çiftçi ve Bayram, 2021). Depremden İstanbul, Kocaeli, Gölçük, Yalova, Sakarya, Tekirdağ, Bursa, Bolu, Eskişehir ve Balıkesir olmak üzere 10 ilde toplam 10 milyon kişi etkilenmiştir (Petal ve Türkmen, 2002), Türkiye'nin en büyük ve en popüler şehirlerinden biri olan İstanbul da bu felaketten ciddi şekilde zarar görmüştür. Depremin ardından ülkenin güvenli imajı zedelenmiş, bu durum tüketicilerin satın alma kararlarını olumsuz etkilemiştir. Paket turlara olan talep azalmış, iptallerin artmasıyla seyahat acenteleri, oteller ve havayolları gibi birçok turizm şirketi çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmıştır (Aktürk ve Albeni, 2002).

6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş'ta meydana gelen 7.6 büyüklüğündeki deprem, bölgedeki 11 şehirde ciddi etkiler yaratmıştır. Deprem sonrası bu bölgelerdeki tarihi yapılar ve turistik tesisler büyük zarar görmüştür. Afet sırasında, 21 turizm işletme belgeli ve 20 belediye belgeli konaklama tesisi yıkılmıştır. Ayrıca, 240 turizm işletme belgeli veya belediye belgeli konaklama tesisinin ağır, orta ve az hasar aldığı tespit edilmiştir. Depremin ardından, zarar gören tarihi ve kültürel eserlerin envanteri çıkarılmış ve kamu kurumları, özel sektör temsilcileri ve sivil toplum kuruluşlarının kısa, orta ve uzun vadede bölgeyi turizm açısından nasıl canlandırabileceklerine dair planlamalar yapılmıştır. Hasar gören yapılardan düşen taşlar hızla toplanarak muhafaza edilmiş ve orijinaline sadık kalınarak onarımlar başlamıştır. Araştırmalar, 11 şehrin turizm açısından ciddi zarar gördüğünü ortaya koymaktadır. Mart 2023 itibarıyla taşınmaz kültür varlıklarının yaklaşık üçte biri incelenmiş; bu incelemeler sonucunda 169'unun yıkıldığı, 535'inin ağır hasarlı olduğu, 390'ının orta hasarlı olduğu ve 721'inin az hasarlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, birçok seyahat acentesi bürosu, yiyecek-içecek işletmesi ve konaklama tesisi de yıkılmıştır (Göktaş, 2023).

2.2. KASIRGALAR

2.2.1. Kasırgaların Karayipler'de Turizme Etkisi

Kasırga kuşağında yer alan tüm Karayip adaları her türlü doğal afete yatkındır. Şiddetli fırtınalar ve alçak veya yoğun kasırgalar dahil olmak üzere bu tehlikeler neredeyse bu adalardaki tüm turizmi de olumsuz yönde etkilemektedir. Karayipler'deki turizm sektörü, bağımsızlık sonrasında meydana gelen dalgalanmaların ardından ekonominin büyük bir parçası haline gelmiştir. Aslında Küçük Antiller, turizme yoğun bir şekilde odaklanmış durumdadır ve turizm, onların ana endüstrisidir. Schwartz (1999) tarafından belirtildiği üzere, Karayipler'de yaklaşık 100 yıldır var olan turizm sektörü; oteller, restoranlar, su sporları ve doğal yaşam gibi çeşitli doğrudan ve dolaylı faaliyetlerle ziyaretçilerin ilgisini çekmekte ve onlara hizmet sunmaktadır. Karayipler'de doğal afetlerin, özellikle kasırgaların, uzun vadeli etkileri bölge turizmini ciddi şekilde etkilemiştir. Granvorka ve Strobl'un (2013) araştırmalarına göre, kasırgaların turist akışına etkisi doğrudan ölçülebilmştir. Potansiyel ziyaretçiler kasırga olasılığının

farkına vardıkça, turizme bağımlı ekonomik modellerin yıllık etkinlikler üzerindeki etkileri ve bu etkilerdeki değişiklikler belirgin hale gelmiştir.

Araştırmalar, kasırgaların hem kısa hem de uzun vadede ciddi sorunlara yol açtığını göstermiştir. Kısa vadede, kasırgalar altyapı hasarı ve kıyı erozyonu gibi doğrudan zararlara neden olarak turistik destinasyonların kalitesini düşürmüştür. Uzun vadede ise, gelecekteki kasırgaların turistlerin seyahat kararlarını etkileyerek, etkilenen ülkenin alternatif destinasyonlara göre daha az tercih edilmesine sebep olduğu görülmüştür. Bu durum, turizm endüstrisine yapılacak gelecekteki yatırımların azalmasına yol açmıştır. Bir kasırga, turizm sektörünü etkilemese bile, doğrudan hasarlar ve algılanan tekrarlama riski nedeniyle tarım veya imalat gibi diğer sektörleri de etkileyebilir. Ayrıca, bu etkiler artan fiyatlar yoluyla daha da genişleyebilir. Sonuç olarak, ücretlerdeki artış turizm işletmelerinin kar marjlarını daha da düşürmüştür. Kasırgalardan kaynaklanan hasarlar genellikle birden fazla biçimde ortaya çıkar. Güçlü rüzgarlar binalara ve tarım ürünlerine ciddi yapısal zararlar verirken, yoğun yağışlar özellikle eğimli alanlarda su baskınlarına ve toprak kaymalarına neden olur. Yüksek okyanus yüzeyi sıcaklıkları, rüzgarların etkisiyle kıyı şeridinde daha fazla su birikmesine ve fırtına sırasında deniz seviyesinde dalgalanmalara yol açar. Fırtına nedeniyle iç kesimlerdeki su baskınları genellikle kasırganın varışından 3-5 saat önce başlar ve çoğunlukla kasırganın en şiddetli olduğu zaman diliminde meydana gelir. Bu durum ciddi maddi hasara, yapısal yıkıma ve tuz kirliliğine yol açarak, özellikle tarım alanlarını olumsuz etkilemiştir. Kasırgaların karadaki hareketleri esnasında güçlerini kaybettikleri bilinmektedir (Granvorka ve Strobl, 2013).

Karayip adaları, geçimlerini sürdürmek için diğer bölgelere kıyasla turizme daha fazla bağımlıdır. Dünya genelinde turizm sektörü, çeşitli faktörlerden kaynaklanan zararlara karşı özellikle hassastır. Turizm, esasen kıyı bölgelerine odaklandığından, doğal afetler sırasında en çok etkilenen yerler arasında bu alanlar yer alır. Bu bölgeler, güzel altyapılarıyla turistleri cezbetmektedir. Turistlerin bir yeri ziyaret etme isteği, o yer hakkındaki algılarına bağlıdır (Faulkner, 2001). Sağlıklı bir turizm ekonomisi için, potansiyel turistlerin bu adaları güvenli ve tatil yapılabilir yerler olarak görmesi önemlidir. Ancak kasırgalar veya depremler gibi büyük hasarlara yol açabilen doğal afetler, Karayipler'in tehlikeli ve riskli bir tatil yeri olarak algılanmasına neden

olmuştur. Örneğin, 2004'teki Ivan Kasırgası sonrasında Grenada'ya yapılan turist ziyaretlerindeki dramatik düşüş, bu durumun bir kanıtıdır. Karayip turizminin temel özelliği, doğal afetler açısından da ana risk faktörü olmasıdır; zira endüstri neredeyse tamamen yüksek riskli kıyı bölgelerine yoğunlaşmıştır. Yine de kasırga sonrasında turist ilgisindeki azalmanın giderilmesiyle ilgili endişeler zamanla azalmıştır (Granvorka ve Strobl, 2013).

Benson ve diğerleri (2001) tarafından yapılan çalışma, Dominika'da turizm, tarım ve imalat sektörlerinin kasırga gibi doğal afetlerden ne derece zarar gördüğünü incelemiştir. Özellikle turizm sektörü, altyapı ve tesislerin tahrip edilmesi nedeniyle zorluklarla karşılaşmış ve 1979-1980 yılları arasında turist sayısında %30 civarında bir azalma gözlemlenmiştir. 1978-1986 yılları arasında sektör tam anlamıyla toparlanamamıştır, bu da gelir ve kar kaybına yol açmıştır. Ayrıca, tarım sektörü özellikle Hugo Kasırgası'ndan sonra gerileme göstermiştir; bu düşüş, önemli ölçüde muz üretimindeki daralmadan kaynaklanmıştır. Yapılan bir panel çalışması, doğal afetlerin 25 farklı ülkenin ekonomilerini ve özellikle 13 Küçük Ada'nın turizm ve tarım sektörlerini nasıl etkilediğini ele almıştır (Carballo, Mohan, Strobl ve Tveit, 2023).

Araştırmalar, kasırgaların Karayipler'e gemi ve uçakla gelen turist sayısını nasıl etkilediğini göstermektedir. Kruvaziyer sektörü, 1980'den beri yıllık %7'lik bir artış oranıyla eğlence seyahati pazarının en hızlı büyüyen dalı haline gelmiş ve 2005-2015 yılları arasında talebi %62 oranında artmıştır. Bu artış, yeni uğrak yerlerinin açılması, genişletilmiş seyahat programları ve her şey dahil paketlere olan talebin artmasıyla ilişkilendirilmektedir. Gemi yolculukları, liman şehirlerindeki ve kıyı bölgelerindeki rehberli turlar, ziyaretçi merkezlerindeki etkinlikler ve bazen gecelik konaklamalar ile yerel ekonomiye önemli katkılarda bulunmaktadır. Kruvaziyer gemileri ise, kasırga riski olan bölgeleri ziyaret etmek yerine denizde kalma veya farklı bir destinasyona yönelme eğilimindedir. Kasırga sezonu sırasında zaten indirimli olan kruvaziyer yolcuları için, adalardaki özel indirimlerin pek bir anlamı kalmamaktadır. Bölgeye hava yolu ile girişler, kruvaziyer varışlarına kıyasla daha yavaş büyürken, 1989-2014 döneminde hava yoluyla gelen turist sayısı %2,5 oranında artmış, kruvaziyer yolcularının sayısı ise üç katına çıkmıştır. Ayrıca, kruvaziyer yolcularının kişi başı günlük harcamaları, hava yolu turistlerine kıyasla ortalama %55 daha düşüktür (Carballo vd., 2023).

2.2.2. Kasırgaların Florida'daki Turizme Etkisi

Florida, her yıl düzenli olarak kasırgaların etkisine maruz kalan bir eyalettir. Fırtınaların sayısı ve şiddeti arttıkça, medya hasar ve ölüm sayıları hakkında bilgi verirken, eyaletin hayati öneme sahip turizm sektörü üzerindeki etkiler genellikle yüzeysel bilgilerle sınırlı kalmaktadır. Florida, her yıl milyonlarca turisti ağırlayan bir destinasyon olmasının yanı sıra, artan sayıda ve şiddetteki kasırgalar nedeniyle tehlike altındadır. 2020 yılında Ulusal Bilimler Akademisi Bildiriler Kitabı'nda yayınlanan bir araştırma, dünya genelinde tropik fırtınaların sıklığının ve "Kasırga Yolu" olarak adlandırılan geniş sıcak su bölgelerindeki yoğunlaşmanın 40 yıl öncesine kıyasla %25 daha fazla olma olasılığını göstermiştir. Kuzey Atlantik'te bu artış iki katından daha fazladır. Bu yolun batı ucunda yer alan Florida, kasırgaların olası rotasında bulunmaktadır ve bu durum eyaletin turizm sektörü için ciddi sorunlar doğurmaktadır. (Huang ve Medeiros, 2021).

Kasırgaların neden olduğu yıkımı genellikle medya, yıkılan yapılar, mahvolmuş plajlar ve sel altında kalan şehirler gibi göstermektedir. Ancak kasırgaların özellikle turizm üzerindeki uzun vadeli etkileri hakkında genel bir bilgi eksikliği bulunmaktadır. Turizm sektörü, fiziksel altyapı hasarı ve güvenlik algısının yanı sıra hava durumuna da hassasiyet gösteren bir alandır. Tatilciler, güneşli bir kaçamak umarken, kötü hava koşullarının ciddi riskler içerdiği durumlarda planlarını iptal etmektedir. Dr. Arthur Huang ve doktora öğrencisi Marcos Medeiros, Florida'nın ve genel olarak turizm sektörünün kasırgalara karşı dirençliliğini anlamak için araştırma yapmışlardır. İlk olarak, 2002-2018 arası döneme ait eyaletteki 94 farklı turizm işletmesinin aylık vergi gelirlerinin verilerini toplamışlardır. Özellikle, Florida turizminin dört alt sektöründen olan eğlence mekanları, otel ve turistik konaklama tesisleri, restoranlar ve barlar ile ulaşımdan elde edilen satış vergisi gelirlerindeki değişim göze çarpmıştır. Kasırgaların doğrudan etkilediği ilçelerdeki turizm işletmelerinin, etkilenmeyen ilçelerdekilere göre daha düşük vergi geliri artış oranlarına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Etki eyalet genelinde homojen olmayıp, kırsal bölgeler daha büyük bir etki altında kalmıştır. Kasırgaların vurduğu kıyı ilçelerinde, kasırga yaşanmayan kıyı ilçelerine göre turizm satış vergisi gelirleri daha düşüktür. Florida'ya büyük zarar veren Irma, eyalet

tarihindeki en maliyetli fırtınalardan biri olmuştur. Turizmin alt sektöründeki işletmeler üzerindeki etkinin fırtına sonrası aylarda da hissedildiği ve özellikle kuzeybatıdaki kırsal ilçelerin toparlanmasının en yavaş olduğu ortaya konmuştur (Huang ve Medeiros, 2021).

Araştırmacılar, Florida'daki kasırgalardan dolayı en çok risk altında bulunan alanları belirlemeye ve bu doğal afetlerin artan tehdidine karşı en iyi hazırlık ve uyum stratejilerini geliştirmeye çalışmışlardır. İlk olarak, kasırgalardan zarar gören kırsal ilçelerin yaşadığı ciddi etkiler ve toparlanma sürecinin yavaşlığı göz önünde bulundurularak, bu bölgeler için özel iyileştirme çalışmaları gerekliliğine değinilmiştir. İkinci olarak, kıyı bölgelerinin iç kesimlere kıyasla kasırga etkilerine daha açık olduğu ve bu nedenle bu bölgelerin devlet yetkilileri ve turizm işletmeleri tarafından etkili afet planlama, yönetim ve iyileştirme çalışmalarına odaklanması gerektiği vurgulanmıştır. Araştırmalar aynı zamanda, kasırgaların mevsimselliği ve boyutları ile etkilerinin artması eğiliminde olduğunu, bu özelliklerin sektör planlamalarında tahmin edilebilirliğini artırdığını belirtmiştir. Bu bağlamda turizm işletmelerinin, olası sonuçlara karşı hazırlıklı olmanın yanı sıra, halkın endişelerini yatıştırma konusunda da stratejik düşünmeye ihtiyacı olduğu vurgulanmıştır (Huang ve Medeiros, 2021).

2.3. HEYELANLAR

2.3.1. Heyelanın Candikuning Köyü, Tabanan Regency, Bali, Endonezya'ya Etkisi

Bali'de, özellikle Tabanan İli'nin Candikuning Köyü'nde heyelan sorunu yaşanmıştır. Tabanan İli, fizyografik olarak güneyde düzlükler ve kıyı şeritleri ile kuzeyde dağlık alanlar olmak üzere iki ana bölgeye ayrılır. Bu dağlık bölgelerden biri, Baturiti İlçesi'ndeki Candikuning'dir. Candikuning Köyü, 21 Aralık 2016'da yaşanan heyelan sonucu hasar gören köyler arasındadır. Heyelanın neden olduğu zararlar arasında konutlar, tarım arazileri, Denpasar-Singaraja ana karayolu ve Beratan Gölü ile Pura Ulun Danu Beratan gibi turistik mekanlar yer almaktadır. Candikuning'deki turistik yerler, özgünlükleri ve geleneksel mimari güzellikleriyle dünya çapında ünlüdür. Ancak, bölgenin topografik ve yağış koşulları turizm destinasyonlarını heyelan riskine

açık hale getirmiştir. Yapılan çalışmalarda, Candikuning'deki turistik destinasyonlar için potansiyel heyelan riski taşıyan alanların mekânsal olarak haritalanması ve köydeki yerleşim alanlarının zararlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır (Sunarta, Susila ve Kariasa, 2018).

Beratan Gölü'nün doğu yamacında gerçekleşen heyelanlar, gölün turizm değerini olumsuz etkilemiştir. Heyelanın taşıdığı malzemeler, gölün suyunu bulandırarak su hacmini azaltmış ve bu durum Pura Ulun Danu ile Bedugül bölgesindeki turizmi tehdit etmektedir. Pura Ulun Danu'nun manzarası hasar görmüş olup, eski haline döndürülmesi zorlaşmıştır. Candikuning Köyü'nde yaşanan heyelanlar, Ulun Danu Beratan Tapınağı ve Beratan Gölü gibi düşük tehlike sınıfında yer alan turistik destinasyonları dahi risk altına sokmuş, ayrıca bu destinasyonlara ulaşımı sağlayan Denpasar-Singaraja Karayolu'nu da orta ve yüksek heyelan tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Bu durum, Candikuning Köyü'nün turizm potansiyelini ve erişilebilirliğini ciddi şekilde tehlikeye atmış ve köydeki turizm faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemiştir (Sunarta vd., 2018).

2.3.2. Heyelanların Himalaya Turizmine Etkisi

Mussoorie, aşağı Himalayalar'da, Dehradun'un Uttarakhand bölgesinde, 35 kilometre mesafede yer alan ve "tepelerin kraliçesi" olarak bilinen ünlü bir tepe istasyonudur. Kasaba, deniz seviyesinden yaklaşık 1.820 ile 2.100 metre arasında bir yükseklikte bulunmaktadır ve yıllık ortalama 2.000 milimetre yağış almaktadır; bu yağışların büyük bir kısmı muson dönemine denk gelmektedir. Mussoorie'nin nüfusu 1881 yılında 3.106 iken (Atkinson, 1882), 2011 nüfus sayımına göre 30.118'e yükselmiştir. Bu artışın arkasında artan istihdam olanakları ve girişimcilik fırsatları bulunmaktadır. Bölgenin turizm potansiyelini artırmak için oteller ve restoranlar gibi yeni ticari tesisler inşa edilmiş ve bu da tepelerin yamaçlarının kesilmesine neden olmuştur. Ayrıca, artan araç trafiğiyle başa çıkmak için mevcut park yerlerinin genişletilmesi, dinlenme tesislerinin inşası ve yolların kesilip genişletilmesi gibi eylemler, çevre köylerde eğim dengesizliğine ve erozyona yol açmıştır. Uttarakhand'da doğal afetler her zaman yaygın olmuş, ancak son dönemlerde bunların sıklığı ve şiddeti,

özellikle Uttarkashi, Pauri ve Kedarnath bölgelerinde meydana gelen yıkımlarla tüm paydaşlar için büyük bir endişe kaynağı haline gelmiştir. Mussoorie'deki heyelanların turizm faaliyeti üzerindeki etkisine odaklanan araştırmalar yapılmıştır. Ormansızlaşma ve muson nedeniyle arazi örtüsünün doğal olarak bozulması, arazi üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır.

Saha çalışmaları sırasında aktif turistik amaçla kullanılan güzergahların kapatılmasına ilişkin üç ana neden belirlenmiştir. İlki, heyelanlardır. Bölgedeki turizm faaliyetini engelleyen nedenlerin büyük bir yüzdesini heyelanlar (%93) oluşturmaktadır. İkincisi, yol kapanmalarıdır. Ankete katılanların %6'sı, yol kapanmalarının hem turistler hem de bölge sakinleri için Mussoorie'ye gidiş-dönüş ulaşımını zorlaştırdığına inanmaktadır. Son olarak, muson mevsiminde su kütlelerinin büyük miktarda moloz ve toprak taşıyarak yollara yayılması nedeniyle ulaşımın zorlaşmasıdır. Bu durum, araç kullananlar için büyük bir risk oluşturmaktadır. Bu tür manzaralar Kolhukhet, Chunakhala ve Kempty Şelalesi rotasındaki yerlerde görülmüştür. Mussoorie, sadece turizmden gelir elde etmekle kalmamakta, aynı zamanda bölge sakinlerine de geçim kaynağı sunmaktadır. Ancak, bölgede yaşanan heyelanların sayısını azaltmak için iyileştirme ve koruyucu önlemler alınmalıdır. Bataghat ve Lakshmanpuri bölgelerindeki Dhanaulty Çevre Yolu gibi Mussoorie'yi çevreleyen ana yolların kenarındaki bina ve ağır yapı inşaatları durdurulmalıdır, çünkü bu inşaatlar heyelan riskini artırmaktadır. Özellikle Mussoorie-Dehradun rotasında, toprak bütünlüğünün düşük olduğu ve muson yağışları nedeniyle sıkça heyelan yaşanan noktalarda dikey duvarlar inşa edilmelidir. Toprak bütünlüğü gevşek veya toprak kayması ihtimali yüksek olan alanlar belirlenip, kontrollü bombalamalarla olası toprak kaymaları önlenmelidir. Bu sayede kazaların önüne geçilebilir. Muson öncesinde turizm aktivitelerinin planlanması, yol onarımları, dikey duvar ve yol sınırları inşaatları gibi faaliyetler önceden yapılmalıdır. Ayrıca, yol kenarlarında ağaçlandırma ve bakım çalışmaları, toprağı tutmak ve heyelan riskini azaltmak amacıyla gerçekleştirilmelidir. Yerel halk ve bölge sakinleri, heyelan riski taşıyan bölgeler hakkında bilgileri yetkili makamlarla paylaşmalı ve bu bilgiler doğrultusunda zamanında önlem alınmalıdır (Sunarta vd., 2018).

2.4. SELLER

2.4.1. Aquis Querquennis Kompleksi Üzerinden Turizm Sektörünün Sel Riskine Karşı Savunmasızlığı

Araştırma, sel baskınları karşısında tarihi-miras turizm kaynaklarının savunmasızlığını ele alarak, bu konuda yapılan öncül analizleri kapsamaktadır. İncelenen kaynak, Bande'nin (Ourense, İspanya) Banos bölgesinde bulunan ve kültürel ilgi odağı (Cultural Interest Point-CIT) olarak tanınan Roma arkeolojik kompleksi Aquis Querquennis'tir. Kompleks; eski bir askeri kamp alanı, bir yolcu hanı ve termal banyolardan oluşmaktadır. 1948'de, Fenosa adında bir hidroelektrik enerji şirketi, "As Conchas" adını verdiği rezervuarı yaratmak amacıyla Limia Vadisi'ni su altında bırakmış ve bu durum, termal kaynakların ve eski Roma banyolarının kullanılamaz hale gelmesine yol açmıştır. Ancak 1975'te Profesör Rodríguez Colmenero'nun Roma kamp alanını keşfetmesinin ardından kazı ve restorasyon çalışmaları başlamıştır. 2018 yılında termal banyoların restore edilmesi ve iyileştirilmesiyle ziyaretçi sayısında önemli bir artış görülmüştür. Termal kaynaklar, Ourense için benzersiz ve değerli bir doğal kaynak olup, Galicia için de büyük bir iç turizm çekim noktasıdır. Termal turizm, mevsimsel etkilerden daha az etkilenmesi, diğer turizm ürünleriyle sinerji yaratması ve çeşitli sosyoekonomik gruplara hitap etmesi nedeniyle büyük değer taşır. Termal turistler, suyun mineral-tıbbi özelliklerinin yanı sıra, çevrenin ekolojik kalitesini ve altyapıyı da değerlendirmektedir. Aquis Querquennis kompleksi, bu bağlamda tarihi miras açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Aquis Querquennis kompleksi, "As Conchas" rezervuarının kıyısında yer almakta olup, yükselen su seviyeleri nedeniyle sık sık su altında kalmaktadır. Bu durum, özellikle kış aylarında turistlerin ve ziyaretçilerin gelmesini engellemektedir. Kültürel cazibeler, ziyaretlerden elde edilen ekonomik gelirleri artıran mekanizmalarla güçlendirilmelidir; ancak sel olayları, bu mekanizmaların işleyişini olumsuz etkileyen dışsal faktörlerdir. Bu nedenle, cazibe yönetim planlarında sel riskinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır (Araújo Vila, Toubes, ve Fraiz Brea, 2019).

Mevcut çalışma ile "As Conchas" rezervuarının su seviyelerinin yükselmesiyle sel baskınına maruz kalan Aquis Querquennis kompleksine yapılan ziyaretler incelenmiştir (Araújo Vila vd., 2019). Konaklama tesislerine, restoranlara, barlara ve diğer tesislere verilen zararın yanı sıra altyapının (yollar ve demiryolları gibi) tahrip edilmesi, su basmış alanlarda yaşanan iş kesintileri, tahliye ve kurtarma önlemleri ile temizlik maliyetleri dikkat çekmiştir. Bu durum, kültürel mirasa verilen zararın ekosistemler üzerinde olumsuz etki yarattığına işaret etmektedir. Su baskını bölgesi dışında kalan kamu hizmetlerinin kesintiye uğraması, su basmış alan dışındaki şirketlerin iş kayıplarına neden olmuştur. Örneğin, tur operatörlerinin ve su basmış kamp ve otel tedarikçilerinin iptali söz konusu olmuştur. Medya kapsamında da olumsuz algı yaratılarak, dayanıklılık eksikliği nedeniyle işyerlerinin kapatılması gibi durumlar yaşanmıştır.

Sel felaketinin turistik tesislere verdiği zararlar ve ziyaretçi sayısındaki düşüş, yerel işletmeler için iş kayıplarına yol açmıştır. Tesislere ve yerel altyapıya verilen hasarlar, önemli yeniden yapılandırma maliyetleri gerektirmektedir. Yerel yönetimlerin sel felaketlerinin ardından kompleksi yenilemesi ve ziyaretçiler için erişilebilir ve çekici hale getirmesi gerekmektedir. Sel felaketinin dolaylı maliyetleri de göz önünde bulundurulmalıdır; çünkü turizm, ticaret, yiyecek ve konaklama gibi diğer yerel endüstriler üzerinde de etkili olmuştur. Araştırmalar, turistlerin kompleksin erişilebilirlik durumunu önceden öğrendiklerini ve en erişilebilir olduğu zamanlarda ziyaretlerin yoğunlaştığını ortaya koymuştur. Yaygın bilgi kaynakları arasında ağızdan ağıza iletişim olsa da internet üzerinden yapılan bilgilendirmelerin önemli bir rol oynadığı görülmüştür (Araújo Vila vd., 2019).

2.4.2. Muson Sel Olayının Malezya' da Turizme Etkisi

Malezya'nın Kelantan eyaletinde 2014 yılında yaşanan kuzeydoğu muson taşkınları, turizm sektörünü ve çevresel altyapıyı ciddi şekilde etkileyen önemli bir doğal afet örneğidir. Bu sel felaketi, turizm sektörünü ve çevresel altyapıyı da derinden etkilemiştir. Altyapının zarar görmesi, turizm faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemiş ve turistik mekanların çekiciliğini azaltmıştır. Sel riski altındaki turizm bölgeleri, turistlerin

güvenliği düşünülerek potansiyel tehlikeler nedeniyle daha az tercih edilmektedir. Ayrıca, artan deniz seviyeleri ve güçlü dalgaların plajların turistik cazibesine etkisi gözlemlenmiştir. Özellikle rüzgârın güçlü olduğu zamanlarda kıyı bölgelerini olumsuz etkilemiş ve halkın güvenliğini riske atabilecek aktivitelerin yapılamamasına yol açmıştır. Sel baskınları genellikle uzun süreli yağışlar sonucu meydana gelerek orman ve göller gibi doğal alanların güzelliğini bozmuş ve turistlerin bu yerleri keşfetme deneyimlerini etkilemiştir. Ormanın sürekli ıslak ve nemli olması, flora ve faunanın çeşitliliğini görmek isteyen turistler için bir engel teşkil etmiş ve seyahat planlamalarını olumsuz yönde etkilemiştir (Nurashikin Sungip vd., 2018).

Sel felaketi, turizm sektörüne, sıkça ziyaret edilen turistik bölgelere ve dolayısıyla genel ekonomiye zarar vermektedir. Bu felaketlerde turizm altyapısının hasar görmesi, tesislerin zarar görmesi, plajların güzelliğinin azalması ve tarihi alanların tahribatı gibi unsurlar gözlemlenmektedir. Hizmetlerin durdurulması, turist sayısındaki düşüş, bakım maliyetlerinin artması ve seyahat rezervasyonlarının iptali gibi durumlar turistik cazibenin azalmasına yol açmaktadır. Sel felaketinin zararlarını önlemek ve afet sonrası toparlanmanın hızlı olabilmesi için işletme yöneticileri ve ilgili paydaşların ortak çözüm arayışı içinde olmaları gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Ayrıca hükümetin, turizm sektöründeki etkileri en aza indirmek için sel riskine karşı hazırlıklı olması ve uygun önlemleri alması gerekmektedir. Kelantan'da yaşanan hasar ve sel etkileri, büyük ölçüde devletin ve federal hükümetin dikkatini ve ciddi müdahalesini gerektirmiştir. Hasar gören bölgelerdeki yeniden yapılanma çalışmalarında halk kuruluşlarının ve gönüllü örgütlerin katkıları ve hizmetleri önemli olmuştur ve bu süreçte iş birliği sağlanmıştır (Nurashikin Sungip vd., 2018).

2.5. SALGINLAR (COVID-19)

2.5.1. Covid-19'un Polonya'da Turizme Etkisi

COVID-19 salgınının küresel yayılımı birçok sektörü etkilemişken, özellikle turizm sektörü bu durumdan şiddetli bir şekilde etkilenmiştir. 2020'nin ilk yarısında, salgın nedeniyle uluslararası ve yurt içi seyahatlerin büyük oranda durması turizmde

büyük bir kesintiye yol açmıştır (Prideaux et al., 2020). Bu durum, turist sayısında %20-30 oranında bir azalmaya sebep olmuş ve bu düşüş, yıl boyunca %60-80'e varan oranlarda devam etmiştir (UNWTO, 2020). Genel olarak bakıldığında, turizm sektörü OECD ülkelerinde GSYİH'nin %4,4'üne, hizmet ihracatının %21,5'ine ve istihdamın %6,9'una doğrudan katkı sağlamaktadır. Dünya Seyahati ve Turizm Konseyi'ne (WTTC) göre COVID-19, küresel turizm sektöründe en az 22 milyar dolarlık zarara yol açabilecek bir etkiye sahip olmuştur (Zhu ve Deng, 2020). Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), 100 milyondan fazla işin risk altında olduğunu tahmin ederken, turizm sektöründe COVID-19 nedeniyle ciddi iş kayıpları yaşanmıştır (Dupeyras, MacCallum, 2013).

COVID-19 salgınının turizm sektörü üzerindeki etkileri derin ve geniş kapsamlı olmuştur. Salgın nedeniyle, bazı bölgelerde otellerin %80'e varan oranlarda boş kaldığı, havayolu şirketlerinin işe alımlarını durdurduğu ve uçuş operasyonlarını sınırladığı gözlemlenmiştir. Bu durum, turizm endüstrisinde büyük finansal kayıplara yol açmıştır (Donthu ve Gustafsson, 2020).

Seyahat ve ulaşım üzerindeki kısıtlamalar günlük hayatın hemen her alanını etkilerken, turizm ve otelcilik endüstrisini de önemli ölçüde olumsuz yönde etkilemiştir. Bu endüstrilerin faaliyetleri, getirilen kısıtlamalarla geçici bir süreliğine durma noktasına gelmiştir (Wen, Kozak, Yang ve Liu, 2020).

İş seyahatleri ise salgının başlamasıyla birlikte büyük oranda azalmıştır. Kritik iş toplantıları gibi önemli görüşmeler sanal platformlara (Zoom gibi uygulamalar) taşınmıştır. Profesyoneller, yüz yüze toplantıların yerini alacak online iletişim yöntemlerini benimseyerek, uçakla seyahat etmeden işlerini yürütme yollarına yönelmişlerdir (BBC, 2021).

Dünya genelinde hükümetler hem yerel hem de uluslararası düzeyde seyahat kısıtlamaları getirmiştir. Havayolu şirketleri, bu kısıtlamalar ve evde kalmayı tercih eden yolcuların azalması sebebiyle uçuş operasyonlarını azaltmak zorunda kalmıştır (Foo, Chin, Tan ve Phuah, 2020.; Iaquinto, 2020). Örneğin Polonya, COVID-19 salgınından en çok etkilenen ülkelerden biri olmuştur. Salgın nedeniyle Polonya hükümeti, diğer ülkeler gibi hareket kısıtlamaları ve sınırlamaları getirmek zorunda

kalmıştır. Bu durum, turizm sektöründe ciddi bir daralmaya ve zorluklara yol açmıştır. Daha sonra Polonya'da ve dünyada durum biraz düzeline kısıtlamalar yavaş yavaş kaldırılmaya başlanmıştır. (Uglis vd., 2022).

Polonya hükümeti, özellikle turizm endüstrisini desteklemek için bir dizi önlem paketi açıklamıştır. Bu paket, vergi indirimleri, kredi yeniden yapılandırılmaları ve banka ödemelerinin ertelenmesi gibi finansal destekler içermiştir. Ayrıca, turizm endüstrisinde artan işsizliği önlemek için maaş desteği ve sosyal güvenlik primlerinin askıya alınması gibi adımlar atılmıştır. Diğer yandan, Polonya turizmini ve iç turizmi teşvik etmek için Polonya ailelerine ve turizm işletmelerine finansal destek sağlamak amacıyla 'Polonya Turist Kuponu' programı başlatılmıştır. Her çocuk için verilen 500 PLN değerindeki bu kupon, 2022'nin mart ayına kadar geçerli olmuş, kayıtlı turistik işletmelerde kullanılabilmiştir. Polonya hükümeti ayrıca, tesislerin COVID-19'a karşı aldığı önlemleri belgeleyen ve misafirlerin güvenliğini sağlamaya yönelik "Polonya'da Güvenle Dinlenin" sertifikasını önermiştir. Buna ek olarak, Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı da kırsal alanlarda dinlenme imkanlarını teşvik etmek için bir bilgilendirme ve eğitim kampanyası başlatmıştır. Ancak, pandemi öncesindeki gelişmişlik düzeyine dönüş, sektör için zaman almıştır ve turizm sektörü, devam eden seyahat kısıtlamaları ve küresel durgunluk nedeniyle en son toparlanan sektörlerden biri olmuştur. Turizmin canlanması, sektörün kendisinin yanı sıra turizmle ilişkili diğer birçok endüstrinin de toparlanmasını sağlayacak etkilere sahip olmuştur. Araştırmaya katılanların çoğunluğu, konaklama tercihini otel veya tatil köyü gibi tesislerden yana kullanmıştır. Bununla birlikte, daire, apartman kiralama ve kamp gibi alternatif konaklama seçeneklerinin de popüler olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar, konaklama yerlerinde el dezenfektanlarının geniş çapta bulunmasını ve temassız cihazlarla sağlanmasını, ortak kullanım alanlarının düzenli dezenfekte edilmesini ve sosyal mesafe ile maske kullanım kurallarına uyulmasını istemiştir. Ayrıca, turizm destinasyonlarının ve konaklama tesislerinin, yasal sağlık kısıtlamalarına uygun ve tatmin edici düzeyde hizmet sunması da büyük önem taşımıştır. Özellikle çocuklu aileler için sağlanan güvenlik garantileri, turistler için öncelikli bir husus haline gelmiştir (Uglis vd., 2022).

3.BÖLÜM: ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Bu çalışma, doğal afetlerin İstanbul'un turizm sektörü üzerindeki etkilerini anlamayı amaçlanmaktadır. Özellikle, sektörde çalışan personelin ve uzmanların perspektifleri ve deneyimleri üzerinden bu etkiler derinlemesine incelenmiştir. Araştırma, beş ve dört yıldızlı toplam on iki otelde çalışan personel ve dört uzmanla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla nitel bir yaklaşım benimsemiştir. Nitel yaklaşımın kullanılmasının nedeni, araştırılan konunun derinlemesine anlaşılmasını sağlamak, karmaşık süreçlerin anlaşılmasına yardımcı olmak ve katılımcıların kişisel deneyimlerinin, görüşlerinin detaylı bir şekilde incelenmesine olanak tanımaktır. Yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi, katılımcıların kişisel deneyimlerini ve düşüncelerini daha iyi anlamak, araştırmacının katılımcılarla doğrudan etkileşim kurarak esnek ve derinlemesine bilgi toplamasını sağlamak amacıyla seçilmiştir. Araştırma için gerekli etik kurul onayı Kapadokya Üniversitesi tarafından verilmiştir. Çalışma, İstanbul'un Şişli, Beyoğlu, Sultanahmet ve Beşiktaş gibi turistik bölgelerinde yürütülmüştür. Bu bölgelerin seçilme nedeni, turizmin merkezi konumunda olan ünlü sur içi bölgesinde bulunmalarındır.

Araştırma kapsamında amaçlı örneklem çeşidi kullanılarak, altısı beş yıldızlı ve altısı dört yıldızlı olmak üzere toplam on iki otel seçilmiştir. Otel seçimi, bölgedeki turizm çeşitliliğini ve otellerin konumlarını temsil edecek şekilde yapılmıştır. Her otelden en az bir personelle, bu personelin doğal afetlere hazırlık durumları ve afetlerin sektöre olan etkilerine dair görüşleri alınarak görüşülmüştür. Ayrıca, turizm sektöründe uzmanlaşmış dört kişiyle de detaylı mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu uzmanlar arasında acente yöneticisi, akademisyenlerle ve Rehberler Odası yönetim kurulu üyesi yer almaktadır.

Mülakatlar, araştırmanın amacına uygun olarak önceden hazırlanmış sekiz sorudan oluşmuştur. Bu sorular, doğal afetlerden önce, doğal afetler sırasında ve sonrasında otellerin işleyişi, müşteri talebi ve bölgesel turizm üzerindeki etkileri hakkında kapsamlı bilgi toplamayı amaçlamaktadır. Sorular oluşturulurken, turizm endüstrisinin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuştur. Mülakatlar, katılımcıların rahatlıkla görüşlerini ifade edebilecekleri bir ortamda, araştırmacılar tarafından yüz

yüze yapılmıştır. Katılımcılara görüşmeler öncesinde bilgilendirme dokümanları verilmiş ve böylece toplanan verilerin yayımlanabilmesi için onların yazılı rızaları alınmıştır. Görüşmeler her katılımcıyla minimum otuz beş dakika sürmüştür. Görüşme sırasında kullanılan yarı yapılandırılmış mülakat yönteminde, araştırmacı belli bir plan doğrultusunda ilerlerken, katılımcıların bilgi seviyelerine ve ilgi alanlarına göre farklı sorular sorabilir ve böylece konunun farklı boyutlarını keşfetme imkânı bulur. Ayrıca, mülakat sırasında gerekli görüldüğünde, uygun olmayan sorular iptal edilerek görüşmenin yönü değiştirilebilir (Altunışık ve diğerleri, 2005: 84; Türnüklü, 2000: 547). Bu yöntemin tercih edilmesinin temel nedeni, katılımcıların detaylı görüşlerinin derinlemesine incelenmesine ve kapsamlı bilgi elde edilmesine imkân tanınmasıdır. Hem standart bir yapı sunarak hem de esneklik sağlayarak, yazıya ve form doldurmaya bağlı kısıtlamaları aşmamızı ve belirlenen konularda detaylı bilgi elde etmemizi sağladığı için tercih edilmiştir (Saruhan ve Özdemirci, 2016: 302).

3.1. VERİ ANALİZİ

Bu araştırmada toplanan veriler, tematik ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Tematik analiz, verilerdeki ana temaları ve örüntüleri belirleyerek, araştırma konusunun derinlemesine anlaşılmasını sağlamıştır (Çarıkçı vd., 2024). İçerik analizi ise yazılı metinler, görsel materyaller, dijital içerikler ve yarı yapılandırılmış mülakatlar gibi farklı veri türlerini içermesi nedeniyle tercih edilmiştir. Bu iki analiz yöntemi, verilerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine ve araştırma bulgularının daha zengin bir bağlamda yorumlanmasına olanak tanımıştır (Metin ve Ünal, 2022). İçerik analizi, doğal afetlerin turizm üzerindeki etkileri gibi karmaşık konularda temaları belirlemek ve bunları daha geniş literatürle ilişkilendirmek için yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir (Ha, 2023; Zhang vd., 2023).

Bu araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin geçerliliği, soruların kapsamlı bir literatür taraması sonucunda hazırlanması ve her katılımcıya standart bir şekilde uygulanması ile sağlanmıştır. Ayrıca, verilerin kodlanması ve analiz edilmesi sürecinde tutarlılığın sağlanması için belirli adımlar izlenmiştir. Öncelikle, verilerin kodlanmasında kullanılacak kategoriler ve temalar için detaylı bir kodlama rehberi

hazırlanmıştır. Kodlama sürecinin sonunda, kodlamalar gözden geçirilmiş ve tutarsızlıklar düzeltilmiştir. Bu adımlar sayesinde araştırmanın güvenilirliği artırılmıştır.

Bu araştırmada, doğal afetlerin turizm sektöründe yarattığı etkiler, özellikle ekonomik kayıplar, istihdam üzerindeki etkiler ve turist davranışlarındaki değişimler gibi belirli alanlarda sistematik bir şekilde analiz edilmiştir. İçerik analizi, verilerin objektif bir biçimde analiz edilmesine olanak sağlamıştır. Kodlama şemaları kullanılarak, araştırmadaki ön yargıların en aza indirilmesi ve verilerden somut bilgiler elde edilmesi sağlanmıştır. Subjektif yorumların yoğun olduğu turizm gibi bir alanda, bu yöntem daha objektif bir yaklaşım sunarak sağlıklı ve somut veriler elde edilmesine olanak tanır. Ayrıca, içerik analizi, veri setlerinin büyüklüğü ve kapsamı konusunda esneklik sağlayarak, geniş bir veri havuzundan önemli bilgilerin çıkarılmasını ve bu bilgilerin derinlemesine analiz edilmesini mümkün kılar. Bu yöntem, özellikle İstanbul gibi büyük ve karmaşık bir turizm pazarında, doğal afetlerin çeşitli etkilerini anlamak için kritik bir öneme sahiptir. İçerik analizi, bulguları mevcut teorilerle bütünleştirme ve yeni teorik anlayışlar geliştirme fırsatı sunar. Bu da doğal afetlerin turizm üzerindeki etkileri gibi az araştırılmış konularda bilgi boşluklarını doldurarak akademik literatüre önemli katkılar sağlar.

Mülakatlardan elde edilen veriler, öncelikle transkript edilmiş, ardından da önemli temalar ve kategoriler belirlenerek kodlanmıştır. Bu süreç, doğal afetlerin turizm sektörü üzerindeki etkilerine dair kapsamlı bir anlayış geliştirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

3.2. ETİK HUSUSLAR

Araştırma sürecinde, katılımcıların gizliliği ve anonimliği en üst düzeyde korunmuştur. Mülakat öncesi katılımcılardan onay alınmış ve katılımcılar araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilmişlerdir. 23.10.2023 tarihinde 29533901-050.99-57841 başvuru numaralı çalışmanın etik kurul başvurusu, 16.11.2023 tarihinde yapılan toplantı sonucunda Kapadokya Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu tarafından onaylanmıştır.

3.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Çalışmanın yöntemi kapsamında, katılımcıların gizliliğini korumak amacıyla isimleri yerine kodlama yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle, beş yıldızlı otellerde çalışan altı personel sırasıyla Birinci Katılımcı, İkinci Katılımcı, Üçüncü Katılımcı, Dördüncü Katılımcı, Beşinci Katılımcı ve Altıncı Katılımcı olarak; dört yıldızlı otellerde çalışan altı personel ise Yedinci Katılımcı, Sekizinci Katılımcı, Dokuzuncu Katılımcı, Onuncu Katılımcı, On Birinci Katılımcı ve On İkinci Katılımcı olarak kodlanmıştır. Ayrıca, acenta yöneticisi On Üçüncü Katılımcı, İstanbul Rehberler Odası yönetim kurulu üyesi On Dördüncü Katılımcı ve akademisyenler On Beşinci ve On Altıncı Katılımcı olarak kodlanmıştır.

Araştırmanın metodolojisi, niteliksel araştırma tekniklerinden yararlanarak derinlemesine bir anlayış geliştirmeyi amaçlar. Veri toplama süreci, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler aracılığıyla gerçekleştirilmiş, bu süreçte katılımcıların deneyimleri ve görüşleri titizlikle kaydedilmiştir. Analiz sürecinde, elde edilen veriler üzerinden tematik bir yaklaşım benimsenmiştir. Böylece doğal afetlerin turizm üzerindeki etkilerine dair geniş kapsamlı bir çerçeve sunulmuştur.

Sonuçlar, katılımcıların gözlemleri ve yorumları ile zenginleştirilerek, doğal afetlerin turizm sektörüne etkilerinin çok boyutlu doğasını ve bu etkilerin sosyal ve kültürel boyutlarını ortaya koymaktadır. Bu çalışma, turizm sektöründe faaliyet gösteren profesyoneller ve politika yapıcılar için değerli iç görüler sağlamak ve doğal afetlerle başa çıkma stratejilerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

4.BÖLÜM: BULGULAR

4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK YAPISI

Araştırmadaki katılımcıların temel demografik özellikleri bu bölümde sunulmaktadır. Araştırmanın ilk sorusuna verilen yanıtlarla derlenen bu bilgiler; katılımcıların cinsiyeti, yaşı, sektörel deneyimleri, eğitim durumları ve buldukları kurumdaki görev süreleri gibi çeşitli demografik özelliklerini içermektedir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Demografik Bilgiler		Katılımcı Sayısı	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	9	56
	Kadın	7	44
Yaş	19-25	3	19
	26-30	5	31
	31-35	4	25
	36-50	4	25
Sektörde	0-5 yıl	4	25
Bulunduğu Süre	6-10 yıl	5	31
	11-15 yıl	3	19
	16 yıl ve üzeri	4	25
Kurumda Çalıştığı Süre	0-5 yıl	13	81
	6-10 yıl	3	19
	11-15 yıl	0	0
	16 yıl ve üzeri	0	0
Eğitim Durumları	Lise Mezunu	1	6
	Lisans Mezunu	15	94

Tablo 1'de, araştırma kapsamındaki katılımcıların demografik profillerini belirleyerek, elde edilen verilerin hangi gruplardan toplandığını net bir şekilde ortaya koymaktır.

Tablo 2. Katılımcıların Cevaplarından Elde Edilen Bilgiler

Katılımcı	Yaş	Sektördeki Yıl	Kurumdaki Yıl	Pozisyon
K.1.	23	0.1	0.1	Ön Büro
K.2.	35	21	1.5	Resepsiyon Müdürü
K.3.	27	5.5	1.5	Resepsiyon
K.4.	35	14	0.1	Yeni Çalışan
K.5.	29	5	2.0	Resepsiyonist
K.6.	26	6	1.5	Ön Büro Şefi
K.7.	21	4	0.1	Resepsiyonist
K.8.	38	8	1.0	Resepsiyonist
K.9.	36	20	0.5	Ön Büro Müdürü
K.10.	19	4	8.0	Ön Büro
K.11.	27	7.5	7.5	Resepsiyon
K.12.	36	11	9.0	Resepsiyonist
K.13.	34	6.5	5.5	Acenta Operasyon Müdürü
K.14.	47	23	1.0	Yönetim Kurulu Üyesi
K.15.	27	13	2.0	Öğretim Görevlisi
K.16.	34	16	4.0	Doktora Öğretim Üyesi

Tablo 2, katılımcıların demografik ve mesleki profillerini ortaya koyarak, turizm sektöründeki deneyim süreleri ve pozisyonları ile doğal afetlere verdikleri tepkilerin analiz edilmesine olanak sağlar. Bu tablo, doğal afetlerin sektörel ve bireysel etkilerini daha iyi anlamak için temel bir referans sağlar.

Turizm sektörünün, farklı yaş gruplarındaki bireylerin iş gücünü barındıran dinamik bir endüstri olduğu gözlemlenmiştir. Sektördeki deneyim süreleri oldukça farklılık göstermekte olup, katılımcılar arasında bir aydan yirmi üç yıla kadar değişen sektör tecrübesine sahip bireyler bulunmaktadır. Bu durum, sektördeki çeşitliliği ve farklı kariyer aşamalarındaki bireylerin sektöre katkıda bulunabileceğini göstermektedir.

Çalışma süreleri incelendiğinde, katılımcıların beşinin mevcut kurumlarında en fazla sekiz ay gibi kısa süreler çalıştığı, on birinin ise bir yıl ve üzeri aynı kurumda istihdam ettiği görülmektedir. Bu durum, turizm sektöründe hem yüksek işgücü devir hızının hem de kuruma bağlılığın bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Katılımcıların dokuzu ön büro ve resepsiyon gibi pozisyonlarda çalışmaktadır. Bu roller genellikle turizm sektöründe kritik müşteri hizmetleri fonksiyonlarını içerir ve birebir müşteri etkileşimi gerektirir. Ayrıca, katılımcılardan yedisi yönetici ve akademisyen pozisyonunda olup; bu da sektördeki kariyer yollarının yönetim rollerine doğru ilerleyebileceğini göstermektedir. Resepsiyon müdürü, ön büro şefi, akademisyen, yönetim kurulu üyesi, afad görevlisi ve acenta yöneticisi gibi pozisyonlar, sektördeki kariyer ilerlemesi için mevcut olan yolları ve bu yolların çalışanların yeteneklerini nasıl geliştirebileceğini vurgular.

Sonuç olarak turizm sektörü, geniş bir demografik yapıya ve farklı kariyer aşamalarındaki profesyonelleri bünyesinde barındıran dinamik bir iş alanı olarak değerlendirilebilir. Bu sektörde çalışanlar hem kısa süreli hem de uzun süreli pozisyonlarda yer alarak, turizm endüstrisinin canlı ve etkileşimli doğasına katkıda bulunmaktadır. Bu analiz, sektördeki iş gücü dinamiklerinin ve kariyer yollarının daha detaylı bir şekilde araştırılmasına olanak sağlamaktadır.

4.2. TURİZM SEKTÖRÜNDE DOĞAL AFET YÖNETİMİ VE HAZIRLIK DURUMU

Bu çalışmada, İstanbul'daki turizm sektöründe çalışan bireylerin ve uzmanların doğal afetlerle karşılaştıkları durumlar, bu tür olaylara verdikleri tepkiler ve izledikleri stratejiler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu tema altında; hazırlık tatbikatları, kriz yönetimi eğitimi, acil durum planları kodları oluşturulmuştur. Yapılan mülakatın ikinci sorusunda; katılımcılardan doğal afetler sırasında yaşadıkları deneyimleri, karşılaştıkları zorlukları ve bu zorluklar karşısında uyguladıkları çözüm yollarını paylaşmaları istenmiştir. Ayrıca, afet anında katılımcıların karşılaştıkları eksiklikler ve bu durumlarla başa çıkmak için aldıkları eğitim veya hazırlık süreçleri hakkında bilgi toplanması hedeflenmiştir. Bu sorular aracılığıyla, İstanbul'da turizm sektörünün doğal afetlere ne kadar hazır olduğu ve bu tür olaylara karşı alınması gereken önlemlerin neler olabileceği konusunda derinlemesine bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

Tablo 3. Turizm Sektöründe Doğal Afetlere Karşı Alınan Önlemler ve Eğitim Süreçleri

Doğal Afetlere Hazırlık ve Eğitim Düzeyi			Katılımcı Sayısı	Yüzde
Doğal Afet Deneyimi	Afet	Var	10	62
		Yok	6	38
Doğal Afet Eğitimi		Var	10	62
		Yok	6	38
Acil Durum Planı		Var	10	62
		Yok	6	38

Tablo 3, İstanbul'daki turizm sektöründe doğal afetlere karşı alınan önlemler ve eğitim süreçlerine dair katılımcılardan elde edilen verileri içermektedir. Bu tablo, katılımcıların doğal afet deneyimlerini, aldıkları eğitimleri ve kurumlarındaki acil durum planlarını detaylandırarak sektördeki hazırlık seviyesini değerlendirmeye yardımcı olur.

Katılımcılardan on kişinin doğal afet deneyimi varken, altı tanesi herhangi bir doğal afetle karşılaşmamıştır. On kişinin doğal afet eğitimi bulunurken altı kişinin

doğal afet eğitimi almadığı anlaşılmıştır. On kişi çalıştıkları kurumlarda acil durum planlarının olduklarını söylerken, altı kişi böyle bir planın varlığından haberi olmadığı beyan etmiştir.

Katılımcıların mülakatta sorulan ikinci soru ve verdikleri cevaplar ise aynen şöyledir;

2.SORU: İstanbul'da bu sektörde çalıştığınız süre boyunca herhangi bir doğal afetle karşı karşıya kaldınız mı?

KALDIYSANIZ; bu durumda nasıl bir yol izlediniz? Nelerin eksikliğini fark ettiniz?

KALMADIYSANIZ; bu durumla karşılaşırsanız neler yapardınız? Doğal afetlere yönelik bir eğitim aldınız mı?

K.1: *Herhangi bir doğal afetle karşılaşmadım. Acil durumlar için eğitim almaktayız ama benim henüz eğitimlerim tamamlanmadı ama kişisel görüşümü ve yapacaklarımı söyleyebilirim. Öncelikle bireysel olarak kendimi güvene alırım. Doğal afetin sonunda da otelde ki konukları tahliye de görev alırım. Onun dışında da personel olarak yapabileceğim pek bir şey olduğunu düşünmüyorum.*

K.2: *Kaldım ama bu otel bünyesinde değildim. Bir önceki otelimde çok fazla yağış olduğu için logarlar dolup taşmıştı ve otelin içinde de hasarlara sebep olmuştu. Altyapı eksikliklerini gördüm.*

K.3: *İstanbul'da küçük bir depreme yakalanmıştım. Otelde ufak bir kaos yaşanıldı. Misafirleri sakinleştirmeye çalıştık. Misafirleri otelin dışına tahliye ettik. Çalıştığım yerde geniş boş bir alan vardı. Misafirleri orada topladık. Otelin toplanma alanı değildi biz personeller olarak inisiyatif aldık. Resepsiyonda elimizin altında acil durum butonu olsaydı bizim için konuklarımıza haber vermek çok daha kolay olabilirdi.*

K.4: *Hatay depremini bu sektörde iken yaşadım ve ben halihazırda ahbap gönüllüsüyüm. Deprem bölgesine de gidip görev aldım. Hatay, Şanlıurfa'yu Diyarbakır'ı Antep'i Kahramanmaraş'ı kendim o dönemde ziyaret etme fırsatı da buldum. Deprem sonrasında kalmak isteyen konukların sordukları şeyler çok farklılık*

gösterdi mesela oteliniz depreme karşı dayanıklı mı ülkenizde deprem olabilir mi gibi sorularla karşılaştık insanlar en nihayetinde farklı bir coğrafyaya geldikleri için kendilerini güvende hissetmek istiyorlar. Bu güveni misafire veremezsen çok fazla rezervasyon iptal olur ve oldu da neticede deprem ülkesiyiz diye Hatay depreminden sonra insanlar tedirgin oldular. Fark ettiğim eksiklikler Türk insanı olarak bizim canımız çok tez. Çok hızlı panik yapıyoruz. Elbette ki klişe bir sözdür ki katılırim da “deprem öldürmez bina öldürür.” derler evet bina öldürüyor. Elimizden geldiğince prosedürlere uygun olarak hareket etmemiz gerekiyor bunu da denersek can kayıplarının çok fazla derecede önüne geçebiliriz. Mesela adını vermek istemediğim bir işletmeye girin işletmedeki günümüz patronları oda sayılarını arttırmak için otelin kolonlarını kesenler bile var. Kolon eşittir binanın ayakta durmasını sağlayan temel taşıdır. Adıyaman’da yıkılan otel de böyleydi Adıyaman’da açılıştta 80 oda yıkılırken 114 oda var. Ruhsatta 80 oda gözükiyor ama normalde 114 oda 24 oda daha eklemişler bunu da kolon keserek yapmışlar. Bu da o kadar insanın vefatına sebep oluyor.

K.5: *Doğal afetle karşı karşıya kaldım çalıştığım süre boyunca. Geçen yılki İstanbul depreminde karşı karşıya kaldım. Deprem sırasında otelde görevliydim. Acil çıkış yapıp oteldeki müşteriler tahliye ettik. Otelde herhangi bir kaos ve eksiklik söz konusu olmadı.*

K.6: *İstanbul’dayken kalmadım ama geçen sene ülkemizi çok derinden etkileyen Hatay depreminde karşı karşıya kaldım. Deprem olduğunda ben sabah şiftinde çalışıyordum. Sabah shifte geldiğimde öğrendim aslında. Haberlerden ve konuşmalardan. İstanbul’dan önce de İzmir’de yaşıyordum ben. İzmir’de iken İzmir’de büyük bir deprem olmuştu hatırlıyor musunuz bilmiyorum. O dönem İzmir’deydim fakat o sürede çalışmıyordum. Yani çalışırken herhangi bir doğal afetle karşı karşıya kalmadım. Doğal afetle karşı karşıya kalsaydım çoğunlukla bütün otellerin acil durum eylem planı var. Bunu da zorunluluk olarak biliyorum. Çalışanların haberleşme ekibinde olanları var. Bazı evrakları taşıma ekibinde olanlar var. Koruma ekibinde olanlar var. Ben de haberleşme ekibinde yer alıyorum öyle bir deprem olduğunda aslında önceliğimiz bütün insanları kurtarmak mesela bu bina 16 katlı bir bina burada biz 16. kattaki insanları da düşünmek durumundayız. Tüm misafirlerimiz binadan güvenli bir şekilde ayrıldığına*

emin olmanız gerekiyor. Belki deprem anında panik yapabiliriz ama çevremizdeki çalışma arkadaşlarımızı ve ulaşabildiğimiz kadar misafire ulaşmamız ve güvenli bir şekilde binadan dışarıya çıkarmamız gerekiyor. İnsanları da sakinleştirmemiz gerekiyor çünkü ister istemez Türkiye'ye karşı yurtdışından gelen misafirlerimizde bir algı ve korku var. Terör ve deprem olaylarından dolayı o yüzden önce insanları kurtarmamız gerek sonrasında da önemli olan evrak ve belgeleri de toparlayabilirsek zaten çok güzel bir şekilde acil durumuyla planın gerçekleştirilmiş oluruz. Biz doğal afetlere yönelik de bir eğitim aldık. Ben üniversite döneminde de almıştım ama en son yaklaşık 3-4 ay önce otelimizde Beşiktaş Belediyesi tarafından bize özellikle de deprem için afet eğitimi verildi. Katılım gösteren çalışanlarımıza da bu eğitimi aldığımızda dair belge verildi.

K.7: *İstanbul'da herhangi bir doğal afetle karşı karşıya kalmadım çalışır vaziyetteyken. Eğer bir doğal afetle de karşılaşırsaydım kesinlikle şehri terk etmeye çalışırdım. Herhangi bir eğitim de zaten almadık doğal afetlere yönelik.*

K.8: *İstanbul'da herhangi bir doğal afetle karşı karşıya kalmadım çalışırken. Otelde güvenlik sistemleri var onları kapatıyoruz. Elektrik ve doğalgaz ana girişleri kapatıyoruz, asansör otomatik olarak kapanıyor. Doğal afetlere yönelik herhangi bir eğitim almadım.*

K.9: *Çalıştığım süre boyunca depremle karşı karşıya kaldım. İstanbul'da 2018'de olmuştu hatırladığım kadarıyla o dönem çalıştığım otel çok dayanıklı bir oteldi. Çok sallandı binada herhangi küçücük bile olsa bir hasar olmadı her yerini kontrol etmiştik. Ben yine o zaman ön büro müdürüydü. Deprem anında asansörleri kapattık, katlara indirdik asansörleri, misafirlere acil çıkışlardan tahliye ettik, acil çıkışlar çok aydınlıktı ve kapılar çok kolay açılıyordu kısa süreli bir kaos oldu illaki. O da lobi kısmında oldu. Deprem gündüz saati olduğu için odalar genelde boştu dolu odalar içinde merkez anonstan anons geçildi deprem olduğuna dair. Genel durum acil afet raporu vardır otellerde. Her vardiyada bunun basılması gerekir bu rapor çok fazla kâğıt tükettiği için basılması pek mümkün olmuyor bir disiplini yok bunun eksikliği oluyor çünkü kim nerede hangi odada biliyor olmanız lazım doğal afet sırasında. Kaos oldu yıkım olmadı ama kısa bir süre elektrik kesintisi de yaşandı ve bu rapor vardiyaya her girişinizde almanız gereken bir rapor aslında.*

K.10: *Çalıştığım süre boyunca herhangi bir doğal afetle karşı karşıya kalmadım. Önceki çalıştığım kurumlarda doğal afete yönelik eğitim almıştım bu durumla karşılaştığımız da yapabileceğimiz şey doğal afet toplanma bölgesi olur otellerde, bu bölgelerden tüm personellerin haberi olur. Otelde konaklayan kişileri personeller bu bölgeye yönlendirirler doğal afetlere yönelik herhangi bir sertifikam yok ama ilk yardıma yönelik sertifikam var.*

K.11: *Kahramanmaraş depreminde Bursa' da ki şubedeydim. Maddiyat gözetilmeden insani yardım başlatıldı. Depremzedeler ağırılanmaya başlandı kurumumuzda bu süreçte en çok hissettiğim eksiklik depremzede olduğunu iddia eden yalan ihbarlar gelindi, bu şekilde otelimizde kalmak isteyenler oldu. Depremzede mi değil mi teyit etmekte çok zorluk çektik. Kurumlar arası iletişim çok eksikti ve bunun zorluğunu yaşadık. Doğal afetlerle ilgili herhangi bir eğitim almadım.*

K.12: *Bu sektörde iken herhangi bir doğal afetle karşı karşıya kalmadım. Sadece covid-19 olmuştu. Deprem üzerinden düşünecek olursak başta bazı önlemler alınır. Personelin eğitimi konusunda önlemler alınabilir. Ben herhangi bir eğitim almadım zaten personelin eğitilmesi gerekiyor öncesinden ekipmanların tam olması gerekiyor. Otelin dayanıklılığı ile ilgili bize bir bilgilendirme yapılmadı turistler de zaten talep etmiyorlar dayanıklılığa dair bir şey. Doğal afet anında ise önce personeli uyarırım ve güvenli bir alana çekiliriz. Deprem bitmesini bekleriz. Bittikten sonra bir kontrol ederiz yangın gibi bir şey çıktı mı? Bir şey var mı? Otoparkta toplanma alanımız olarak geçiyor. Otelde kaç kişinin kaldığı bizim veri tabanımızda da kayıtlı emniyete de bildiriyoruz zaten bizde kim nerde kalıyor bunun folyoları var. Folyolarda bütün bilgiler yazıyor, elektrik gitse de fiziki evrak olarak da elimizde bulunuyor.*

K.13: *Hayır bir doğal afetle karşılaşmadım. Herhangi bir eğitim almadım. Hangi doğal afetle karşılaştığıma bağlı ne yapacak olduğum. Deprem olursa insanları bilgilendirip yönlendirme yapabilirim büyük ihtimalle onun dışında bir şey aklıma gelmiyor.*

K.14: *Evet 1999 depremi. Herkes kendi canıyla uğraştı. Turizmle bağlantılı onun dışında o zamandan beri bir şey olmadı. Kendim hakkında bilgi vereyim. Afad gönüllüsüyüm ve İstanbul Rehberler Odasında Afad ile ilgili eğitimleri yönetiyorum. Onun dışında İl kültür turizm müdürlüğü ve jandarmanın ortak bir projesi var*

turistlerin deprem anında tahliyesi ile ilgili bir proje var onu yürütüyoruz. Toplantımızda bu hafta yapılacak. Herkesin nasıl bir telaşı varsa, turistlerinde aynı şekilde telaşı oluyor, canını kurtarmak. Birincisi tahliyeleri, turistlerin alınıp havaalanına götürülmeleri ya da ülkelerine geri gönderilmeleri ile ilgili bir pratiğimiz yoktu. Tahliye diyebiliriz. Depremden sonra otel çalışanlarına depremle ilgili eğitim verildi. O zaman eğitimleri yoktu. Otel çalışanlarının depremle ilgili eğitimsiz olmaları. Yani nerden çıkış verecekler o çıkış... gece oldu deprem, o insanlar hangi kapıdan çıkarılacak nerde bekletilecek kime haber verilecek gibi eğitimleri yoktu.

K.15: *Yok kalmadım. Şöyle bu durumla karşılaşma ihtimalim olduğunu biliyorum çünkü hem deprem ülkesindeyiz hem de İstanbul zaten bir deprem riski altında. Birçok bilgili bilim adamı tarafından da uyarılıyor bunla ilgili. Sadece depreme yönelik bir eğitim aldım ne olacak ne olabilir daha sonrasında neler yapılmalı, bunlarla ilgili bilgi aldım.*

K.16: *Doğal afetin içeriği tabii ki çok geniş baktığımızda. Herkesin aklına ilk başta deprem geliyor ama yangın olabiliyor, sel olabiliyor, heyelan olabiliyor. İstanbul'da diyemem ama çalıştığım bir kurumdayken yangın çıkmıştı onu hatırlıyorum. Bir yangına rast gelmiştik ve aslında şunun çok büyük bir etkisini gördük; o dönem tabii çok büyük bir telaş özellikle turistler açısından yani sonuçta kendilerini güvende hissetmeleri gereken yerde böyle bir durumla karşı karşıya kalıyorlar. Siz çalışan olsanız dahi ev sahibi olmanız lazım. Aslında daha soğuk kanlı ve ne yapacağınızı biliyor olmanız lazım o noktada. Bize tatbikat yaptırmışlardı. Dönem dönem tatbikatlarımız oluyordu. Onun çok büyük faydasını görmüştük. Alarm zilleri çaldığında yangının mutfakta çıktığını gördük. Çok şükür ki hiç kimseye hiçbir şey olmamıştı! Fakat tabii büyükte bir hasar olmuştu mutfakta. Soğuk kanlı bir şekilde turistleri de uyararak dışarı çıktığımızı ve itfaiyenin gelmesini beklediğimizi çok iyi hatırlıyorum. Böyle bir durumla karşı karşıya kaldık. Şunu gördüm ben açıkçası: tatbikatlar sürekli yaptırılıyordu fakat tatbikatlar biraz daha prosedürel gerçekleştiriliyormuş. Onu da anladım. Hani bazen de yapmış olmak için yapmış olmak. İnsanların çok heyecanlı olduğunu ve gerçekten de heyecandan ve tedirginlikten aslında yapması gereken pek çok şeyi yapamadığını gördüm. Yani itfaiyeyi aramak bile çok uzun zaman aldı. Kim arayacak. Orada bir koordinasyon ve aslında hiyerarşik yönetsel olarak da bir eksiklik olduğunu hissettim. Biri arayacak ama kim arayacak, ön büro müdür mü arayacak kat hizmetleri*

mi yoksa mutfakta çıktığı için yiyecek içecek departman müdürü mü arayacak ? Yani orada böyle bir kaos ortamı oluştu. Bu koordinasyon iletişim eksikliği de orada itfaiyenin geç gelmesine sebebiyet verdi diye düşünüyorum. Tabii bu doğal afetin sınırları çok geniş ve bu yangın onun içerisine girer mi bilmiyorum. Fakat bu bir orman yangını da olabilir. Çok farklı sebeplerden çıkmış olan bir yangın olabilir ama ben burada özellikle tatbikatların harfiyen uygulanması meselesi ve koordinasyon iletişim noktasında da kimin ne yapacağını biliyor olması gerektiğini düşünüyorum. Orada bilmiyorlardı mesela o yüzden geç aranmıştı. Bu çok büyük bir sıkıntı yani. Hani mesela şey gibi düşünüyorum. Nasıl ki ön büro departmanı var, kat hizmetleri departmanı var neden mesela bir afet departmanı yok! yani ne bileyim hani hiç başımıza gelmeyecek gibi düşünülüyor ya. Bir afet departmanı olsa en azından böyle bir durumda o insan kim arayacaksa işte o kişi direk işi alıp insanları koordine edip organize edip ne yapılması gerektiği konusunda insanlara bilgi verebilir diye düşünüyorum. O yoktu mesela. Evet doğal afetlere yönelik bir eğitim aldık. Yani zaten bu bir zorunluluk diye biliyorum ben. Otel işletmelerinde özellikle olması gereken bir zorunluluk. Tabii yasal olarak arka planını bilmiyorum. Ancak biz dönem dönem mutlaka bunun eğitimlerini alıyorduk. Sadece şeyde değil yani yangın değil işte deprem tatbikatları oluyordu, güvenlik üzerine tatbikatlarımız oluyordu iş güvenliği üzerine. Sonrasında da sınavlara giriyorduk biz. Fakat şöyle; benim mesela yüksek lisans tezim de öğrenme motivasyonu hizmetçi eğitimlerle alakalıydı. Bence asıl en büyük sıkıntı burada işte! O eğitimlerin sadece vermiş olmak için verilmesi. Çünkü şöyle orada bir iş var, iş sirkülasyonu var ve size şefiniz diyor ki git yarım saat sonra geri gel. Orada ben o eğitime surf katılmış olmak için katılıyorum yani. Orada asıl önemli olan iş, otel işletmelerinde. O eğitim de bence prosedürel olarak gerçekleştiriliyor, ben öyle düşünüyorum.

Eğitim durumu açısından değerlendirdiğimizde, katılımcılar arasında doğal afetlere yönelik eğitim almış olanlar bulunmakla birlikte, bu eğitimlerin kapsamı ve etkinliği değişkenlik göstermektedir. Belediye gibi yerel otoriteler tarafından verilen eğitimlere katılanlar, aldıkları eğitimin pratik bilgiler içerdiğini ve afet anında ne yapılması gerektiğini anlamalarında yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Bu katılımcılar, belediyelerin düzenlediği eğitimlerin, acil durumlarda hayatta kalma ve başa çıkma becerilerini artırmada önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak, bazı katılımcılar

herhangi bir eğitim almadıklarını ve bu durumun kendilerini afet anında daha savunmasız hissettirdiğini ifade etmişlerdir. Seyahat acentalarında çalışan kişiler, afet durumlarında yalnızca yönlendirme yaptıkları için doğal afetlere yönelik eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Rehberler Odası yönetim kurulu üyesinin verdiği bilgiler doğrultusunda, rehberlerin doğal afetlere yönelik eğitimlere büyük önem verdiği ve süreçte aktif bir şekilde yer aldığı anlaşılmaktadır. Yaşanılan afetler sonrasında ortaya çıkan eksikliklerin farkına varılarak, daha doğru ve etkili planlamaların yapılmaya çalışıldığı bilgisine ulaşılmıştır.

Ayrıca, turizm sektöründe çalışan bireyler tarafından dile getirilen altyapısal ve teknik eksiklikler, afetlere karşı daha etkili bir yanıt verme ihtiyacını gözler önüne sermektedir. Örneğin, acil durum butonlarının eksikliği veya otellerin depreme dayanıklılık düzeylerinin yeterli olmaması gibi konular, sektördeki güvenlik önlemlerinin gözden geçirilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Bu bağlamda, yapısal güçlendirmeler, teknik donanımların iyileştirilmesi ve kapsamlı afet eğitim programlarının yaygınlaştırılması, sektördeki afet yönetimi kapasitesini artırabilir.

Bu çalışma, İstanbul'da turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin doğal afetlere karşı ne derece hazırlıklı olduğunu ve bu alanda ne gibi iyileştirmeler yapılabileceğini göstermektedir. Alınacak önlemler, sektördeki afetlere yanıt verme süreçlerini optimize ederek hem çalışanların hem de misafirlerin güvenliğini artıracak ve sektörün bu tür olaylara karşı direncini güçlendirecektir.

4.3. DOĞAL AFETLERİN SEKTÖREL VE TOPLUMSAL ETKİLERİ

Bu çalışma, doğal afetlerin turizm sektörü ve çalışanların yaşamları üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemektedir. Bu tema altında; ekonomik kayıplar, istihdam üzerindeki etkileri, sosyal stres, toplumsal dayanışma kodları oluşturulmuştur. Mülakatta sorulan üçüncü ve dördüncü sorulara verilen yanıtlar, sektördeki bireylerin zorlayıcı durumlara nasıl tepki verdiklerini ve doğal afetlerin kişisel, sektörel ve yerel halk üzerindeki sosyo-kültürel etkilerini anlamaya yönelik bilgiler sağlamıştır.

Tablo 4. Doğal Afetlerin Turizm Sektöründe Yarattığı Etkiler ve Çalışanların Yaşamına İmpaktı

Doğal Afet Sonrası Etkiler		Katılımcı Sayısı	Yüzde
İstihdam	Azalır	15	94
	Artar	1	6
	Etkilenmez	0	0
Güven Duygusu	Azalır	15	94
	Artar	0	0
	Etkilenmez	1	6
Rezervasyon İptalleri	Azalır	0	0
	Artar	15	94
	Etkilenmez	1	6
Sosyal ve Psikolojik Etkiler	Azalır	0	0
	Artar	15	94
	Etkilenmez	1	6

Tablo 4, doğal afetlerin turizm sektörü ve çalışanların yaşamları üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir. Bu tablo, katılımcıların doğal afetler sonrasında sektördeki değişikliklere ve kendi hayatlarına olan etkilerine dair görüşlerini içerir.

Doğal afetlerin istihdam üzerine etkisine dair fikirlerde; istihdamın azalacağını söyleyen on beş kişi, istihdamın artacağını söyleyen bir kişi mevcutken etkilenmez diyen katılımcı olmamıştır. Güvenlik duygusunu olumsuz yönde etkileyeceğini söyleyen on beş kişi bulunurken, bir kişi güvenlik duygusunun etkilemeyeceğini söylemektedir. Rezervasyon iptallerinin artacağını on beş kişi belirtirken, bir kişi etkilemeyeceğini söylemiştir. Sosyal ve psikolojik etkilerinin yerel halk ve sektör çalışanlar üzerinde olumsuz etkilerinin artacağını on beş kişi söylerken, bir kişi etkilemeyeceğini söylemiştir.

Katılımcıların mülakatta sorulan üçüncü ve dördüncü sorulara verdiği cevaplar ise aynen şöyledir;

3.SORU: Doğal afet sonrasında çalıştığımız sektördeki etkiler neler olabilir? Bu etkiler sizin hayatınızı nasıl etkiler?

K.1: *Sektördeki personel ihtiyacı konaklama önem kazanacağı için daha fazla konaklama sektörü ön plana çıkacaktır. Otellere güven olduğu için otellerde konaklama artacaktır.*

K.2: *Yakın tarihli Şubat depreminden sonra herkes bir eğitim programı düzenlenmesini istedi ve akut olsun direk afad olsun kademe kademe bu eğitimler düzenlendi. Herkes bir şekilde ilk yardım çantaları ve otelimizde bir standarttır her mesai değişiminde ilk 15 dakika eğitim veririz. 15 dakikalık eğitimlerde afetle ilgili bilinçlendirme çalışmaları için çoğu arkadaşımıza afet anında neler yapacaklarını ve acil çıkış kapılarını hatırlatırız. Toplanma alanımız otelin önüdür ve üç ayda bir doğal afetlere karşı denetim ve uygulamalar yapılmaktadır yangın tatbikatı gibi.*

K.3: *Geçen sene yaşanan depremden sonra otellerimize gelen konuklarda düşüş oldu. İptaller oldu. Kimse Türkiye'ye gelmek istemiyordu. Bir de beklenen İstanbul depremi haberleri de turizmde inanılmaz düşüslere sebeplere neden oldu. Pandemi döneminde de personellere kalacak yerler tahsis edilmiş.*

K.4: *Garanti rezervasyonlarını iptali söz konusu olacak işletmeler gelir kaybı yaşayacak Bunlar birbirini tetikler aslına bakarsanız çok yakın süreçte COVID-19 Pandemi sürecini geride bıraktık bıraktık o süreçte işsiz kalan pek çok turizm personeli arkadaşım oldu ki ben de o dönemde kısa bir süreliğine işsiz kalmıştım hepsi zaten birbirini tetikliyor. Oteller kapandı İnsanlar işsiz kaldı Garantili olan rezervasyonlar iptal edildi. 17 Ağustos depreminde zaten İstanbul'da yaşamıştım ve 6 Şubat Hatay'ı etkileyen deprem oldu akşam apar topar haber gelip Hatay'a hareket ettik. Hemen uçamadık üçüncü dördüncü uçakta uçağa binebildik ancak Hatay'a inemedik Adana'ya indik Adana'dan da bizleri otobüslerle Hatay'a götürdüler. Bu dönem içerisinde Hatay'da çok yakın çok sevdiğim bir kardeşimi kaybettim kendisi turizmciydi. İstanbul'a gelen depremzedelere yardımcı olduk tabi gördüğümüz o manzara her insanın her kişinin psikolojisinin kaldırabileceği şey kesinlikle değil ceset kokusundan şehirde yürüyemedik televizyonda gördük evet ama ne kadarını gördük?*

K.5: *Sektörü bölgesel olarak etkileyebileceği düşünüyorum. Turizm de bu durumdan olumsuz etkilenebileceğini düşünüyorum. 6 Şubat Kahramanmaraş depremine*

baktığımızda nasıl ki turizm de istihdam azaldıysa aynı şekilde burada da turizmin sektöründeki istihdamın azalacağını düşünüyorum.

K.6: *Şubat ayındaki geçen seneki depremde İstanbul'daydım evet ama açıkçası bizim doluluk oranlarımız da çok fazla düşmüştü. Yani turizm ve seyahat biraz daha iş seyahati dışındakiler lükse girdiğinden dolayı öncelikle insanların da tercihi tatil yapmak farklı bir şehre geçmek, otelde kalmak olmayacaktır. Öncelik taşınmak ve göç etmek olacaktır. O yüzden kesinlikle turizm olumsuz yönde etkileniyor. Türkiye'nin herhangi bir yerinde deprem olduğunda yani çünkü yurtdışından gelen insanlar Türkiye haberlerini Türkiye olarak bakıyorlar ve dolayısıyla da Türkiye'ye gelmekten korkuyorlar zaten yurt dışı ayağı kesiliyor. Ülke içinde ekonomik sıkıntılarda meydana geliyor Daha da fazla bir şekilde bu yüzden de insanların önceliği iş dışında zorunlu ihtiyaçların dışında seyahat etmek olmuyor maalesef. Tabii ki kötü etki etti. Bir de biz İstanbul gibi bir yerde yaşayıp çalıştığımız için sürekli büyük bir deprem bekleneceği Dair bilim insanları Açıklama yapıyor böyle büyük bir depremi her ne kadar içinde yaşamamış olsak da haberlerden yakinen takip ettik hatta o dönemde biliyorsunuz bazı oteller odalarını ağaçlar depremzedelere o dönem bizim otelimize de depremzede misafir ettik bizim otelimizden o bölgedeki otelimizin diğer şubesi olan otellerine yardımcı destek personeller yönlendirildi hem psikolojik olarak hem de yaşam standartları olarak kötü etkilendik.*

K.7: *Covid döneminde bütün personeller işten çıkarıldı Bir veya iki personel bırakıp Oteli yine açık devam etti ama bir ya da iki personelle idare ettiler. Bu durumda benim hayatımı gerçekten kötü etkilemişti ve Covid döneminde depresyona girmiştım.*

K.8: *Elektrik sistemlerindeki kaçaklardan kaynaklı yangın çıkabilir. Doğal gaz kaçağı dolayısıyla patlama olabilir.*

K.9: *Özellikle Orta Doğu Pazarı'nda insanlar çok korktu ve gelmek istemediler. Kahramanmaraş depreminden sonra herkes depremi beklemeye başladı ve artık hani deprem oldu mu olacak mı diye sorular gelmeye başladı. Bazı kara propagandalardan da çok etkileniyor insanlar. Deprem sonrasında bir ay kadar oteller müşteri bulmakta zorlandılar.*

K.10: *Şahsi hayatım dışında iş hayatımı olumsuz etkiler. Çünkü afetin olduğu bir yerde bizim işimiz tamamen turistlerle ve konaklayan müşterilerle ilgili olduğu için ister istemez işlerimiz düşer. Bu da ister istemez benim özel hayatımı etkiler.*

K.11: *Bina sağlandığına dikkat edilmeye başlandı. Özellikle de acentalar bina sağlamlığı açısından garanti istemekteler bizden. Kapıdan giren müşteriler bu duruma önem vermese de kurumlar ve acentalar bu duruma önem vermektedir. Sonrasında tatbikatlara çok fazla önem verildi otel içinde. Turist sayısında azalma yaşandı. Otellerde hızlıca binanın güvenilirliğine dair onay almaya çalışıldı ve güçlendirmeler yapıldı.*

K.12: *Binada muhtemelen maddi bir hasar oluşur. Maddi bir hasar oluşursa bu bir süreç alır. Dolayısıyla bu da rezervasyonları etkileyecek, iptaller gelmeye başlayacak. Maddi açıdan bu şekilde etkilenir. Manevi olarak da herhangi bir can kaybı olursa da ciddi şekilde etkilenir haliyle istihdam da etkilenir. Zaten otel bir süre kapalı kalacaktır. Ben tekrardan toparlanma sürecinin nasıl olacağını bilmiyorum ama ilk başta psikolojik olarak etkilenirim. Zaten maddi açıdan değil de o süreç daha çok psikolojik olarak zor geçecektir ama yine de toparlanacaktır.*

K.13: *Bizde pandemi oldu. Turizm tamamen bitti kapanma oldu. Ben burada Fransa ayağına bakıyorum. Zaten Fransa'da Türkiye'den de daha önce bitti. Yani onlar daha önce kapanma vs. yaptıkları için ve yani o süre boyunca yani iki sene boyunca orası da aktif değildi Türkiye'de aktif değildi. O durumda da evden bir şeyler yapmaya çalıştık. Sayfaları aktif tutmaya çalıştık. Hani sonrasında turizm sektörü açılacağı zaman burada olduğumuz bilinsin diye sayfaları aktif yapıp onlara içerik üretmeye yönelik çalışmalar yaptık o durumda. Olası bir deprem olduğu zaman çok büyük ihtimalle her şey felç olacağı için artık ne zaman nasıl hani artık nerede olunur hani onu bilemeyiz. Yani internet olduğu sürece var olan bir şey. Pandemi de çoğu kişi işten çıkarıldı.*

K.14: *Doğal afetler turizmi etkileyen birinci sebeplerden. Turizm bitti. Turist gelmeyince istihdam olarak diyorsanız, rehber olarak çok işimiz olmuyor ve istihdam kaybı yaşadık diyebiliriz ona. Hakeza işte oteller restoranlar ve dolaylı olarak turizmden beslenen sektörlerde. Doğal afetlere yönelik de bir eğitim aldım hem aldım hem aldırıyorum. İstanbul Rehberler Odasında bu konuyla ilgili eğitimleri yönetiyorum.*

AFAD'da gönüllü eğitimim var. Rehberlerin bir de şöyle bir işleri var. Depremden sonra turist gelmiyor ama depremden hemen sonra aynı saat ya da 6 saat sonra işleri başlıyor. Oda tercümanlık. Çünkü diğer ülkelerden gelen kurtarma ekipleri yola çıkıyorlar, iki depremde de öyle oldu. Ben çantamı hazırladım, havaalanına gittim. Ondan sonra ekiplerle birlikte tabi tek ben değil bütün rehberler kendi dilleri şeyinde yardımcı oluyor. Bunu deprem sonrası tecrübe ettik. İstanbul Rehberler Odasına bilgi veriliyor. Ben hazırım. Şu dilde rehberim. Nereye gidebilirim? İhtiyaç var mı? Zaten rehberler odası duyuru yapmış oluyor. Şu şu şu şu malzemeleri olanlar öncelikli hemen hazır olabilecekler lütfen bizimle kontağa geçsin diye.

K.15: *Bunu deprem için konuşursam eğer zaten turizm bitecektir çünkü İstanbul zaten en basitinden uçuş noktası olarak baktığımda hem iç hatlarda hem de dış hatlarda en önemli nokta diyebilirim bu yüzden turizmi komple etkileyecektir. Onun dışında konaklama sektörünü etkiler, sokağı dar zaten en ufak bir depremde konaklama sektörünü etkileyeceği gibi yine ulaşımda etkileyecektir yani İstanbul'un birçok sokağı dar zaten en ufak bir depremde ne yazık ki o sokaklar kapanacak ve ulaşım olmayacak hatta daha da kötüsü iki kıtayı birbirine bağlayan üç tane köprü var bu köprülerden herhangi birine bir şey olsa yine bir dayanıksızlığı olsa burada da yine sıkıntı yaşayacağız. İki kıta arası ulaşım da sağlayamayacağız. Bu tarz kötü yanları var onun dışında benim hayatımda şöyle etkiler muhtemelen işimi yapamam. Çünkü o sırada ben zaten okula devam edemem. Okula devam edemediğim için rehberliği sadece diğer şehirlerde yapabilirim ama diğer şehirlerde yapabileceğim rehberlikte de öncelikle İstanbul'a gelmeleri lazım ki ya da farklı bir şehre gelmeleri lazım ki onları orada karşılayayım. Sonrasında diğer tur noktalarına götüreyim. Rehberlikte de iş şansımı azaltır ama öğretim görevlisi olduğum kadroda işimi yok eder. Çünkü o sırada belki okul bile kalmaz ya da öğrenci bile kalmaz.*

K.16: *Tabi bir turizm çalışanı olarak düşünmek lazım meseleyi. Biraz da belki örnekler üzerinden de gitmek lazım. Son yıllarda çok fazla yangınlar oluyor ve otel işletmelerinde sığıyor. Ben Hataylıyım biliyorsunuz ve Hatay depremini yaşadım. Oradaki en büyük sıkıntı hala daha toparlanamayan bir Hatay var. Sebebi de insanların bir kere bu doğal afetler kaynaklı bölgeye olan güvenini kaybediyor oluşu. Bir kere zaten sizin yapısal olarak oteliniz zarar görüyor. Zarar görmesinin yanı sıra fiziksel*

olarak toparlanmanız zaman alabilir ama bence asıl önemli olan orada turistin güvenini ve bağlılığını tekrardan kazanabilmek. Mesela biz bu noktada Hatay'a hala o güveni sağlayabilmiş değiliz yani aradan bir sene geçti. Oteller toparlandılar, güçlendirmelerini yaptılar. Fakat hala bölgeye kimse gitmek istemiyor çünkü depremler devam ediyor. O tehlikenin tamamen ortadan kalkmasını bekliyorlar ki gidebilsinler. Tabii bu da baktığınızda bir çalışan olarak turizm çalışanını çok olumsuz etkiliyor. Aslında biz bu doğal afetleri konjonktürel değişiklikler içerisine alıyoruz. Çok çok zor çalışan açısından. Zaten halihazırda baktığınızda iş yasasını normal çalışma koşullarına yaz sezonlarında çok yoğun bir şekilde çalışıp kışın ne yazık ki dinlenmeye geçiyor turizm çalışanları. Hele bir de böyle bir deprem veya sizin sürekli çalıştığınız bir otel işletmesinin civarında içerisinde meydana gelen böyle bir olay haliyle sizin aslında iş imkanınızı elinizden alıyor. İşsiz kalmanıza sebebiyet veriyor ve benim bildiğim kadarıyla böyle bir işsizlik halinde de size herhangi bir işsizlik maaşı yok yani siz orada bir başınızda kalıyorsunuz. Bu durumda ben çok üzücü olduğunu düşünüyorum. Buna sadece şey açısından bakmamak lazım işletme açısından turist açısından ve hali hazırda çalışan açısından bakmak ve bunu bir aslında paydaşlar tarafına baktığımızda yerel halk açısından da bakmak lazım. Çünkü paydaşları her biri bu durumdan inanılmaz olumsuz etkileniyor. Bir kere istihdam imkânı kaybediyor, gelirini kaybediyor, satış yapamıyor bunların hepsi psikolojik olarak fizyolojik olarak kişinin stres yaşamasına ya da işsiz kaldığı için yeni arayışlar içerisine girmesini ve belki de hatalar yapmasına sebebiyet verebiliyor bu süreçte.

4.SORU: Doğal afetlerin, yerel halkın yaşam tarzı, gelir düzeyi ve istihdam üzerindeki etkileri neler olabilir?

K.1: *Deprem benim sosyal hayatımda iş hayatı üzerinde daha fazla yoğunlaşmamı sağlar işime devam ederim afet sonrası daha çok işime ihtiyaç duyarım. Halk ise ekonomik ve psikolojik olarak etkilenir. Diğer sektörlere oranla konaklama sektörünün herhangi bir doğal afetten daha az etkileneceğini düşünüyorum çünkü oteller özellikle beş yıldızlı olanlar güvenli bir standarda sahip. Oluşacak doğal afetten dolayı pek çok*

kişi ister istemez çalıştığı yeri kaybettiği için bina bazında ve ulaşım da aksamalar olacağı için işlerini kaybedecektir.

K.2: *Doğal afetler sürekli olarak hayatımızda ekonomik açıdan enflasyon söz konusu olduğu için orta kesim ve alt kesim hırpalanacaktır. Çoğu kişide zaten İstanbul'da beklenen doğal afetler nedeniyle kendi memleketlerine göçlerini arttırdı. Benim kendi arkadaşlarım daha güvenilir olan kendi memleketlerine geri döndüler. Bu da uzun vadede personel açısından istihdam sıkıntısı yaratacaktır.*

K.3: *Halk tarafından da doğal afetlerin yaşanma olasılığının fazla olduğu İstanbul'dan çevremdeki insanlar gitmeye çalışıyorlar. Herkes bu bölgeden kaçmaya çalışıyor daha güvenli buldukları bölgelere. Doğal afetlerin gerçekleşmesi durumunda beklenen İstanbul depreminde büyük bir yıkım gerçekleşecek. Herkes yakınlarına koşarak onları kurtarmaya çalışacaktır.*

K.4: *Çok fazla etkiler Deprem bölgesinde insanlar o lokasyona gelirken neye dikkat ediyorlar turizmde doğanın mutfağı diyoruz Kahramanmaraş depremi o bölgeyi vurdu insanlar gastronomi yapamayacak hale geldiler Antep deyince akan sular durur genelde baklavasıdır kebabıdır gastronomi ve turizmi çok ağır vurdu deprem gelir kaybı yaşadık mı evet umudumuz 2024 yılı yazı için tabi orantılı olarak da istihdam da etkiliyor işletmeler küçülme kararı aldı depremden zarar gören işletmeler kapattı Adıyaman'da yanlış hatırlamıyorsam iki tane otel yıkıldı bunlardan bir tanesi çok büyük kayıplarla yıkıldı hala görüyoruz bundan 20 gün evvel net olarak da hatırlamamakla birlikte göçüğün altından bir ceset daha çıkarıldı daha cesetlerimizi kaldıramadık biz o lokasyonda .*

K.5: *Bütün yaşam standardı yerel halk bizlerin de düşer istihdamda haliyle düşer. İnsanların hayatı da olumsuz şekilde etkilenir hem psikolojik hem maddi.*

K.6: *Tabii ki yaratıyor. Tabi doğal afete göre değişiklik gösterebilir bu. Eğer halk tarımdan kazanıyorsa bir sel felaketinde o yıl çok fazla bir şey beklememek gerekiyor. Ben hani tarımdan kazanan bir yerel halk olsam bu işi yapmış olsam sel olduğunda o işi yapamayacak hale gelebilirim. O yüzden bu bir örnek olabilir belki ama çok büyük etki edebiliyor.*

K.7: *Ekonomi gerçekten zarara uğrar. İnsanların zaten İstanbul'da sosyal ilişkiler mesafeli olması daha da kötü bir hal alır ve sosyal ilişkiler daha da kötüye gider istihdam da azalır.*

K.8: *Depremin psikolojik ve sosyolojik etkileri olacaktır. Depremin şiddetine göre halkta da tepkiler değişebilir Hasar ne kadar şiddetli ise oluşacak sıkıntı halkta yaratacağı problemle o kadar büyük olur bu da ekonomiye ve gelir düzeyini de ciddi şekilde etkiler Türkiye'nin.*

K.9: *Hem yaşama tedirginliğimiz var hem iş tedirginliğimiz var. Ben şu an yaşadığım apartman dairesinde duvarda kocaman bir çatlak var ve oranın başıma yıkılacağını biliyorum. Hem o tedirginliği yaşıyorum hem de iş konusunda tedirginlik yaşıyorum. Bir de normal bir çalışan olsanız iş bulmanız daha kolay oluyor ama yönetici seviyesine çıktıkça istihdam bulmak daha zorlaşıyor Olaylar oldukça da pastada pay azaldığı için iş bulmanız zorlaşıyor. Evimdense çalıştığım kurumda şu an kendimi daha güvende hissediyorum. Ama genel anlamda İstanbul'da hiçbir yerde kendimi güvende hissetmiyorum. Deprem olması değil de bence depremden sonrası İstanbul sıkıntı olacak benim evimin sokağına çünkü kimse giremez. Muhtemelen insanlar enkaz altında canlı canlı ölecek. 13 şehirden İstanbul'a depremden sonra göç oldu. İstanbul turizminin %80'i Hatay 'dır Hatay'lı acentaların aileleri geldi dolayısıyla yerleşmeye çalıştılar, kiralık ev bulmakta zorlandılar her şey sıkıntı oluyor çünkü adam her şeyini kaybedip de buraya geliyor ve sıfırdan başlamaya çalışıyor çalıştığı yer Türkiye'nin enflasyonunun en acı verici en sert geçtiği yer. Üstüne bir de insan kalabalığı olunca ister istemez üst üste yığılıyor her şey.*

K.10: *Evdeki insanların hayatlarını tamamen mahvedebilir. Yok edebilir ki bunun bir örneğini de maalesef ki Kahramanmaraş'ta gördük. Maddi, manevi, ruhsal, fiziksel olarak bütün her şeyini yerle bir eder insanın. Bir doğal afet için aslında en güvenli yer yaşanılacaksa oteller olur çünkü tamamen devlet kontrolü altında. Mesela benim şu anki çalıştığım yer 8.6 büyüklüğündeki bir depreme dayanabiliyor bu devlet tarafından onaylıdır.*

K.11: *En önemlisi enflasyona neden oldu insanlarda bilinç arttı. Turistler kurumlardan deprem dayanıklılık testi istedi. Güncel beklenen depreme uygun şekilde istediler artık eski standartları kabul etmiyorlar.*

K.12: *Yerel halk düzeyinde her şey etkilenir. Maddi açıdan zaten gelir düzeyi düşecek insanlar çalışamayacak işe gidemeyecek hayatlar sürdüremeyecek duruma gelecek. Konaklama sorunları ortaya çıkacak insanlar barınacak yer arayacak. Büyük bir depremde yağma da olabilir yaşam tarzları da etkilenir.*

K.13: *Pandemi dönemi üzerinden gidecek olursak. Normal gelirden daha düşük bir gelire tabi tutuldu yani doğal olarak. Devlet yardımları falan vardı onun dışında da hani iş yerlerine sadece gelir yardımı yapıldı ama onda da belli bir seviye olduğu için hani normal gelir seviyesi düştü. Normal aldığımız maaştan daha az maaş aldık ya da bir sürü kişi işten çıkarıldı. Çıkarılmak zorunda kaldı. Yani herkesi etkiledi tabi bu durum.*

K.14: *Benim ailem genellikle asker ve öğretmen ağırlıklı bu yüzden istihdam kaybı olmadı ama iş kesildi devletin yönlendirdiği şekilde devam ettiler işlerine. Onun dışında da işini kaybeden hiçbir tanıdığım olmadı depremden dolayı çalıştığı iş yeri yıkılan ya da turizmde çalışan herhangi bir kimse yoktu. Antakya Hatay bölgesi için konuşmak istiyorum çünkü o bölgeye deprem sonrası iki kere gittim. Hiç turizm kalmadı bırakın turizmi Tuvalet kalmadı o yüzden orada acentalar kapandı. Müzeler zaten kapandı. Turistin yemek yiyebileceği kalacağı ya da görebileceği hiçbir yer kalmadığı için turizm tamamen bitti. Çoğu acente kapandı ya da adreslerini Adana'ya Mersin'e yakın bölgelere taşıdılar.*

K.15: *Yakın zamanda yaşadığımız 6 Şubat depremi ile halkın yaşam tarzını nasıl değiştiğini gördük. Ne zorluklar yaşadığını gördük çadırlarda kalmak zorunda kaldılar hatta çadırlarda da kalamadılar kış olduğu için. Sonra konteynırlara ulaşamadılar sonra konteynır kentleri bir anda sular bastı. Bu şekilde öğrenebildim onun dışında başka bilgim yok. Yaşanılanları biliyorum sadece neler olabileceğini ya da neler yaşayabileceğimizi tahmin bile edemiyorum. Öyle bir durumda istihdam içinde maalesef ki çalışma ortamları olmayan insanlar çalışamadı. İşyerleri sağlam kalanlar zaten alacak kişiler ya da işte orayla ilgili bir iş olacak kişiler olmadığı için de*

işyerlerine devam edemedi. Yani istihdamda sıkıntıya girdi yaşam alanları da sıkıntıya girdi yine burada da o tarz şeylerin olabileceğini düşünüyorum.

K.16: *Ben tabi bunları düşünürken yaşanmış ve yaşanmakta olan olaylar üzerinden biraz empati kurarak yapıyorum. Aklıma direk Hatay geliyor. Hatay çok acayip bir şekilde aslında önce yangınlarla sonra depremlerde böyle sınanmış bir şehir. Hala da sınanıyor. Şimdi yerel halk için çok büyük bir geçim kaynağı turizm. En basitinden organik yerel ürünleri sattığı ve işte restoranlar vesilesi ile ev hanımları mesela yiyecek içecekler yapıyor ve satıyorlar. Hem tarımı olumsuz etkiliyor, hayvancılığı olumsuz etkiliyor, satışlarımız olumsuz etkiliyor yani aslında sizin en büyük gelir kaynağınız olan bir nokta ortadan kalktığı için siz işsiz güçsüz kalıyorsunuz ve biz şunu da görüyoruz yani yerel halk için tabii turizm de aşırı bağımlık meselesi de çok kötü bir şey. Turizme aşırı bağlı olduğunuz zaman başınıza böyle doğal afetler geldiğinde işsiz güçsüz kalıyorsunuz ve ne yapacağınızı bilemiyorsunuz. O noktada şehirler arası göçler başlıyor. Biz bunu Hatay'da çok gördük. Tabi işsiz güçsüz kalan insanlar nereye gittiler? İzmir'e İstanbul'a gittiler Nevşehir'e geldiler burada hayatlarını idame ettirmeye çalışıyorlar. Bu da aslında bulunulan destinasyondan farklı bir destinasyonlara göçü ve sosyolojik olarak da aslında destinasyonlarda ciddi değişimlere de sebebiyet verebiliyor. Gastronomi açısından, yerel gelenekleri görenekleri kültürü açısından, çok büyük değişiklikler görülecek. Şu an biz fark edemiyoruz ama bundan belki on sene sonra göreceğiz ki destinasyonlar kendi öz kimliğini, öz kültürünü kaybedecek. Çok büyük bir karmaşa ve yönetilmesi zor bir sosyolojik etkenler var. Bir de şunu görüyorum, özellikle bu doğal afetlerin yaşandığı destinasyonlarda aslında yerel halk oradaki kültürün devam ettirmesi için çok büyük bir dinamik gelenek, görenek işte somut ve somut olmayan kültürel mirasının devamı için. El sanatlarıdır, yiyecek içecektir ve daha pek çok şey sayabiliriz bunla alakalı fakat o insanlar yaşadıkları olumsuzluklarla beraber farklı şehirlere göç edince o zanaatları yapacak insanlar da kalmıyor. Tekrardan geri gelmelerini bekliyoruz. Hatay açısından söylüyorum ama gelirler mi? Evini kaybetmiş mesela işini kaybetmiş, neden geri gelsin tek başına kalmış niye gelsin o da çok büyük bir sıkıntı bence. Oradaki zanaatı yaratan insanların oradaki kültürün ana kaynağı zaten turizm denince insanlar bir kültürü görmeye gidiyor yemeye içmeye gidiyor. Eğlenmeye gidiyor. Oranın kültürünü*

tanımaya gidiyor. Aslında o kültürü yaratan insanlar bu doğal afetler sebebi ile başka yere gidiyor yani o kültür artık orada yok. O çok büyük bir sıkıntı. Ama şunu da gördüm şunu da söylemeliyim mesela deprem sonrası Hatay 'a gittiğin zaman şunu fark ettim ben. En çabuk toparlanan yerel halk açısından da söyleyeceğim. Yerel halk gastronomi sahipliğini tekrardan gastronomi üzerinden satışlarını yapmaya başlamış. Burada tabii somut olmayan kültürel miras unsurlarının ne kadar önemli olduğunu görürüz aslında doğal afetler meselesinde de. Yapılar yıkılabilir somut olan elinizde işte müzeler yıkılabilir, kiliseler yıkılabilir ama somut olmayan unsurlar işte bir el sanatını yok edemezsiniz ya da efendim bir yiyecek içecek meselesini yok edemezsiniz gerçekten de o yıkıntıların arasında konteynırların içersin de insanlar bildiğiniz böyle o yörenin haytalsını yapıyor mesela dönerini yapıyor ya da işte nesi meşhursa onu yapıp satmaya devam ediyor ki; aslında o yıkıntılar arasında yeni bir yaşam yeşertmeye çalışıyor. Onu da gördüm yani.

Bu cevaplardan yola çıkarak doğal afetler, özellikle İstanbul gibi büyük turizm merkezlerinde, turizm sektörü ve çalışanların yaşamları üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır.

Turizm sektöründe gözlemlenen en bariz etkilerden biri, afet zedeler tarafından konaklama talebinin artışıdır. Afetler sonrası, güvenli sığınaklar olarak görülen otellerde konaklama oranları artmıştır. Bu durum, özellikle beş yıldızlı otellerde daha belirgindir. Çünkü bu tesisler yüksek güvenlik standartlarına sahiptir. Ancak, bu artış rezervasyon iptalleri ve dolayısıyla gelir kayıpları ile dengelenmektedir. Afetler sonrasında turizm talebinde genel bir düşüş gözlemlenmiştir, bu durum özellikle uluslararası turistlerin bölgeye olan ilgisinin azalmasıyla belirginleşmiştir. Acentaların, afet sonrasında yaşanan ulaşım aksaklıkları nedeniyle turistlerin seyahat planlarının değişmesi sonucu iş kaybı yaşadıkları belirlenmiştir. Bu süreçte, sektörde kalabilmek adına internet sayfalarını aktif tutmaya çalışmışlardır.

Doğal afetler, ekonomik ve istihdam güvenliği açısından çalışanlara belirsizlikler yaratmaktadır. Afetler, işsizlik oranlarında artışa ve çalışma koşullarının zorlaşmasına neden olmuştur. Özellikle pandemi gibi global krizlerle kıyaslandığında, turizm sektöründe çalışan pek çok bireyin işini kaybettiği afet bölgelerinde pek çok

acentanın kapandığı ya da çevre illere taşındığı ve bu durumun psikolojik olarak da olumsuz etkiler yarattığı görülmüştür. Yerel halk üzerindeki etkiler ise daha da çarpıcıdır; ekonomik zorluklar ve sosyal izolasyon, yaşam standartlarında düşüşe yol açmıştır. Ayrıca, doğal afetler sonrasında güvenli bölgelere göç eğilimi artmakta, bu da demografik yapıda ve yerel ekonomilerde önemli değişikliklere neden olmaktadır. Bu durum, yerel halkın buldukları destinasyondan farklı destinasyonlara göç etmelerine ve sosyolojik olarak bu destinasyonlarda ciddi değişimlere sebep olabiliyor.

Altyapı ve güvenlik önlemleri bağlamında, afetler özellikle otellerde yapısal güvenlik sorunlarını ve eğitim eksikliklerini gün yüzüne çıkarmıştır. Otellerde düzenli olarak yapılan afet tatbikatları ve eğitimler, çalışanların afet anında nasıl hareket edeceklerini bilmeleri için kritik öneme sahiptir. Ancak, bazı durumlarda bu eğitimlerin yeterli olmadığı veya altyapısal hazırlıkların eksik olduğu görülmüştür. Bu nedenle, turizm sektöründe afetlere karşı hazırlık ve müdahale kapasitesini artırmak, bina güvenliğini sağlamak ve çalışanlara yönelik sürekli eğitim programları sunmak gerekmektedir.

Doğal afetlerin turizm sektörü üzerindeki etkileri çok yönlü ve karmaşık yapıdadır. Sektörün bu etkilerle başa çıkabilmesi için altyapısal iyileştirmeler, eğitim programlarının güçlendirilmesi ve ekonomik destek mekanizmalarının devreye alınması büyük önem taşımaktadır. Bu stratejiler, hem çalışanların hem de turizm tesislerinin afetlere karşı daha dirençli hale gelmelerini sağlayacak, böylece hem yerel ekonomilerin hem de bireylerin afet sonrası toparlanma süreçlerini hızlandıracaktır.

4.4. DOĞAL AFETLERE KARŞI ALINABİLECEK ÖNLEMLER VE KRİZ YÖNETİMİ

Doğal afetlerin konaklama sektörü üzerindeki etkilerini azaltmak amacıyla alınabilecek önlemler, katılımcıların görüşleri doğrultusunda çeşitlendirilmiş ve tematik olarak incelenmiştir. Bu temanın altında; erken uyarı sistemleri, acil durum ekipmanları, eğitim ve bilinçlendirme kodları yer almaktadır. Mülakatta katılımcılara beşinci soru olarak yöneltilen "Doğal afetlerin konaklama sektörüne etkilerini azaltmak için sizce neler yapılabilir? Nasıl önlemler alınabilir?" sorusuna verilen cevaplar derinlemesine

analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda ortaya çıkan veriler, eğitim ve bilinçlendirme, yapısal güçlendirme ve denetim, kriz yönetimi ve acil durum planları, iletişim ve iş birliği ile imar ve planlama olmak üzere beş alt tema altında detaylandırılmıştır. Bu tematik çerçeve, doğal afetlere karşı konaklama sektöründe alınabilecek önlemlerin kapsamlı ve sistematik bir şekilde ele alınmasını sağlamıştır.

Eğitim ve Bilinçlendirme: Katılımcı 1, turizm sektöründe eğitim gören bireylere afet yönetimi dersleri verilmesini ve turistlere afet durumları hakkında bilgi veren broşürlerin dağıtılmasını önermektedir. Katılımcı 5, düzenli olarak doğal afetlere karşı eğitim alındığını belirtmektedir. Katılımcı 3, yalnızca sektörle kısıtlı kalmayarak halkın da bilinçlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Katılımcı 12; doğal afette kullanılabilir ekipmanların doğru kullanılmasının ve doğal afetlerde ne yapılması gerektiğine dair eğitim verilmesine değinmiştir. Katılımcı 14, İstanbul Rehberler Odası'nda AFAD gönüllüsü olarak eğitimler yönetmekte ve deprem sonrası turistlerin tahliyesi ile ilgili projeler yürütmektedir. Eğitimlerin ve bilinçlendirme çalışmalarının önemini vurgulamıştır. Katılımcı 15, depreme yönelik eğitimler almış ve bu eğitimlerin önemine dikkat çekmiştir. Bilinçlendirme çalışmaları ve stratejik planlamaların yapılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 16, doğal afetlerin konaklama sektörüne etkilerini azaltmak için çeşitli önlemler önermiştir. Öncelikle, devletin sıkı denetimler ve yaptırımlar uygulaması gerektiğini vurgulamıştır. Bunun yanında, eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının önemine dikkat çekmiştir. Katılımcı, otel işletmelerinin ve diğer turizm paydaşlarının doğal afet bilincine sahip olmasının, afet sonrası yaşanabilecek sorunların azaltılmasında kritik rol oynadığını belirtmiştir. Ayrıca, yerel halkın da bu konuda eğitilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Eğitilmiş ve bilinçli bir toplumun, doğal afetler karşısında daha hazırlıklı olacağını ve bu sayede turizm sektörünün daha az zarar göreceğini önermiştir.

Yapısal Güçlendirme ve Denetim: Katılımcı 2, otellerin depreme dayanıklılık testlerinden geçirilmesi ve marka isminin güvenilirlik testlerinden sonra verilmesini vurgulamıştır. Katılımcı 6; bina güçlendirmelerinin yapılması gerektiğine değinmiştir. Katılımcı 7 ve Katılımcı 12, otellerin düzenli olarak denetlenmesi gerektiğini ve yangın güvenliği gibi unsurların kontrol edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 8 depreme dayanıklı binalar yapılabileceği ve yalnızca deprem değil diğer afetlerin de göz önüne

alınarak binaların inşa edilmesi gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 13 ve 14 güçlendirme çalışmalarının bilinçli olarak yapılması gerektiğini, Ayasofya ve diğer önemli binaların güçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 15, Depremi olmasını beklemeden önceden sağlamlaştırma çalışmalarının yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 16 ise devletin imar izinleri verirken çok sıkı tedbirler ve önlemler alması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, inşa edilen otellerin doğal afetler karşısında yasal olarak sağlam durabilecek durumda olup olmadığının denetlenmesinin önemini vurgulamıştır. Bu bağlamda, devletin yönetiminde büyük bir sorumluluk olduğunu ve yapıların dayanıklılığının sağlanmasının kritik rol oynadığını ifade etmiştir.

Kriz Yönetimi ve Acil Durum Planları: Katılımcı 5, kurumunun zaten sağlam yapıda olduğunu ve afet planına sahip olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 10, tüm personelin doğal afet konusunda eğitilmesi gerektiğini vurgulayarak, personelin bu konudaki duyarlılığının önemine işaret etmiştir. Katılımcı 14 ise, deprem sonrasında rehberlerin yaptığı çalışmalar ve turistlerin tahliyesi ile ilgili projelerden bahsetmiştir.

İletişim ve İş Birliği: Katılımcı 9, yurtdışındaki büyük kontrol ve lisanslama şirketleriyle iş birliği yapılarak yapıların güçlendirilmesi ve lisanslandırılması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 11 ise, kurumlar arası iletişimin yoğun olması gerektiğini ve iletişimin kesilmemesinin önemine değinmiştir. Katılımcı 12; elektriğin gitmesi durumunda otel içi iletişime ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Katılımcı 14, deprem sonrası turistlerin tahliyesi ve rehberlerin iş birliği içinde çalışmaları ile ilgili bilgi vermiştir. Katılımcı 16 ise turizm endüstrisinin karmaşıklığı nedeniyle tüm paydaşların birbirini desteklemesi ve etkin iletişim kurmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, sektördeki tüm paydaşların iş birliği yaparak kriz durumlarında daha etkili bir şekilde hareket edebileceğini ifade etmiştir.

İmar ve Planlama: Katılımcı 4, otellerin oda sayısının artırılmaması ve imar kanunlarına uygun hareket edilmesi gerektiğini belirtirken, Katılımcı 11, riskli yapıların güçlendirilmesi yerine yeniden inşa edilmesi gerektiğini önermiştir. Katılımcı 15, deprem önlemleri alınması gerektiğini, yapıların denetlenmesi ve sağlamlaştırılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, yapılacak imar izinlerinin bu denetimlere göre verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 16 ise devletin imar izinleri verirken çok sıkı

tedbirler ve önlemler alması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, inşa edilen otellerin doğal afetler karşısında yasal olarak sağlam durabilecek durumda olup olmadığının denetlenmesinin önemini vurgulamıştır.

Bu öneriler, doğal afetlere karşı konaklama sektörünün dayanıklılığını artırabilir ve turizmin sürdürülebilirliğine önemli katkılarda bulunabilir. Her bir tema, sektörün farklı yönlerini güçlendirmeye yönelik stratejik yaklaşımlar sunmaktadır.

Katılımcıların mülakatın beşinci sorusuna verdikleri cevaplar aynen şöyledir;

K.1: *Konaklama merkezine gelen turistlere doğal afetlere karşı almaları gereken önlemler toplanma alanlarını gösteren ve onları yönlendirebilecek broşürler daha girişte dağıtılabilir. Okullarda eğitim alan turizm alanındaki öğrencilere doğal afetlerde ne yapılacağına dair bilgi verecek doğal afetlere yönelik bir ders verilebilir. Biz bunun eksikliğini çok görüyoruz.*

K.2: *Turizm bu konuda hassas bir noktadır. Ülke ne kadar hazırlıklıysa turizm sektörü de o kadar dayanıklı olur. Afet zedelerle ilgili ve doğal afetlerin oluşturduğu sıkıntılarla ilgili çıkan haberlerdendi en sert etkilenen turizm oluyor. Şu an zincire bağlı yönetim dahil Amerika'ya bağlı otellerden birindeyiz onlarda bir yere kadar kendi kurumlarını korumaktalar otel bazında da önlemler alınıyor bina açılmadan testlerini yaparak depreme dayanıklılık ve güvenliğe bakılarak marka ismini sonra veriyorlar ve üç ay bu denetimler sürüyor uzun vadede planlamalar yaparak uzun süre denetimden geçerek lisans veriyorlar. Bina yapısında 34 katlı binada standartların nasıl olacağı öncesinde zaten bildirilmiş.*

K.3: *Genel bir önlem alınmalı yalnızca sektör bazında düşünülmemeli halk bilinçlendirilmeli. Otelde kalmak isteyenler ve çalışmak isteyen acentaları bizden depreme karşı dayanıklı olup olmadığına dair bilgilendirilmek istiyorlar. Bunu belgelendirebiliriz. Soran misafirlerimize yönlendirebiliriz bu belgeyi. Acentaların da işleri inanılmaz sekteye uğradı. Kahramanmaraş depremi sonrasında pek çok acenta kapattı kimisi de fiyatlarını yarı yarıya indirmek zorunda kaldı.*

K.4: *Bu çağrım tüm turizm patronlarına olsun işletmenizde iki oda sayısını neyle açtıysanız oda sayısında kalmasında çok büyük fayda var otelini 80 oda açtıysan 80 oda kalsın imar kanununa da aykırılığından dolayı da işlem yapılabilecek bir süreçtir bu deyim yerindeyse sağlıklı bir vali ile İstanbul'da açık otel çok fazla kalacağını düşünmüyorum ve deyim yerindeyse baba bir Cumhuriyet Savcısıyla İstanbul açık otel kalmaz çok fazla. Talimhane'de bir tane açık otel kalmaz en yenisi 20 yıllık otellerin yani 99 depreminin öncesine tekabül ediyor olası İstanbul depreminin de 6.5-7.0 civarı olacağını söylüyorlar 6.5'da bile çok özür dileyerek söylüyorum ama cimbızlı ceset toplarız o lokasyonda. Çok yakın süre içerisinde Talimhane'de bir otel vardı ortalama 25 yıllık bir bina oda sayısı 130 duysa belki de şu anda 150 oldu oda sayısı. En nihayetinde içinde bulunduğumuz binalar Allah yapısı değil insan yapısı baktığımızda şu kolanın içerisinde görebiliyor muyuz? Göremiyoruz. Ne tarz var göremiyoruz. Ne tarz bir kum kullanıldı bilmiyoruz. Ne tarz bir çimento var varsa ne kadar kaliteli bilmiyoruz. Bu soruların tamamının irdeleniyor olması gerekiyor. Aslında belediye başkanı adayları vaatte bulunuyor. İstanbul'a yenileyeceğiz İstanbul nasıl yenileyeceksin? 56.000 tane bina yıkacağım deniyor, nasıl yıkacaksın? Hadi yıktın 56.000 tane binanın içerisinde farz edelim ki 36.000 aile olsa o insanları nereye yerleştireceksin? Depremin önüne geçemeyiz ama can kayıplarının önüne geçebiliriz.*

K.5: *Alınabilecek bütün önlemler bizim kurumumuzda alınmıştır. Yapımı sağlam, afet planımız var üç aylık periyotlar halinde doğal afetlere karşı eğitim almaktayız afet planı dahilinde.*

K.6: *Öncelikle kabullenmemiz gerekiyor. Zaten öyle bir ülkede yaşıyoruz. Bunu göz ardı etmemiz gerekiyor. Kabul edip buna göre önlemler almamız gerekiyor. Tamam belki bina konusunda veya farklı şeyler konusunda biz çok fazla kendimizi göstermeyebiliyoruz. Olan olmuş biz gördüğümüz eksiklikleri en azından yöneticilerle karşı paylaşıyoruz. Mesela geçen sene bizim binaya bir güçlendirme yapıldı. En azından bu şekilde güçlendirmelerle daha bilinçli hareket ederek deprem anında ve afet anında ne yapacağımızı bilirsek panik yapmadan kurtulma oranımızın daha yüksek olacağını düşünüyorum.*

K.7: Yangın tüplerinin özellikle kontrolü yapılabilir dolumu boş mu ara ara kontrol edilebilir. Yangın merdivenin güvenliği ara ara kontrol edilebilir Eczacı dolabı var mı yok mu ne kadar acil durumda kullanabilecek sağlık malzemesi var kontrol edilebilir. Depremlere dayanıklı mı değil mi diye otellerin kontrolleri belli aralıklarla sağlana bilinir. Belli periyotlarda kontrol edilmesi gereken şeyler genellikle kontrol edilmiyor bunların kesinlikle yapılması gerekir.

K.8: Güçlendirme yapılabilir. Depreme dayanıklı binalar yapılabilir. Depreme dayanıklı binalar yapıldıktan sonra hiçbir sorunda teşkil etmez. Sadece deprem değil, sel olur yangın olur belli periyotlarda yıl içerisinde yapılması gereken kontroller arasında yer almalıdır. Sele ve yangına karşı oluşabilecek sıkıntılar göz önünde alınarak kontrol sağlanmalıdır.

K.9: Binaların kesinlikle elden geçirilmesi gerekiyor. Yeni yapılmış otellerdeki ve güçlendirilmiş otellerdeki lisanslandırmaların çok iyi yapılmış olması gerekiyor. Bu lisanslamaları da yurtdışındaki büyük kontrol lisanslama şirketlerine yaptırmamız gerekiyor. Hem binalarımızın güçlü olması için hem de bu lisansları pazarlayanbilmemiz lazım çünkü turizm de Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki denge sürekli değişir. Darbe girişiminden sonra en büyük ihtiyaç güvenlikti şu anda en büyük korkuysa acaba başıma yıkılır mı kaldığım yer. Lisanslandırabilirsek her şeyi insanlar, yurtdışında bu lisanslara da güveniyorlar. Japonya'da çok fazla depremler oluyor bu yüzden de bu lisanslamaları verebilecek çok iyi şirketler olduğunu düşünüyorum Japonya'da ve vardır da onların birkaçını buraya çekip. Güçlendirilmiş ve yeni yapılmış binaları göstersek ve onlardan lisans alıp tanıtırsak güven unsuru oluşur ve satışlar kolaylaşır. Bazı tur operatörleri zaten bu belgeleri istiyorlar genelde sigortaları isterler binanın depreme karşı dayanıklılık derecesinde sorarlar şu an çalıştığım otel yabancı bir otel zinciri ve burada zaten her zaman söyleniyor dayanıklılığı, yabancı zincir olmayanlar da soran da söyleyen de pek olmuyor.

K.10: Personelin tamamen bilinçlendirilmesi en önemli etken. Çünkü misafir bu konuda duyarsız olabilir ama personel duyarlı olmak zorundadır. Bu konu hakkında bir doğal afet eğitimi verilmeli kesinlikle tüm personellerin ilk yardım eğitim sertifikası olmak

zorundadır. Benim düşünceme göre bunun dışında geri kalan her şey de devlete aittir personelin yapabileceği başka bir şey yoktur.

K.11: Daha fazla iletişim gerekli kurumlar arasında bağlantıları yoğun olması ve iletişimin kesilmemesi gerekli. Konaklama merkezlerini güçlendirilmek yerine tarihi bir yapı değilse sıfırdan yıkılıp yapılması gerekli.

K.12: İlk başta zaten otelin sağlam olup olmadığını denetimin yapılması gerekir. Güçlendirmesi gerekiyorsa güçlendirme yapılması gerekir. Bizim otelimiz ahşaptan o yüzden bir sıkıntı çıkacağını düşünmüyorum. Ekipmanların sağlanmış olması lazım ilk yardım ekipmanları olsun, yangın anında yangın tüpleri olsun personelin de tamamen bu konuda eğitilmesi gerekiyor. Can kaybı çok olacağını düşünmüyorum bizim otelde. İletişim kanallarını da açılması gerekiyor. Elektriğin gitmesi durumunda otel içi iletişim kanallarına ihtiyaç duyulacak odada ki misafirlerle olan iletişim için.

K.13: İstanbul konusunda çok fikir sahibi değilim Fransa ayağına baktığım için. Fransa da pek böyle doğal afetler söz konusu olmadığı için sorun olmuyordu. Ama zaten pandemi döneminde belli sayıda oteller açık oluyordu. Bir sürü otel ve acente pandemi boyunca çoğu kapalıydı. Ya da hani minimumda çalışıyorlardı. Onlar zaten doğal afete yönelik çalışmalar yapıyorlardı. Onlar zaten önlemini almışlardı. Uçağa binmeden önce covid testi vardı mesela. Biri covid olduğu zaman otelde konaklama süresini kısaltıp o odayı izole ediyorlardı. Oda servisi yapıyorlardı. Oda servisinde yemekleri vs. dışardan veriyorlardı kendisi sonrasında alıyordu. Onun dışında da işte hijyen şeylerine dikkat ediyorlardı. Her otak alanları sürekli dezenfektanlarla temizliyorlardı vs. oldu.

K.14: Birincisi konaklama merkezlerinin afet bölgesine kurulmaması gerekiyor. Japonya'daki gibi hazırlıklı olmaları gerekiyor. Yiyecek, su, ilkyardım gibi hazırlıkları yapmış olması gerekiyor. Personelin eğitim alması gerekiyor. Aynı zamanda bunların duyurulması gerekiyor ki hani turist geldiği zaman başına bir şey gelecekte de emin ellerde olacağını bilsin. Deprem olduğu zaman yolda kalmıyor, turizm de kalmıyor. Plandan sonra kolonlar kesiliyor kongre salonları için kolonlar kesiliyor, otoparklar için kesiliyor planına uygun yapılması deprem gerçeğine uygun yapılması personelin mutlaka bilgili olması gerekiyor. Personel deprem olduğu zaman ne tarafa doğru

koşacak onu bilmek zorunda, turistleri nerede toplayacak bunu bilmek zorunda. Türkiye'nin deprem ülkesi olduğunu biliyor insanlar. Japonya'da öyle ama Japonya'ya gidiyorlar. Neden? Çünkü yedi şiddetinde deprem olsa da insanlar biliyorlarlar, Japonya'da en fazla başınıza lamba düşer. Türkiye'de ise şehir olduğu gibi yok olur. Sonuçta eğitilmiş olmak ve plana uygunluk diyelim.

K.15: *Zaten sadece bu turizm için değil, diğer geri kalan yaşam içinde en önemli şey yapılması gereken şey. En basit örneği Japonya'da ya da Uzakdoğu'daki o kadar büyük oranlı depremlerde kimselerin evine ya da işte apartmanlarına dairelerine bir şey olmazken bizde 7,6 bir depremde neler olduğunu gördük. Bu yüzden bunların hepsini tek tek öncelikle yapılmadan önce denetlenmesi gerekiyor denetlediği durumda da yapılmadan önceki denetlediği durumda da yapıldı artık çok geç ama yine de yapıldığı haliyle denetlenip sağlamlaştırma çalışmalarının yapılması gerekiyor ya da ona göre imar izinlerinin çıkmaması gerekiyor başka yapacak bir şey yoktur.*

K.15: *Bu mesele aslında çok yönetsel bir mesele. Yerel halk, çalışan, turist bunların çok üstünde olan biraz daha böyle kamusal bir mesele. Burada devlet yönetiminde çok büyük bir iş düşüyor bence. İşte özellikle o imar izinleri verilirken gerçekten de çok sıkı tedbirlerin çok sıkı önlemlerin alınması lazım. Şöyle bir bakıyorsunuz mesela ormanda yangın çıkmış bir otel inşa edilmiş. Aslında inşa edilen oteller gerçekten de acaba yasal olarak bir doğal afet karşısında sağlam durabilecek durumda mı? Bu mesele var. Bunu geçenlerde gördük biliyorsunuz. Antalya'da bir tane kamping alanında tamamen ahşaptan olan pansiyonların olduğu bir alanda yangın çıktı ve tamamen tüm alan kül oldu yani yandı. Tabii sadece onu da düşünmemek lazım sel yani iklim değişikliği ile seller çoğaldı ve tabii şöyle baktığınızda bizim özellikle turizmin çok yoğun olduğu bölgede işte Bodrum gibi Antalya gibi İstanbul gibi bölgelerde bir kere altyapı o kadar yetersiz ki yani herhangi bir sel anında yani normal vatandaşınızı ne yazık ki koruyamıyorsunuz. Turisti korumak artık böyle bir daha da zorlaşıyor. Çünkü zaten turistler bence oradaki altyapıyı zorlayan kesim oluyor. Burada artık kent planlamacılarına çok büyük işler düşüyor. Özellikle destinasyon yöneticilerinin kent planlamacılarıyla iş birliği yaparak kent düzenlemesini ona göre yapması. Tabii yapılırmı bu saatten sonra İstanbul gibi yerleri düşününce bodrum gibi küçük ama inanılmaz aşırı turizmin yoğun olduğu yerleri düşününce mümkün yapılabilir. Kenti gerçekten*

yaşanabilir ve sürdürülebilir ve aynı zamanda herhangi bir afet anında hareket edilebilir bir hale getirmek mümkün. Şöyle baktığınızda en basitinden bir afet anında nerede toplanacağımızı bile bilmiyoruz ve toplanacak alan yok. Bu da çok büyük bir sıkıntı dolayısıyla bence bu noktada dediğim gibi biraz daha artık insan üstü daha devlet yaptırımlarının, zorunlulukları ve cezai yaptırımların olduğu bir süreç gerekli. Denetimlerin çok yoğun yani hani vardır ya! Özellikle yönetim aşamaları özellikle planlama, organizasyon, koordinasyon noktası ve son aşama asıl önemli aşama olduğunu düşünüyorum çünkü o sirkülasyonun devam edebilmesi için en sıkıntılı aşamanın denetleme aşaması olduğunu düşünüyorum. İşte yapıların denetlenmesi ve iklim değişikliği meselesine hazırlıklı olma meselesi çok önemli. Ben hiçbir işletmenin bu meseleyi doğru, gerçekten de felsefesini de doğru anladığını düşünmüyorum. Buna hazırlıklı olduğunu da düşünmüyorum yani zaten şu an yaşadığımız yangınların sellerin en büyük sebeplerinin veya kuraklığın kuraklıktan hiç bahsetmiyoruz. Kuraklıkta bir doğal afet aslında. Su imkanlarının yetersiz olması. Mesela çok enteresan bir şekilde Ege bölgesinde bazı turizm destinasyonlarında sırf turizm kaynaklı olarak su yetersizliği yaşandığı ve haftanın belirli günleri su kesintilerinin olduğu otel işletmelerinin su imkânı olan yakın destinasyonlara gidip su alıp geldiğini biliyorum. Bu çok korkunç bir şey. Dolayısıyla bu noktalara da dikkat etmek lazım ama bunun için bir yönetim planı olabilir ama genel bir yönetim planının yanı sıra işte tüm Türkiye'yi ilgilendiren bir yönetim planının yanı sıra doğal afet yönetim planının yanı sıra bir de bence destinasyon bazında yönetim planlarının olması ve bunu işletecek olan ne kadar paydaş varsa aslında bunu şimdi son zamanlarda DMO yapıları deniliyor. Destination Management Organizations yapıları o yapıların bilinçli şekilde olması ve hayata geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Sadece Türkiye genelinde düşünmemek lazım. Destinasyon bazısında herkesin bu sürecin bir parçası olduğunu ve sorumluluk alması gerektiğini bilmesi gerekiyor gibi geliyor bana.

4.5. KÜLTÜREL MİRASLARIN DOĞAL AFETLERE KARŞI KORUNMASI: STRATEJİLER VE ÖNLEMLER

İstanbul gibi tarihi derinliği ve kültürel zenginliği olan bir şehirde, doğal afetlerin kültürel mirasa potansiyel etkileri ciddi bir endişe kaynağıdır. Bu tema altında; koruma

stratejileri, onarım ve yeniden inşa, kültürel değerlerin korunması kodlarını kapsamaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların altıncı ve yedinci sorulara verdiği cevaplar doğrultusunda, doğal afetlere karşı alınabilecek önlemler ve stratejileri belirleyen tematik bir analiz yapılmıştır.

Restorasyon ve Yapısal Güçlendirme

Katılımcı 1 ve Katılımcı 2, tarihi yapıların ve anıtların özgün mimarilerine uygun şekilde restorasyonunun ve yapısal güçlendirilmesinin önemine vurgu yapmıştır. Özellikle, Katılımcı 1, çevredeki modern yapılaşmanın tarihi eserlere zarar verebileceğini, bu nedenle özgün yapıların korunarak güçlendirilmesi gerektiğini belirtirken, Katılımcı 2, Yerebatan Sarnıcı örneğinde olduğu gibi düzenli bakım ve güçlendirme faaliyetlerinin önemini vurgulamıştır. Ayrıca, Katılımcı 4 ve Katılımcı 8, Mimar Sinan'ın eserlerinin uzun ömürlülüğüne işaret ederek, restorasyonun kalitesinin ve tekniklerinin kültürel mirasların korunmasındaki rolünü öne çıkarmıştır. Katılımcı 9, daha detaylı ve altyapıya yönelik güçlendirmelerin yapılması gerektiğini ayrıca ziyaretçi sayılarının sınırlı tutulması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 12, düzenli bakımlarla ve restorasyonla kültürel mirasların korunabileceğini söylemekle birlikte diğer katılımcılardan farklı bir bakış açısı geliştirerek taşınabilir kültürel miras niteliğindeki eserlerin daha güvenli bir yere taşınabileceğine, taşınamayanların ise buldukları bölgede koruma altına alınabileceğine vurgu yapmıştır. Katılımcı 13, güçlendirme ihtiyacından bahsederken, Katılımcı 14, daha ayrıntılı bir şekilde bilinçli güçlendirme çalışmalarının önemini vurgulamış, Katılımcı 15, deprem öncesi önleyici çalışmaların yapılmasının gerekliliğini belirtmiştir. Katılımcı 16 ise tarihi yapıların korunması gerektiğini, alelacele yapılan inşaların kabul edilemez olduğunu belirtmiştir. Kent planlamacıları, sanat tarihçileri ve arkeologların görüşlerinin alınarak, yapıların aslına uygun şekilde inşa edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, kentlerin ruhunu korumanın önemine dikkat çekmiştir. Bahsedilen katılımcıların görüşleri şöyledir;

K.1: *Tarihi eserlerin çevresine yapılan binalardan dolayı zarar göreceğini düşünüyorum.*

Zamanda doğru bir şekilde tarihi yapıların özellikle güçlendirilmesi ve restorasyon çalışmaları ile yine kendi özgün mimarisine uyarak yapılması gerekiyor ki herhangi bir doğal afette kültürel miraslarımızda herhangi bir kayıp yaşamayalım.

K.2: *Geçenlerde daha annem ve kardeşimle Yerebatan sarnıcına gittik insan ister istemez düşünüyor orası da bize ait tarihi eser ve yoğununda bir ziyaretçi alan bir yer ve oradaki güçlendirmeler çok güzel bir biçimde yapılmıştı. Dönüp baktığımızda yeri geldikçe bakımının ve güçlendirilmesinin yapılması gerekiyor Burada da tarihi olsun jeopolitik olsun bazı durumlarda alt yapı olarak çalışmalar bu yapılara zarar verdiği görülmektedir. Metro ağları yüzünden deprem esnasında göçük yaşanabilme ihtimali Topkapı sarayı ise kaç yıllık bir saray bakımının aralıklarla yapılması gerekiyor.*

Bakımların yapılması ve liyakat sahibi insanlar tarafından restorasyon çalışmalarının yapılması önemli. Mesela Sultanahmet camiinin minaresinin altı kez olmuş kısa aralıklarla yeniden yapılmış ama bu işi iyi yapan biri olsaydı bir kez yapılması yeterli olurdu. Baktığımızda da konusunda liyakat sahibi insanın yaptıklarının uzun süre dayanabildiğini de görebiliyoruz.

K.4: *Mimar Sinan ne dedi “ben yaptığım tüm eserlere kıyamete kadar ömür biçtim” Mimar Sinan’ın yaptığı hiçbir eserine bir şey olmadı. İstanbul tarihi yapısı itibari ile çok eski bir şehir üç büyük imparatorluğa başkentlik yapmış bir şehir tarihi ve kültürel mirasların çok fazla zarar göreceğini inanmıyorum.*

Restorasyon çalışması yapılması gerekmektedir ve bunun orijinaline yakın şekilde yapılması gereklidir. Bakınız kız kulesi en yakın zamanda restorasyonu yapıldı. Bakınız Galata Kulesi gibi. Tarihi ve kültürel mirasa sahip çıkmamız gerekiyor. Çünkü turizm ülkesiyiz ve orijinaline yakın biçimde yapılması gerekiyor. Yerebatan sarnıcı yine çok yakın bir zamanda restore edildi hizmete açıldı. Bu yapılar depreme karşı dayanıklı hale getirildikten sonra da hizmete açıldı. Restorasyon çok önemli ama orijinaline yakın şekilde yapılmalı. Yıkılan tarihi eserleri de tekrardan ayağa kaldırma şansımız yok. Bundan sonrakilerin yıkılmaması için neler yapılacağına bakılması gerekiyor.

K.8: *Mutlaka doğal afetlerden etkilenecekler olur ama mesela Süleymaniye çok sağlam bir yapı eski yıllarda olan depremlerin hiçbirinden etkilenmemiş. Kültürel mirasın*

yapısına ve dayanıklılığına göre durum değişebilir. Mesela Ayasofya çok etkilenmiyor yıllardır ayakta.

Depreme dayanıklı restorasyon çalışmaları yapılabilir.

K.9: *İstanbul'da o derecede büyük bir deprem yaşanırsa açıkçası hepimiz kültürel mozaik oluruz buralarda. Biz ona dönüşürüz ayakta kalmaz, kalamazlar. Çok büyük depremler görüp de hala yıkılmayan yapılarımız var ama onların şu anki kondisyonlarını da bilemem büyük bir deprem durumunda kültürel miraslar için tehlikeli olur diye düşünüyorum.*

Alt yapıların güçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Onları ayakta tutan temel yapıların güçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ziyaret edilirken kişi sayılarının belirlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Sanki her an olabilecekmiş gibi en kötüyü düşünüp buna göre bir senaryo ile hareket edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

K.12: *Tarihi yerler olsa da bunların testlerini yapılmış olması gerekir. Yoksa doğal afetlerden etkilenirler kesinlikle.*

Düzenli olarak bunların bakımının yapılması lazım, restorasyonlarının yapılmış olması gerekiyor. Riskli bölgede ise tarihi eserler taşınabilir veya da riskli bölgede koruma altına alınabilir. Aslına uygun şekilde restore edilebilirler ama yıkılırsa aynı şekilde yapılamaz.

K.13: *Aklıma direk gelen güçlendirme olabilir. Ama onun dışında başka bir şey gelmiyor.*

K.14: *Çok ciddi etkileyecek çok çok ciddi etkileyecek. İstanbul'daki en önemli anıt binalarımızdan birisi Ayasofya. Ayasofya'nın kubbesi buna şu anda dayanıklı değil 75'dan itibaren herhalde çöker diye düşünüyorum. Yeterli sağlamlaştırma yapılsa da onu taşıyan ekstra çelik konstrüksiyon yapılmadı. Dolmabahçe Sarayı 99 depreminden sonra 1-2 santim boğaza doğru kaymıştı. Buna güçlendirme yapıldı. Sonuçta çok binanın etkileneceğini düşünüyorum en başta Ayasofya'nın kubbesinin çökeceğini düşünüyorum onun dışında şeyde arkeoloji müzesi gibi nispeten yeni binalarda bir deprem bilinci var personelde eğitim de var. Bir deprem olduğu zaman eserler nasıl*

korunacak. O eser nerede tutulacak. Kim sorumlu. Şeklinde böyle bir ekip çalışması ve tatbikatı yapıldığını biliyorum ben.

K.15: *Şu an depremin olmasını beklemeden önceden sağlamlaştırma çalışmaları yapılması lazım aslında ama herhangi bir önlem yok diyebilirim. Sadece minik minik restorasyonlar devam ediyor ama en başından deprem olacakmış gibi davranılsa bunlar yaşanmayabilir.*

K.16: *Bu tabii çok üzücü bir soru ben kendimde kültürel miras çalıştığım ve okumalar yaptığım için. Şimdi şöyle tabii ben yine direk şey üzerinden düşünüyorum. Hatay üzerinden düşünüyorum. Orası tabii ki kültürel miras açısından inanılmaz büyük bir zenginliğe sahip olan ve çok kıymetli bir şehir. Orada şunu görüyoruz yani tarihi yapıların çöktüğü ve aslında çok ciddi bir hasar sebebiyet veren bir doğal afet ve bir kaos ortamı var şimdi o kaos ortamında alelacele yeni yapılan inşa edilmesi meselesi gündemde. Bu kabul edilebilir bir şey değil!*

Kent planlamacıların, şehir planlamacılarının ve bunun yanı sıra sanat tarihçilerinin, arkeologların pek çok uzman ismin görüşü alınarak ve aslına uygun bir şekilde aslına değiştirmeden ona aslında sadık kalarak inşa edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü ben kentlerin ruhu olduğuna inanıyorum.

Uzmanlık ve Liyakat

Katılımcı 2, restorasyon çalışmalarının, konusunda uzman kişiler tarafından yapılmasının önemini vurgulayarak, Sultanahmet Camii'nin restorasyon sürecinde yaşanan sıkıntılara dikkat çekmiştir. Bu durum, restorasyonun sadece fiziksel bir faaliyet olmadığını, aynı zamanda derin tarihî ve teknik bir bilgi gerektirdiğini göstermiştir. Katılımcı 16, kent planlamacıları, sanat tarihçileri ve arkeologların görüşlerinin alınarak, yapıların aslına uygun şekilde inşa edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu konuda katılımcı 2 ve 16'nın görüşü şöyledir;

K.2: *Bakımların yapılması ve liyakat sahibi insanlar tarafından restorasyon çalışmalarının yapılması önemli. Mesela Sultanahmet caminin minaresinin altı kez olmuş kısa aralıklarla yeniden yapılmış ama bu işi iyi yapan biri olsaydı bir kez*

yapılması yeterli olurdu. Baktığımızda da konusunda liyakat sahibi insanın yaptıklarının uzun süre dayanabildiğini de görebiliyoruz.

K.16: *Kent planlamacıların, şehir planlamacılarının ve bunun yanı sıra sanat tarihçilerinin, arkeologların pek çok uzman ismin görüşü alınarak ve aslına uygun bir şekilde aslını değiştirmeden ona aslında sadık kalarak inşa edilmesi gerektiğini düşünüyorum.*

Kültürel Mirasların Dayanıklılığı

Katılımcı 3 ve Katılımcı 7, tarihi eserlerin zaten çok sayıda doğal afeti atlattığını ve bu nedenle oldukça dayanıklı olduklarını dile getirir. Özellikle, Katılımcı 7, İstanbul'daki kültürel mirasların geçmiş felaketlerden zarar görmeden günümüze kadar ulaşmış olmasının, bu yapıların inşa edildikleri dönemdeki mühendislik ve mimarlık bilgisinin bir kanıtı olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 13, Şiddetli depremler ve seller gibi doğal afetlerin tarihi eserlere zarar verebildiğini, Katılımcı 14, Ayasofya'nın kubbesi ve Dolmabahçe Sarayı gibi önemli binaların depreme karşı yeterince dayanıklı olmadığını, Katılımcı 14, 1766 depreminde Ayasofya ve diğer birçok tarihi eserin zarar gördüğünü, benzer bir büyük felakette de bu eserlerin zarar göreceğinin kesin olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 16 ise doğal afetlerin kültürel miras üzerindeki etkilerini azaltmak ve dayanıklılığını artırmak için çeşitli önlemler önermiştir. Bu önlemler arasında, tarihi yapıların korunması, uzman görüşlerinin alınması, envanterleme çalışmalarının yapılması ve yerel halkın bilinçlendirilmesi yer almaktadır. Ayrıca, UNESCO'nun kültürel mirasları koruma konusundaki rolünün önemine dikkat çekmiştir. Bu görüşler, kültürel mirasın dayanıklılığının artırılması için stratejik bir yaklaşım sunmaktadır.

Bu konuda katılımcıların görüşleri şöyledir;

K.3: *Kültürel mirasların birçoğu bence depreme dayanıklıdır günümüze ulaşabilmiştir. Turizmin kalbi diyebileceğimiz Sultanahmet'te de tarihi yapısı çok eski olduğu için kültürel miraslar çok fazla deprem gördüler ve günümüze kadar dayandılar. Bu yüzden de herhangi bir problem olabileceğini düşünmüyorum.*

Güçlendirme çalışmaları yapılabilir. Mesela Sultanahmet Camii de 2 sene önce bir çalışma yapıp bitirildi. Yıkılırsa da bu bizim suçumuz olur, böyle bir tarihi mirası koruyamadığımız için.

K.7: *Kültürel miraslar günümüze gelenler bence depreme dayanıklı ve herhangi bir doğal afete dayanıklı çünkü İstanbul'da geçmiş dönemlerde de çok ciddi felaketler yaşandı günümüze kadar zarar görmeden günümüze kadar geldiler. Şunların dayanıklı olmayacağını düşünüyorum müzelerin belki lüks otellerin, bazı binaların dayanıklı olacağını düşünmüyorum Doğal tarihi eserler bence en dayanıklı olup bu durumdan sağlam çıkacak olanlardır. Ve bu yapılardan kendimize ders çıkarmalı örnek alarak yapılarımızı yapmalıyız.*

K.13: *Oda dediğim gibi doğal afetin ne olduğuna bağlı mesela pandemi gibi bir şey olursa çok bir şey etkilenmez. Ama hani ne bileyim çok şiddetli bir deprem olursa o bölgede tarihi eserler varsa onlar tabi ki hasar görebilir ya da hani sel gibi bir şey olursa onda da su altında kalacağı için suyun verdiği bir hasar olabilir o da doğal afetin ne olduğuna bağlı.*

K.14: *Çok ciddi etkileyecek çok çok ciddi etkileyecek. İstanbul'daki en önemli anıt binalarımızdan birisi Ayasofya. Ayasofya'nın kubbesi buna şu anda dayanıklı değil 75'den itibaren herhalde çöker diye düşünüyorum. Yeterli sağlamlaştırma yapılsa da onu taşıyan ekstra çelik konstrüksiyon yapılmadı. Dolmabahçe Sarayı 99 depreminden sonra 1-2 santim boğaza doğru kaymıştı. Buna güçlendirme yapıldı. Sonuçta çok binanın etkileneceğini düşünüyorum en başta Ayasofya'nın kubbesinin çökeceğini düşünüyorum onun dışında şeyde arkeoloji müzesi gibi nispeten yeni binalarda bir deprem bilinci var personelde eğitim de var. Bir deprem olduğu zaman eserler nasıl korunacak. O eser nerede tutulacak. Kim sorumlu. Şeklinde böyle bir ekip çalışması ve tatbikatı yapıldığını biliyorum ben.*

K.15: *Şeyden örnek verebilirim 1766 yılında Ayasofya'daki depremden dolayı yıkılan hatta 1766 yılında olan bir depremden dolayı İstanbul'daki birçok tarihe eser zarar gördü. Bundan dolayı da hani birçok şey günümüze ulaşmadı ya da çoğu restorasyonu haline mesela en basitinden Eyüp Sultan'daki Eyüp Sultan Camii üçüncü Selim tarafından yaptırılan caminin sadece minareleri o tarihlerden kalma şu an*

günümüzdeki hali komple o deprem sonrasında yeniden yaptırılmıştır. Ekstradan Ayasofya yine örnek verebilirim kulesinin yıkılmasını örnek verebilirim. Mimar Sinan tarafından istinat duvarlarıyla desteklenmesini sebebi de buydu. Hani hepsinin zarar göreceğinden eminim çünkü zaten çok yıllık eserler ve ekstradan böyle bir depremde böyle bir büyük felakette bizlerin günümüze kadar kalacağını düşünmüyorum. Çok büyük sıkıntılar yaşayacağız yani bu da 1766 da ki depremde buna örnek olabilir.

K.16: *Kent planlamacıların işte şehir planlamacılarının ve bunun yanı sıra sanat tarihçilerinin arkeologların pek çok uzman ismin görüşü alınarak ve aslına uygun bir şekilde aslını değiştirmeden ona aslında sadık kalarak inşa edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla tekrardan orada yaşamak o ruhu tekrardan hissedebilmek belki tekrardan o ruhu hissederek orayı ziyaret etmesini sağlamak adına aslına uygun bir şekilde inşa edilmesi lazım bu yapıların amatabi bunun için de ben şuna çok inanıyorum envanter çalışmalarına çok önemli olduğunu düşünüyorum. Koruma noktasında envanterleme tamam. Koruma noktasında yerel halkında bilinçlendirilmesi önemli. Orada mesela kaos anında devlet nezdinde de alınan kararlarla çok kısa sürelerde yapılaşmalar yapılmak istenebilir ama yerel halkın bunu sahiplenip hayır yapamazsınız buranın özü budur diye savunabiliyor o farkındalıkla orayı savunabiliyor olması lazım eğer yerel halk o farkındalığa sahip değilse çokta mümkün değil.*

Kapsamlı Planlama ve Önlemler

Katılımcı 10 ve Katılımcı 11, kültürel mirasların korunması için proaktif ve kapsamlı planlama yapılmasının gerekliliğine işaret etmiştir. Katılımcı 10, İstanbul depremi gibi büyük bir felaketin potansiyel etkilerini azaltmak için devlet düzeyinde önlemlerin alınması gerektiğini, Katılımcı 11 ise yapılaşmanın kontrolsüz bir şekilde ilerlemesinin, kültürel miraslara zarar verebileceğini belirtmiştir. Katılımcı 16, tarihi eserlerin korunması için kapsamlı planlama ve önlemlerin önemine dikkat çekmiştir. Hatay örneği üzerinden, tarihi yapıların doğal afetler sonrasında hızlı ve plansız şekilde yeniden inşa edilmesinin kabul edilemez olduğunu belirtmiştir. Katılımcı, kültürel mirasların korunması için alınacak önlemler arasında kent planlamacıları, şehir planlamacıları, sanat tarihçileri ve arkeologlar gibi uzmanların görüşlerinin alınarak aslına uygun restorasyon ve inşa çalışmalarının yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Ayrıca, envanter çalışmalarının önemine dikkat çekmiş ve uluslararası işbirliklerinin kültürel mirasın korunmasındaki rolünü belirtmiştir. Bu konuda ki görüşler şöyledir;

K.10: *Tamamen olumsuz şekilde etki eder. Çünkü İstanbul depremi gibi bir gerçek konuşuluyor İstanbul tamamen kültürel bir yer tüm dünya ülkelerinde eserleri mevcut bu depremin gerçekleşmesi demek tüm İstanbul'daki tarihi eserlerin tüm anıtların da yok olması demektir benim düşünceme göre.*

Tamamen işin kökenine inilmeli. Depremin öngörülmesi gerekir. Önlemler alınması gerekir. Bunun da yıllar önce yapılması gereken bir iş olduğunu düşünüyorum ve bu durum devletin kontrolünde olan devlet yönetiminin kontrolünde olan bir şey. Onların bu önlemleri alması gerekiyor. Eğer baştan zaten bir önlem alınırsa bir planlama yapılırsa düşünülen felaket boyutları yaşanmaz.

K.11: *Doğal afetlerin bu yapılara zarar vereceğini düşünmüyorum zaten günümüze kadar ulaşmış kültürel miras şimdi de oluşacak herhangi bir doğal afetten zarar görmez diye düşünüyorum. Ama artan yapılaşma sebebiyle doğal afetler değil de bizim yapılaşmalarımız, düzensiz yapılarımız sebebiyle kültürel miraslara zarar geleceğini düşünüyorum ve bizim yaptığımız yapıların kültürel mirasların üzerine yıkılarak onlara zarar vereceğini düşünüyorum.*

Yapılaşmayı kültürel mirasların etrafına yapmamak ve bu kadar kontrolsüz olması yerine daha düzenli ve özenli kontrollü yapılaşmalar gerekli aynı zamanda eğer tarihi bir yer değilse güçlendirme yerine yapıların yıkılıp sağlam bir şekilde yeniden yapılması gerektiğini düşünüyorum.

K.16: *Kent planlamacıların işte şehir planlamacıların ve bunun yanı sıra sanat tarihçilerinin arkeologların pek çok uzman ismin görüşü alınarak ve aslına uygun bir şekilde aslını değiştirmeden ona aslında sadık kalarak inşa edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Envanter çalışmalarına çok önemli olduğunu düşünüyorum. Orada ki bir kere sizin destinasyonunuzdaki kıymetli somut kültürel miras unsurları neler? İşte kiliseler sinagoglar manastırlar işte camiler okullar medreseler bunların hepsi birer kıymetli yapıt çeşmelere varana kadar köprülere varana kadar bunların hepsinin bir mutlaka envanterini çıkarılması. Envanterlerinin içerisinde görsellerinin olması*

çizimlerinin olması muhakkak gerekiyor ki başınıza böyle bir durum geldiği takdirde ne yapacaksınız bunu tekrardan toparlayacaksınız. Aklıma şey geliyor çok güzeldi belki derslerde de konuşuyorduk bu Mustafa Paşa'nın mesela Mustafa Paşa 'da o mübadele döneminde Evangelia Balta ve ailesi Yunanistan'a göç ederken bayağı köyün resimlemişler yani gitmeden saatler öncesin de köyü resimleyerek gitmişler ve hatta şu an biz Evangelia Balta'nın Sinasos kitabına bakarak eskiden konaklar ne haldeymiş şu anda ne halde görebiliyoruz restorasyonu ona göre yapılabiliyor.

Doğal Yapıyı Bozmadan Güçlendirme

Katılımcı 6, tarihi yapıların doğal dokusunu koruyarak yapısal güçlendirmeler yapılmasının mümkün olduğunu ifade etmiştir. Bu süreçte modern teknolojilerden ve mühendislik çözümlerinden faydalanılması, yapıların tarihi ve estetik değerlerine zarar vermeden onları gelecekteki afetlere karşı daha dayanıklı hale getirebilir. Bu konuda katılımcı 6'nın görüşleri şöyledir;

K.6: *Aslında bakıldığı zaman mimar Sinan gibi önemli mimarların yaptığı eserler çok kuvvetli olarak gözüküyor fakat o insanlar o zamanlar bu binaları yaparken silindir gibi bir şey koymuşlar ve o silindir döndüğünde binanın depreme dayanıklı olup olmadığı biliniyor ama şu an maalesef çoğu silindir dönmüyor hale geldi. Yani açıkçası ben bir depreme Galata Kulesi'nin üzerinde yakalanmak istemezdim, yıkılmayacak da diyemiyorum maalesef her an bütün kültürel miraslarımızdan da mahrum kalabiliriz.*

Aslında doğal yapısını bozmadan restorasyon yöntemine gidilebilir. Güçlendirmeler yapılabilir. Tabii ki dışını tekrardan betonla kaplamak gibi bir şeylerden bahsetmiyorum. O doğal yapıyı bozmadan bu işin profesyonellerinden yardım alarak güçlendirmeler yapılabilir.

Bu analizler, İstanbul'un kültürel mirasını korumak için multidisipliner bir yaklaşım gerektirdiğini göstermektedir. Restorasyon ve yapısal güçlendirme, uzmanlık ve liyakat, kapsamlı planlama ve modern teknolojilerin entegrasyonu, bu tür kültürel varlıkları korumada hayati öneme sahiptir.

Katılımcı 5'in diğer katılımcılardan farklı bir bakış açısıyla cevabı; herhangi bir önlem alınamayacağını dair olmuştur. Katılımcının cevabı aynen şöyledir;

K.5: *Bütün kültürel miraslar kaybolur diye düşünüyorum. Birçoğu deprem olursa yıkılabilir.*

Onları korumanın pek yolu olduğunu düşünmüyorum. Geçmişten günümüze çünkü pek azı ulaştı onlar da yine tahrip oldular yine doğal afetler dolayısıyla ister istemez şu anda da oluşabilecek herhangi bir doğal afette yine kültürel mirasların korunamayacağını ve zarar göreceğini düşünüyorum. Restorasyon da çok sağlıklı olduğunu düşünmüyorum.

4.6. DOĞAL AFETLERE KARŞI TURİZM SEKTÖRÜNDE ÖNLEMLER VE DAYANIKLILIK STRATEJİLERİ

Katılımcıların mülakattaki sekizinci soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda, doğal afetlerin genel anlamda tüm turizm sektörüne etkisi analiz edilmiştir. Bu soruda, katılımcılara yöneltilen "Doğal afetlere karşı turizm sektöründe sizce nasıl önlemler alınmalıdır? Dayanıklılığı arttırmak için ne gibi stratejiler izlenebilir?" soruları ele alınmış ve turizm sektöründe doğal afetlere karşı alınabilecek önlemler ile dayanıklılığı arttırmak için izlenebilecek stratejiler incelenmiştir. Katılımcıların cevapları beş ana tema altında özetlenmiştir: eğitim ve farkındalık, yapısal güçlendirme ve denetim, kriz yönetimi ve acil durum planları, iletişim ve iş birliği, imaj kaybının giderilmesi. Bu temalar, turizm sektörünün doğal afetlere karşı direncini arttırmak için gereken stratejileri ayrıntılı bir şekilde açıklamaktadır. Elde edilen veriler doğal afetlere karşı konaklama sektöründe alınabilecek önlemler ve kriz yönetimi başlığındaki verilerle benzerlikte göstermektedir.

Eğitim ve Bilinçlendirme; Katılımcı 1 ve Katılımcı 12, ülke çapında okullarda ders olarak ilk yardım dersleri ve doğal afetler hakkında bilgi veren derslerin de seçmeli olması yerine zorunlu bir şekilde okutulması gerektiğini savunmuştur. Katılımcı 9, ilk yardım eğitiminin verilmesi ve depremden sonra ilk üç adımın ne olması gerektiğinin bilinmesinden bahsetmiştir. Katılımcı 9, uluslararası bir gündemde eğitim verilerek

uluslararası bir lisanslama ile devam edilirse yurtdışındaki bütün kötü algıların da değişebileceğine değinmiştir. Okullarda da afet eğitiminin ayrı bir ders olarak verilmesi gerektiğinin önemini vurgulamıştır. Katılımcı 13, afet durumunda insanların bilgilendirilip yönlendirebilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 14, personelin eğitim alması gerektiğini, bu eğitimlerin afet durumunda turistlerin güvenliğini sağlamak için önemli olduğunu vurgulamıştır. Eğitimli olmanın ve plana uygun hareket etmenin önemini belirtmiştir. Katılımcı 15, İnsanların bilinçlendirilmesi ve eğitimlerin verilmesi gerektiğini, bu eğitimlerin afet durumlarında ne yapılacağına dair farkındalık yaratacağını belirtmiştir. Katılımcı 16 ise otel işletmeleri ve diğer turizm paydaşlarının doğal afetler konusunda eğitimler almasının gerekliliğini belirtmiştir. Eğitimlerin sadece prosedürel olarak verilmesinin yeterli olmadığını ve bu eğitimlerin gerçekten etkili olması gerektiğini vurgulamıştır. Eğitimlerin, çalışanların afet durumunda nasıl davranacaklarını bilmelerini sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı, sadece turizm çalışanlarının değil, aynı zamanda yerel halkın da doğal afetler konusunda bilinçlendirilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Yerel halkın doğal afetlere karşı bilinçli olması, afet sonrası kaosun önlenmesi açısından kritik bir faktör olarak değerlendirilmiştir. Katılımcı, doğal afetlerin toplumsal bir sorun olduğunu ve bu sorunun çözümünde turizm işletmelerinin sosyal sorumluluk alması gerektiğini ifade etmiştir. Eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları, bu sosyal sorumluluk çerçevesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Yapısal Güçlendirme ve Denetim; Katılımcı 3 ve Katılımcı 8, depreme dayanıklı binaların yapılabileceğini söylemişlerdir. Katılımcı 7, binaların dayanıklılığının raporlandığını fakat bu raporların personelle paylaşılmadığını ve bunun da ciddi bir eksiklik yarattığını belirtmiştir. Katılımcı 7, düzenli denetlemelerin olması gerektiğine değinmiş ayrıca, otellerin kat sayısının yasal düzenlemelere uygun olup olmadığının ve taşıyıcı kolonların kesilip kesilmediğinin kontrol edilmesinin önemine vurgu yapmıştır. Bazı otellerde bazı odalara yalnızca asansörle ulaşılabilirdiğini ve doğal afet sırasında elektrik kesintisi yaşandığında konukların mahsur kalma riskinin bulunduğunu belirtmiştir. Bu durum, konukların güvenliğinin sağlanması açısından dikkate alınması gereken önemli bir husus olarak öne çıkmaktadır. Katılımcı 10, çalışmakta olduğu otelin kurumsal olması sebebiyle sıklıkla denetlendiğini ve deprem konusunda belli bir şiddete

kadar garanti verildiğini söylemiştir. Katılımcı 11, farklı bir bakış açısıyla tarihi eser niteliği taşımayan eski binaların güçlendirilmesi yerine tamamen yıkılarak yeniden yapılması gerektiğini savunmuştur. Katılımcı 16 ise turizm sektöründe özellikle otel işletmelerinin yapısal olarak güçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu güçlendirmelerin, doğal afetlere karşı dayanıklılığı artırmak için kritik olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı, devletin yapısal güçlendirme ve dayanıklılık konusunda sıkı denetim ve yasal düzenlemeler getirmesi gerektiğini ifade etmiştir. İmar izinlerinin verilirken bu düzenlemelere uyulmasının önemine dikkat çekmiştir. Yapıların inşası sırasında kullanılan malzemelerin kalitesiz olmasının büyük bir sorun olduğunu belirtmiştir. Özellikle İstanbul'da bazı yapıların doğal afet olmadan bile kendiliğinden yıkıldığını ve bunun malzeme kalitesizliğinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Katılımcı, birçok otelde sığınak bulunmadığını ve bunun büyük bir eksiklik olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, afet anında toplanma alanlarının oluşturulmasının gerektiğini ve bu alanların eksikliğini ciddi bir sorun olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 16, kent planlamacılarının ve destinasyon yöneticilerinin birlikte çalışarak afetlere karşı dayanıklı altyapılar oluşturması gerektiğini ifade etmiştir. Altyapının yetersiz olması durumunda hem yerel halkın hem de turistlerin korunmasının zorlaştığını belirtmiştir.

Kriz Yönetimi ve Acil Durum Planları; Katılımcı 9, toplu bir planlamaya ihtiyacımız olduğunu, doğal afetlerle ilgili öncesinde yapılacaklar, an itibari ile yapılacaklar ve sonrasında yapılacaklar olarak değerlendirmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır. Katılımcı 12, ülke çapında seferberlik ilan edilerek kriz ve acil durum ekiplerinin belirlenmesi gerektiğini ve riskli bölgelerde ekiplerin her daim hazır olması gerektiğine değinmiştir. Katılımcı 14, 1999 depreminden sonra otel çalışanlarına depremle ilgili eğitim verilmediğini ve bu konuda eksiklikler olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 14, İstanbul'un bir deprem riski altında olduğunu ve bu konuda bilinçli olunması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 16 ise özellikle, otellerde sığınakların ve toplanma alanlarının eksikliğinden, otel işletmelerinin kısa vadeli ve maliyet odaklı düşünerek acil durum planlarına yeterince önem vermediğinden bahsetmiştir. Kriz yönetimi ve acil durum planlarının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için turizm sektöründeki tüm paydaşların iş birliği yapması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, bir doğal afet fonu oluşturulması

gerektiğini ve otel işletmelerinin sosyal sorumluluk olarak yapıları etik ve ahlaki bir şekilde inşa etmelerinin önemini belirtmiştir.

İletişim ve İş Birliği; Katılımcı 9, kendi deneyimlerinden yola çıkarak, askerde kullanılan karanet sisteminin internet bağlantısı kesilse bile çalışmaya devam ettiğini belirtmiştir. Bu sistemin otelcilik sektöründe, özellikle otellerde uygulanabileceğini ve otel içinde odalara erişimde iletişimin kesilmesini önleyebileceğini ifade etmiştir. Bu yaklaşım, doğal afetler sırasında konukların güvenliğinin sağlanması açısından önemli bir çözüm olarak önerilmiştir. Katılımcı 12 bu konuda turizmin her koluna görev düşüğünü söyleyerek iş birliğinin önemini vurgulamıştır. Katılımcı 14, Turistlerin deprem anında tahliyesi ile ilgili projelerin İl Kültür Turizm Müdürlüğü ile jandarmanın kapsamında ortak yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 16, Turizm sektöründeki tüm paydaşların kriz yönetimi ve acil durum planlarının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için iş birliği yapması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, kent planlamacılarının ve destinasyon yöneticilerinin birlikte çalışarak afetlere karşı dayanıklı altyapılar oluşturması gerektiğini ifade etmiştir.

İmaj Kaybının Giderilmesi; Katılımcı 2, imaj kaybını kişisel düzeyde personelin gidermeye çalıştığını vurgulamıştır. Örneğin, deprem açısından güvenli olup olmadıkları sorulduğunda, bunu ispatlayabildiklerinden ve en basit haliyle lobideki kesilmesi mümkün olmayan taşıyıcı kolonları göstererek güvence sağladıklarından bahsetmiştir. Bu yaklaşım, otellerin güvenliğinin somut örneklerle açıklanarak konukların endişelerinin giderilmesine yönelik bir strateji olarak belirtilmiştir. Katılımcı 4, konukseverlik ve tatlı dilin doğal afetlerden kaynaklanan kötü imajı düzeltebileceğine dair bir inanç taşıdığını ancak bunun zor olduğunu ifade etmiştir. Örneğin, ülkemizdeki doların yüksek değeri nedeniyle gelen turistlerin dolandırılmaya çalışılması gibi pek çok taksicinin dolandırıcılık yapmasıyla ilgili olarak, imajımızın düzelmesinin zor olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Katılımcı 5, imajın düzeltilmesi için reklamların artırılmasının bile bir bölgede meydana gelen herhangi bir afetin tüm ülkeye mal edilmesi nedeniyle etkili olmayacağını düşünmektedir. Bu görüş, doğal afetlerin sadece bölgesel değil, aynı zamanda ulusal bir boyuta sahip olduğunu ve bu tür olayların ülkenin genel imajını etkileyebileceğine işaret etmektedir. Katılımcı 6, Türkiye'nin hem ulusal hem de uluslararası imajını yenilemesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu

yenilenmenin, güven ortamı oluşturarak sağlanabileceğini belirtmiştir. Kendi ülkemize ve binalarımıza güven duyarsak, dışarıdan gelecek turistlerin de bize güveneceğini ifade etmiştir. Katılımcı 9, uluslararası bir gündemde eğitim verilerek uluslararası lisanslama sürecinin devam ettirilmesinin, yurtdışındaki kötü imajın değiştirilebileceğini savunmuştur. Bu yaklaşım, turizm sektöründeki imajı iyileştirmenin, uluslararası standartlara uygun eğitim ve lisanslama süreçlerinin sağlanmasıyla mümkün olabileceğini öne sürmüştür. Katılımcı 16 ise turizm destinasyonlarının doğal afetler sonrası imaj kaybı yaşadığını ve turistlerin güvenini tekrar kazanmanın zor olduğunu belirtmiştir. Bu süreçte otel ve destinasyonların güvenli ve dayanıklı olduğunun gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Katılımcıların “Doğal afetlere karşı turizm sektöründe sizce nasıl önlemler alınmalıdır? Dayanıklılığı arttırmak için ne gibi stratejiler izlenebilir?” sorusuna verdiği cevaplar şöyledir :

K.1: Ülke çapında ilk yardım dersi ve doğal afetleri bilinçlendirmek için zorunlu bir şekilde dersler okutulmalı özellikle doğal afetler için ayrıca bir ders görülmeli sektörde ise personelin yapabileceği çok bir şey yok ama çalıştığı kurumun alabileceği önlemler söz konusu olabilir.

K.2: Baktığımızda çok kırılğan bir sektör turizm, konaklama, seyahat acentaları en ufak şeyden etkilenmekte.10 yıldır İstanbul'dayım havaalanı bombalanması olsun darbe girişimi olsun 6 yıl önce miydi hatırlamıyorum ama 5-6 sene önce gibiydi yaşanan deprem olmuştu. İnsanların seyahat etmek istedikleri yerdeki güvenilirliğini bildikleri yerleri tercih ediyorlar bu durumda da bizim gibi marka oteller ön plana çıkıyor. Bunlarda güvenirliliği yüksek olan oteller olduğu için lokal otelde kalmak yerine insanlar geldiğinde örneğin bir deprem açısından güvenli mi diye bir soru sorulduğunda bize bunu ispatlayabiliyor ve en basiti lobide hiçbir şekilde kesilemeyecek faaliyette olan kolonları gösteriyoruz. Bizim tarafımızda bireysel olarak insanların yeniden gelmesini sağlayacak biçimde en kötümser senaryoya bile dayanabileceğini anlatıyoruz. 6 Şubat depreminden sonrada çok fazla bireysel olarak rezervasyon iptalleri de çok fazla oldu. Ayrıca gönüllü bir biçimde çalışanlarımız aşçılarımız deprem bölgelerine gönderildi. Şubatta deprem dolayısıyla rezervasyonlar düşmüştü ve

Ramazan döneminde de şimdi de rezervasyonlarda düşüş oluyor. Gelen misafirlerin popülasyonu çok değişti daha çok Arap misafirlerimiz fazla olduğu için Ramazan aylarında düşüşler yaşıyoruz. Ama sonrasında normalde yükselmesi gerekip ivme kazanması gereken turizm geçen sene daha yavaş bir biçimde ivme kazandı sebebi de depremin etkisiydi.

K.3: *Turizm Sektöründe binaların depreme dayanıklılığı kanıtlanabilir. İstanbul'un uluslararası alanda imajı çok kötü olduğu için bu durumu toparlamak biraz zor. Otele gelmeden önce dayanıklılığa karşı rapor istiyorlar ve biz onlara bir belge sunamıyoruz. Raporlar personelle paylaşılmıyor dolayısıyla biz de turistlerle paylaşamıyoruz.*

K.4: *Turizm ülkesiyiz insanlar geliyorlar, soruyorlar Kahramanmaraş depreminden sonra bir sürü telefon görüşmesi yapmak zorunda kaldım. Ne zaman deprem olacağını soruyorlar ne zaman deprem olacağını soruyorlar. Ben nereden bileyim İstanbul'da olacak depremi ve depremi de garanti edemem olmayacağını da söyleyemem 5 dakika sonra 7.3'le de sallanabiliriz. Bizler konukseverliğimizle tatlı dilimizle oluşan doğal afetlerden dolayı kötü İmajı çevirebiliriz çevirebilirsek, oda imaj çevrilmesi çok zor maalesef. Biliyorsunuz pek çok taksicinin yaptığı dolandırıcılığı aynı zamanda doların ülkemizde çok değerli olmasından dolayı gelen turistleri dolandırmaya çalışılması dolayısıyla imajımızın çok fazla düzeleceğini düşünmüyorum çok zor.*

K.5: *Reklamları arttırılsa bile ülkenin imajı için bu bir ön yargı olduğu için aynı ön yargıyı Türkiye'den başka ülkelere gitmek isteyen insanlarda da görebilirsiniz. Amerika'nın bir eyaletinde herhangi bir doğal afet söz konusu olduğunda kişiler yalnızca o eyalete gitmekten vazgeçmek yerine tümüyle Amerika'dan Amerika'ya gitmekten vazgeçerler bu konu hakkında bir şey yapılabileceğini düşünmüyorum.*

K.6: *Öncelikle bizim hem Türkiye'deki hem de dünyadaki imajımızı yenilememiz gerekiyor. Yani güven ortamı oluşturabilmemiz gerekiyor. Mesela şu an Japonya'da bir deprem olduğunda kimse korkmuyor. Japonya'ya bir turist olarak gittiğimizde de yakalanabiliriz bir depreme ama bir turist olarak korkmayız orada deprem olduğunda. Ülkemizde yaşananlardan dolayı panik yapabiliriz o yüzden önce bizim kendi binalarımızı sağlamlaştırmamız gerekiyor. Halkımız ve çalışanlarımıza*

bilinçlendirmemiz gerekiyor önce kendimizi ve kendi binalarımıza güvenirse zaten dışarıdan gelecek olan turistler de bize güvenir.

K.7: *Sık sık denetlenebilir doğal afetlere dayanıklı malzemeler kullanılabilir yapılarda. Bu şekilde önlemler alınabilir maksimum çünkü zaten binaların çoğu eski hele ki İstanbul'un otel binaların birçoğu eski ama düzenli denetlemelerle birikişilerle çalışılırsa biraz olsun önlem alabiliriz önlem anlamayacak da hiçbir şey yok. Özellikle otellerin olması gereken kat sayısında mı değil mi diye bakılması gerektiğini düşünüyorum. İçeride herhangi bir kolon kesilmiş mi kesilmemiş mi sonrasında kontrolünün ara ara sağlanması gerektiğini düşünüyorum. Odaların sayısı nasıl herhangi bir kaçış merdiveni var mı bakılması gerekiyor. Asansörlerin durumu ne kullanılabilir güvenlikte mi? Bazı odalara sadece asansörle çıkış olabilen oteller olabiliyor deprem olması durumunda da o insanların asansöre bineceklerini ve kaçabileceklerini düşünmüyorum.*

K.8: *Depreme dayanıklı binalar yapılırsa diğerleri zincirleme gidiyor zaten sektörde güven artacaktır.*

K.9: *Çok fazla otel açılıyor ama binalar çok dayanıksız. Markalar çok güzel ama üç aşağı beş yukarı birbirine benziyor binalar. Bence burada fiziki stoğu değiştirmek faydalı olabilir. Uzun yüksek binalardansa kısa geniş binalar yapılabilir. Otellerde anlayış değişikliğinin olması şart, bakanlıkta da şart. Toplanma alanlarının olması bunların farklı dillerde de paylaşılması bunların afiş olarak asılıp broşürler halinde insanlara dağıtılıp herkes tarafından bilinir hale gelmesi gerek. İlk yardım eğitimi verilmesi gerektiği depremden sonra ilk üç adımın ne olması gerektiği bilinmeli. Uluslararası bir gündemde eğitim verilerek uluslararası bir lisanslama ile devam edilirse yurtdışındaki bütün kötü algılamalar da değişir. Aslında toplu bir planlamaya ihtiyacımız var doğal afetlerle ilgili öncesinde yapılacaklar, an itibari ile yapılacaklar ve sonrasında yapılacaklar olarak değerlendirmesi yapılması gerekir. Okullarda da afet eğitimi olmalı ayrı bir ders olarak. Ben zarar görmediğim taktirde soğukkanlılığımı koruyabiliyorum. Mesela kendim de bedenimde herhangi bir zarara yol açıtıysa doğal afet, bunu nasıl kendim tedavi edebilirim kendi önlemimi alabilirim, ardından da başka insanlara nasıl yardım edebilirim? Bunun öğretilmesi gerekiyor kendisini kurtarsın ki*

kişiler, insanları da kurtarabilirsin. Mesela askerde karanet var internet kopsa da karanet çalışıyor en azından iletişim kopmaz insanlar arasında otelin içinde de bu tip teknik bir şey yapılabilir.

K.10: *Çalıştığım kurumlar genellikle kurumsal ve doğal afetler konusunda dayanıklı yapılar. Bu hususta da gerekli önlemleri ve denetimleri yapılan kurumlar. Sürekli bir test halinde sürekli de aralıklarla kontrol için geliyorlar ve numuneler alınıyor benim çalıştığım otellerden zaten bu yüzden kesin olarak da 8.6'ya kadar otelimizin depreme dayanıklı olduğunu söyleyebiliyoruz.*

K.11: *Doğal afetlerin etkilerine karşı turizm sektöründe özellikle konaklama merkezlerinin güçlendirilmesi yerine 30 yıllık gibi yakın tarihliler yıkılıp yeniden yapılması daha iyi olur dediğim gibi tarihi eser niteliğindeki binalar değil de yakın zamanda yapılmış ama sağlam olmayan yapıların güçlendirilmesi yerine yıkılarak yeniden yapılması gerekli.*

K.12: *Ülke çapında bir seferberlik olarak bunun en kısa zamanda gündemden çıkarılması gerekiyor. Doğru ekiplerin oluşturulması gerekiyor. Her yerde sadece deprem bölgesi olan yerde değil her yerde yapılması gerekiyor. Riskli bölgelerde ekipler de hazır olacak ilk yardım ekipleri oluşacak. Okullarda ders olarak gösterilebilir. Ülkenin imajı da alınacak önlemler ile değiştirilebilir ancak turizmin tüm kollarına görev düşüyor. Zaten ayrıca hepsinin kendilerince alternatif çözümler bulması gerekiyor. Böyle bir durumda karşılaşılırsa ne yapmaları gerektiğini bilmeleri gerekiyor.*

K.13: *Pandemi dönemi gibi bir şey olduğunda biraz daha hafif geçer artık ama deprem gibi bir şey olduğunda yani etkilemeyecek bir şey yok sanırım ilk başta herkes can derdine düşer ilk başta bence yapılabilecek bir şey yok. Sonrasında da konaklama ihtiyacı olanlara, otellerle bağlantı kurup hani şey yapılabilir. Hani hayır kurumları ve yetkililerle bağlantı kurulup istihdam sağlanabilir. Onun dışında konuşulabilecek bir şey bence yok. Oda belli bir stabilesi olduktan sonra olur o zaten. Turizm canlı bir sektör olduğu için yani olaylar zaten belli bir stableye konulursa olaylar zaten kendi kendine canlanıyor. Doğal afet sonrası için nasıl bir yardımımız olabilir dense*

bağlantıları kurup ve diğer yardımcı olan dernek firmalar vs. bağlantı kurup tedarikçilerle bağlantı kurup, bizlerle bağlantı kurup yardımcı olunabilir.

K.14: *Turizmin çeşitlendirilmesi çok önemli. Doğal afet diyoruz zaten ismi doğa evet doğa var yani yağmur yağacaksa evet toprak kayacak ya da işte deprem olacaksa bina yıkılacak sonuçta evet turizmin çeşitlendirilmesi sadece o binaların ve şehirlerin üzerine değil turizmi eko köyler daha fazla doğa yürüyüşü dağ turmanışı onun dışında depremden çok etkilenmeyecek turizm düşünüyorum deniz turizmi deniz sporları onun dışında daha az etkilenebilir gastronomi turizmi mesela gastronomi, agro turizm biliyorsunuz tarım turizm bunları da hani bir kısım turizm kaydırılabilirse çok güzel olur sadece üç bina gösterip hani turistleri göndermek yerine işte bir gün İstanbul iki gün köy işte üçüncü gün doğa spor rafting ne güzel olur değil mi. 15 yıl öncesine kadar yere batar sarnıcının üzerinden otobüslerle geçiyorduk. Ayasofya'nın hemen yanından geçen tramvay hattına ben çok karşıyım çünkü o tramvayın her titreşimi Ayasofya'yı kabırdatıyor yani sonuçta motor sesleri, tramvayın ağırlığı, titreşimi ve Ayasofya'nın hemen dibinde yıllardır sinsi sinsi yapılan bir inşaat var Four Seasons çelik konsültasyonlar var yukarıdan görünüyor o inşaatın da Ayasofya'ya zarar verdiğini ve ömrünü kısalttığını düşünüyorum. Yani işte korumak istediğimiz bölgelerin alanların etrafında büyük inşaatlara izin vermemek gerekiyor. Altından ya da yakınından aynı blok, kaya bloğun üzerine metro yapılmasına izin verilmemesi gerekiyor bunlar hep yapılabilecek şeyler ve binanın ömrünü azaltan şeyler.*

K.15: *Bence öncelikle insan bilinçlendirilmesi yapılmalı. Eğitimlerin verilmesi gerekir, eğitimler tamamlandıktan sonra artık durumu görebilmek için hani bizim elimizde ne var biz neler yaşayabiliriz diye bunların bir bilincine varmak gerekir. Sonrasında neler yapılacak bunlar planlanmalı. Bu da en basitinden öncelikle deprem için önlem almak olabilir yani İstanbul için konuşuyoruz o yüzden depreme odaklandım hani olacağı belli olan bir şey bilim adamları tarafından işte uyarıldığımız bir şey bu yüzden öncelikle ona odaklanılmalı ve bunla ilgili stratejilerini Kültür Turizm Bakanlığının birçok tarihi eser için denetim yapması gerekir. Bu denetim sonrasında da işte bir planlama yapılmalı bunlar bu şekilde sağlamlştırılsın ya da işte bunlar demek ki böyle buradan kaldırılınsın gibi bir şeylere bakmaları gerekiyor.*

K.15: *Başta aslında yolun en başında başlıyor yani o planlama safhasında daha ben bir oteli inşa edeceğimi söylediğim noktada. Bir kere devletin bana işte yapmam gerekenleri yasayla zorunluluk olarak önüme sunması lazım ve benim de sorumluluk gösterip gerçekten yarın öbür gün başıma bir şey gelebilir bu doğal afetler sebebiyle deyip bu kurallara uymam lazım. Çünkü bugün baktığımızda İstanbul özelinde görüyoruz yani çok enteresan bir şekilde yapılar kendiliğinden yıkılıyorlar. Aslında herhangi bir doğal afet olmadan bile yıkılıyorlar. Burada şunu görüyoruz aslında yapım aşamasında kullanılan malzemeleri ne kadar dayanıksız ne kadar yetersiz olduğunu görüyoruz. Onun dışında tabii burada afetlerin mahiyetine bakmadan söyleyeceğim. Gerçekten de toplanma alanlarının yaratılması veya turistlerin, yerel halkın, çalışanların saklanabileceği bir alanın oluşturulması mümkün olabilir. Oteller açısından da ben şimdi düşündüm mesela çalıştığım oteller de sığınak yoktu birçoğunda yoktur yani çünkü diyor ki o sığına yapana kadar kiler yaparım, efendim ne bileyim daha gerekli bir şey yaparım, bu zaten başımıza gelmez ki düşüncesinden biraz hareket ediyorlar bence. İşte buradaki en önemli nokta o yani biraz daha kısa vadeli düşünüp daha böyle az maliyetli olan unsurları seçiyor otel işletmeleri ve bu da bizim için çok sıkıntılı. Tabii turizm sektörü açısından baktığımızda işin içerisine ulaşım sektörleri giriyor, yeme içme eğlence giriyor. Çok çok karmaşık bir sistem aslında turizm endüstrisi. Dolayısıyla paydaşlar olarak herkesin birbirini desteklemesi lazım. Bir de mesela şey geldi aklıma yani önlemler noktasında da. Şimdi artık sosyal sorumluluk üzerine konuşmalar yapıyoruz ya sürekli, toplumsal pazarlama meselesini konuşuyoruz artık işletmelerin sadece satış yapması ya da var olan esas meselesi işte efendim ben otelde konaklattım turistleri, turist ağırladım meselesi yeterli değil. Doğal afet bir toplumsal sorun. Toplumsal sorun için ne yapıyorum ben acaba. Mesela belki bir fon yaratılabilir. İşte bunu mesela Antalya için düşünelim. Antalya'da Side için düşünelim. Side'de bulunan otel işletmeleri bir doğal afet fonu oluşturabilirler ve bir başlarına bir doğal afet geleceği taktirde o fondan yararlanabilirler. Biliyorsunuz ki en büyük sıkıntı özellikle doğal afet noktasında paraya ulaşamıyoruz yani uluslararası çapta toparlanma sürecinde çok ihtiyacı oluyor insanların o paraya belki öyle bir fon yaratılabilir. Sadece otel işletmeleri için değil yerel halka da destek sağlayabilir. O geliyor aklıma. Devletlerin çok ciddi yaptırımların zorunluluklarının zaten olması lazım ama burada eğitim meselesinin de çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ne yazık ki siz*

mevcut bir otel işletmesi olarak veya bir ulaşım işletmesi ya da eğlence işletmesi olarak istediğiniz kadar eğitilmiş olun istediğiniz kadar kaliteli olun hizmet sunmaya çalışın çok iyi kaliteli turistler ağırlamaya çalışın yerel halk hiçbir bilgiye sahip değilse gelişmemişse bir turizm bilinci yoksa doğal afet bilinci yoksa ne yazık ki çok büyük sıkıntılar yaşanıyor. Mesela bizim Hatay'da doğal afet sonrasında (tabii sadece yerel halk açısından demiyorum bunu) çok fazla talan oldu biliyor musunuz? Yani o deprem sonrası insanlar bir daha tekrar normalleşemeyeceğini düşünerek gidip marketlere, işte otellere çok farklı yerlere saldırmak durumunda kaldılar yani talan ettiler ama burada bence en büyük sorumluluğu yine oteller gösterdi. Çok kıymetliydi oteller biliyorsunuz ücretsiz konaklattı insanları. Antalya da bir otel konaklattı depremzedeleri ama tam o anda konaklattıkları noktada yaşanan yine bir deprem yaşandı acaba o ağırlayan ve destek olan otel işletmesinin yapısal olarak depreme dayanıklılığı nedir yani o da mesela sorgulanması gereken bir nokta sosyal sorumluluğun yanı sıra asıl en büyük sorumluluğumuz gerçekten de ahlaklı etik bir şekilde yapılarımızı oluşturmak orada binlerce canı korumamız gerektiğini düşünmek ve bir yandan da aslında yerel halkın bu noktada eğitilmesini sağlamaya çalışmak gibi geliyor bana. Turizmin temelinde güven ve belirgin bir plan vardır ya, o yok oluyor doğal afet esnasında. Belki şeyden de bahsetmemiz gerek hiç bahsetmiyoruz doğal afetlerle birlikte sadece insanlara zarar geliyormuş gibi düşünüyoruz ama aslında orada ki bitkiler ve hayvanlar turizm coğrafyası açısından da çok kıymetli. Bir turistin bir bölgeye gitme sebebi sadece deniz, kum, güneş değil bunu biliyoruz. Zaten diğer turizm türleri için gidiyorlar. Doğal afet bunların hepsinin endemik olan bir bitki türünün işte nesli tükenmekte olan bir hayvanında yok olmasına sebebiyet verebiliyor. Sadece yapılar, somut olmayan kültürel miras unsurları açısından bakmamak doğal yaşam açısından da bakmak lazım çünkü asıl orayı ziyaret edilebilir çekici kılan şeylerden bir tanesi de bu bence.

5.BÖLÜM: TARTIŞMA

Hem literatürdeki çalışmalar hem de mülakatlar, turizm sektörü çalışanlarının doğal afetlere karşı eğitim ve hazırlık düzeyinin önemine vurgu yapmaktadır. Özellikle Japonya'daki depremin turizm sektörüne etkileri ve doğal afetlerin uluslararası turizme olan etkilerinin küresel analizleri incelendiğinde, afet öncesinde sertifikalı eğitimler ve hazırlıklara önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Chan vd., 2020; Santana, 2020). Yapılan mülakatlarda da dört yıldızlı otellerdeki katılımcıların cevaplarında eğitim ve hazırlık safhalarındaki eksiklikler kaynaklı endişeleri olduğuna değinilmiştir. Katılımcılar aynı zamanda sık periyotlarda afet tatbikatlarının eksikliğine ve bunun önemli oluşuna da vurgu yapmıştır.

İstanbul'daki beş yıldızlı otellerde çalışanlarla yapılan mülakatlarda, eğitime önem verildiği ve belirli periyotlarla düzenlendiği anlaşılmıştır. Ancak, özellikle dört yıldızlı birçok otelde, afetlere karşı uygulanan eğitim programlarının yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum çalışan personellerin doğal afet anında endişelenmelerine ve herhangi bir doğal afet anında insiyatif olarak davranış geliştirmelerine neden olmaktadır. Literatürde Tayvan (Hang ve Min, 2002, s.145-154) ve Japonya'daki otellerde doğal afetlere hazırlık için uygulanan eğitim programlarının etkinliği üzerine birçok çalışma bulunmaktadır. Tayvan ve Japonya gibi ülkelerde otel çalışanlarının düzenli eğitim aldığı ve afet anında hızlı ve etkili müdahale edebildiği belirtilirken, İstanbul'daki otel çalışanları ile yapılan mülakatlar, benzer eğitim programlarının varlığını göstermekle birlikte, bu programların uygulama sıklığı ve kapsamı açısından bazı eksiklikler barındırdığını ortaya koymaktadır. Özellikle, afet anında karşılaşılan spesifik zorluklara yönelik daha özelleştirilmiş eğitimlerin gerekliliği belirtilmiştir. Uzmanlardan biri olan rehberler odası yöneticisinin cevapları doğrultusunda ise eğitimlerin verildiği rehberler odasının kendine düşün payında önlemler alıp afet anında aktif iletişimle yurt dışından gelen yardım ekiplerine tercümanlık yaptıklarını sahaya indikleri anlaşılmaktadır.

Japonya'daki doğal afetlerin turizme etkisi üzerine yapılan çalışmalarda, afetlere karşı acil durum planlarının önemi üzerinde önemli vurgular yapılmıştır (Chan vd., 2019; Kang vd., 2017). Bu planların, turizm sektöründeki işletmelerin afet durumlarında nasıl bir tepki vereceğini belirlemede kritik bir rol oynadığı belirtilmektedir. İstanbul'daki otellerde yapılan mülakatlarda da benzer bir şekilde, acil durum planlarının varlığı ve bu planların etkinliği üzerinde durulmuştur. Özellikle beş yıldızlı otellerde yapılan mülakatlarda, afetlere karşı yapısal önlemler alındığı ve acil durum planlarının düzenli olarak güncellendiği belirtilmektedir. Dört yıldızlı otellerde ise bazılarında doğal afet anlarında elektrik kesintisi olması durumunda, özellikle odalarda bulunanların listelerinin fiziksel olarak tutulduğu gözlemlenmiştir. Ancak, bazı işletmelerde, masraftan kaçınma amacıyla bu tür fiziksel belgelerin tutulmadığı da tespit edilmiştir. Bu durumlar, otellerin afetlere karşı hazırlıklılık düzeylerindeki farklılıklara işaret etmektedir. Japonya'daki uygulamalarla karşılaştırıldığında, İstanbul'daki otellerdeki acil durum planlarının iyileştirilmesi ve daha etkili hale getirilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Japonya ve Çin'de yaşanan doğal afetlerin turizme etkisini inceleyen çalışmalar, afet yönetimi ve hazırlıkları konusunda stratejik planlama ve politika yapımının önemini vurgulamaktadır (Orchiston ve Higham, 2016; Kwok ve Chew, 2017; Zhang vd., 2019). Bu çalışmalarda özellikle, afetlere karşı dayanıklılığın artırılması ve turizm sektörünün hızla toparlanabilmesi için proaktif önlemlerin hayati önem taşıdığı belirtilmektedir. İstanbul için yapılan mülakatlarda, katılımcıların önerdikleri politikalar arasında altyapı iyileştirmeleri, eğitim programlarının güçlendirilmesi, yerel hükümetlerle turizm işletmecileri arasında daha etkin iş birlikleri ve afet sonrası toparlanmayı destekleyecek finansal destek mekanizmaları üzerinde daha fazla durulmuştur. Ayrıca, altyapı eksikliği kaynaklı yoğun yağışlarda logarlardan taşan suyun otellerin içine doğru ilerlediği de mülakatlarda değinilen diğer bir konudur. Bu çalışmaların karşılaştırılması, farklı ülkelerin afet yönetimi stratejileri ve turizm sektörünün dayanıklılığına ilişkin önemli perspektifler sunmaktadır. Özellikle, Japonya ve Çin gibi doğal afetlere sık maruz kalan ülkelerdeki stratejilerin, İstanbul gibi potansiyel olarak riskli bölgelerdeki turizm sektörü için örnek alınabilecek uygulamaları içermesi önemlidir.

Japonya ve Endonezya'da gerçekleştirilen araştırmalar, bu bölgelerdeki doğal afetlere karşı altyapı dayanıklılığının önemine dikkat çekerken (Chan, Shing, Nozu ve Zhou, 2020; Brown vd., 2017; Sunarta, Susila ve Kariasa, 2018), İstanbul'da yapılan mülakatlarda katılımcılar, otellerin altyapı ve yapısal güçlendirme konusundaki eksikliklerine işaret etmişlerdir. Örneğin, katılımcılar, otellerin deprem testlerinden geçirilmesi ve yangın güvenliği kontrollerine daha fazla önem verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu mülakatlar sonucunda, İstanbul'daki otellerin büyük çoğunluğunun yalnızca depreme odaklandığı, diğer doğal afetleri yeterince dikkate almadığı tespit edilmiştir. Bu karşılaştırma, Japonya ve Endonezya'da altyapının bütüncül bir yaklaşımla ele alındığını, İstanbul'da ise daha sınırlı bir bakış açısının hakim olduğunu göstermektedir.

Japonya'da, depreme dayanıklı yapı teknolojilerinin turizm tesislerinde aktif olarak kullanıldığı ve bu sayede afetlerin olumsuz etkilerinin büyük ölçüde azaltıldığı belirtilmektedir. Buna karşılık, İstanbul'daki otellerin yapısal olarak bazı zayıflıklara sahip olduğu, özellikle eski binaların deprem standartlarına uygun olmadığı katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Bu durum, olası bir afet anında meydana gelebilecek hasarın ve turizm sektörü üzerindeki uzun vadeli olumsuz etkilerin artmasına neden olabilecektir. Japonya'daki uygulamaların aksine, İstanbul'da afetlere karşı alınan önlemlerin yetersizliği, bölgenin turizm sektörü üzerindeki risklerini artırmaktadır.

Yapılan çalışmalar, doğal afetlerin turizm üzerindeki kültürel etkilerini genellikle genel bir çerçevede ele alırken (Sunarta vd., 2018; Chan, Shing, Nozu ve Zhou, 2020), mülakatlardan elde edilen veriler, afetlerin yerel kültüre ve toplumsal yapıya olan etkilerini daha ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır. Uzman olarak rehberler odası birliği kurul üyesinin verdiği cevaba istinaden kültürel mirasların özellikle müzelerdeki eserlerin doğal afet sırasında tahliyesini, korunmasının planlanması ve tatbikatı üzerine jandarma ile iş birliği ile bir planlama yapıldığı belirtilmiştir. Özellikle İstanbul gibi tarihi ve kültürel öneme sahip bir şehirde, afetlerin turizm üzerindeki sosyo-kültürel etkileri derinlemesine incelenmiştir. Afetlerin bölgesel kültür üzerindeki uzun vadeli etkileri tartışılırken, turistik bölgelerde bu tür olayların yerel kültür ve toplumsal yapılar üzerinde derin ve kalıcı değişikliklere yol açabileceği vurgulanmaktadır. İstanbul özelinde, doğal afetlerin turizm üzerindeki sosyo-kültürel

etkileri daha somut ve anında gözlemlenebilir şekilde değerlendirilmektedir. Örneğin, katılımcılar, büyük bir afet sonrası turist akışındaki değişikliklerin yerel işletmeler üzerindeki ekonomik baskıları artırarak sosyal yapıda değişime neden olacağını belirtmişlerdir. Son olarak, Kahramanmaraş depremi sonrası yaşanan durum da bu bulguları desteklemektedir.

Malezya, Japonya, İtalya, Polonya ve Nepal'de yaşanan doğal afetlerin turistlerin seyahat tercihlerini etkilediğine dair pek çok değerlendirme bulunmaktadır (Nurashikin Sungip vd., 2018; Kunwar ve Chand, 2016; Sharpley, 2005; Ghaderi vd., 2012; Platt vd., 2018; Wang, 2009; Mazzocchi ve Montini, 2001; Granvorka ve Strobl, 2013; Donthu ve Gustafsson, 2020). Benzer şekilde, yapılan mülakatlarda katılımcılar, doğal afetlerin ardından otellerdeki doluluk oranlarının düştüğünü ve rezervasyon iptallerinin arttığını belirtmişlerdir. Bu karşılaştırma, doğal afetlerin turizm üzerindeki etkilerinin sadece belirli bölgelere özgü olmadığını, dünya genelinde benzer eğilimler gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Japonya, Tayvan, İspanya ve Nepal'de yapılan çalışmalar, doğal afetler sonrasında medyada çıkan haberlerin turistik destinasyonların imaj kaybına neden olduğunu ortaya koymaktadır (Chan vd., 2020; Huang ve Min, 2002; Araújo Vila, Toubes ve Fraiz Brea, 2019; Kunwar, 2012). Yapılan mülakatlarda katılımcılar, medyada yer alan haberler nedeniyle turistlerin daha ülkeye gelmeden önce bile rezervasyon yaparken endişeli olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, otel personelinin turistlerin bu endişeleri dolayısıyla birçok soruyla karşılaştığı ifade edilmiştir. Bu bulgular, medyanın afetler sonrasındaki rolünün turistik destinasyonların algılanmasını ve dolayısıyla turizm sektörünü nasıl etkilediğini göstermektedir.

Tayvan ve Japonya'da yapılan çalışmalarda, politika yapıcıların turizm endüstrisinin toparlanma süreçlerindeki etkisi ve mali katkılarının önemi vurgulanmıştır (Chan vd., 2020; Huang ve Min, 2002). Ancak, yapılan mülakatlarda katılımcılar bu konu üzerinde fazla durmamışlardır. Bu karşılaştırma, politika yapıcıların rolünün akademik çalışmalarda önemli bir yer tutarken, saha çalışmasında katılımcılar tarafından yeterince ele alınmadığını göstermektedir.

Japonya ve Malezya'da yaşanan doğal afetler sonrasında, turizm paydaşlarının ortak çalışmalarının önemi yapılan çalışmalarda vurgulanmıştır (Chan, Shing, Nozu ve Zhou, 2020; Nurashikin Sungip vd., 2018). Benzer şekilde, mülakatlarda katılımcılar, turizm paydaşlarının iş birliği yapmasının gerekliliğini belirtmiş ve özellikle doğal afetler sırasında kurumlar arası iletişim eksikliğine dikkat çekmişlerdir. Ortak bir sistemin olmaması nedeniyle yaşanan sıkıntılar da dile getirilmiştir. Bu karşılaştırma, her iki bölgede de turizm sektöründe iş birliğinin ve etkili iletişimin, afet sonrası toparlanma süreçlerinde kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Karayipler, Florida ve Japonya'da yapılan çalışmalarda, doğal afetlerin turizm sektöründe ciddi ekonomik kayıplara yol açtığı belirtilmektedir (Granvorka ve Strobl, 2013; Huang ve Medeiros, 2021; Chan, Nozu ve Cheung, 2019). Yapılan mülakatlarda katılımcılar, salgın döneminde yaşanan ekonomik kayıpların benzerinin diğer doğal afetlerde de yaşanabileceğini ifade etmişlerdir. Bu analizler, İstanbul'un kültürel mirasını korumak için multidisipliner bir yaklaşımın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu karşılaştırma, farklı bölgelerdeki doğal afetlerin turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkilerinin benzer olduğunu ve bu nedenle İstanbul'da da benzer stratejilerin uygulanması gerektiğini göstermektedir.

SONUÇ

Doğal afetler, özellikle turizm sektöründe ekonomik kayıplara yol açmakta, istihdam üzerinde olumsuz etkiler yaratmakta ve turist davranışlarında değişikliklere sebep olmaktadır. İstanbul özelinde, afetler sonrası otellerde konaklama oranları artmış, ancak bu durum rezervasyon iptalleri ve dolayısıyla gelir kayıpları ile dengelenmiştir. Beklenen İstanbul depremi dolayısıyla turistler, güvenlik endişesi sebebiyle personelden bina güvenliğine ilişkin belgeler talep etmektedirler. Katılımcılar, bu belgelerin birçok konaklama merkezinde mevcut olmadığını veya belgelerin alınmasının ardından taşıyıcı kolonları keserek ruhsatta belirtilen oda sayısının üzerine çıkıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca, dayanıklılığını belgelendirmiş bazı kurumlar, bu belgeleri personel ile paylaşmadıkları için gelen konuklara da sunamamaktadır.

Afetler, toplumun ve turizm sektörünün kültürel yapısında potansiyel değişikliklere neden olabilmektedir. İstanbul halkı, deprem endişesi nedeniyle buldukları yeri terk etme isteğindedir. Medyada çıkan haberler nedeniyle turistlerde korku ve güvensizlik duygusu hâkim olmaktadır. Bu sebeplerden dolayı, bölge halkının ve turistlerin kültürel algıları üzerinde uzun vadeli etkilere neden olabilmektedir.

Araştırma sırasında dikkat çeken bir diğer husus, özellikle resepsiyon ile odalar arasındaki iletişimin elektrik kesilmesi durumunda mümkün olmamasıdır. Afet durumunda personelin odalardaki konuklara haber verebilecekleri herhangi bir teçhizat bulunmamaktadır. Doğal afet eğitimlerinin her kurumda periyodik olarak verilmediği de araştırmada tespit edilmiştir. Araştırma, afet yönetimi ve hazırlık planlaması konusunda politika yapıcılar ve turizm sektörü yöneticileri için önemli içgörüler sağlamaktadır.

Önerilen stratejiler arasında, turizm sektörünün afetlere karşı daha dirençli hale getirilmesine yönelik yapısal güçlendirmeler ve kapsamlı afet eğitim programları bulunmaktadır. Bu bulgular, doğal afetlerin turizm üzerindeki etkilerini anlama ve bu etkilere karşı daha dirençli bir turizm sektörü geliştirme konusunda değerli katkılar sunmaktadır. Araştırma ayrıca, turizm sektöründe çalışanların ve yöneticilerin kriz

yönetimi ve sürdürülebilir turizm uygulamaları konusunda eğitilmesinin önemine de vurgu yapmaktadır.

Mülakatlardan elde edilen veriler ışığında, afetlere hazırlık konusunda önemli eksiklikler gözlemlenmiştir. Bir katılımcı, çalıştığı bir otelde yangın tatbikatlarının sadece prosedürel olarak yapıldığını, gerçek bir yangın durumunda ise ciddi koordinasyon ve iletişim eksiklikleri yaşandığını belirtmiştir. Bu durum, itfaiyenin geç çağrılmasına ve hasarın artmasına neden olmuştur. Katılımcı ayrıca, afet departmanlarının kurulması ve bu departmanların afet durumlarında etkin bir şekilde görev yapmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Yerel halkın ve çalışanların afet bilinci ve hazırlık seviyelerinin artırılması gerektiği, eğitimlerin sadece formalite icabı değil, etkin ve pratik bir şekilde verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Doğal afetlerin yerel halk ve turizm sektörü üzerindeki etkileri de önemli bir konudur. Mülakat verilerinden elde edilen bir diğer bulgu ise, afet sonrası turizm bölgelerinin toparlanma sürecinin uzun sürdüğü ve turistlerin güvenini yeniden kazanmanın zorluğu olmuştur. Özellikle Hatay örneğinde olduğu gibi, bölgenin turizm potansiyelini yeniden kazanması için somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması ve yerel halkın desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bir diğer dikkat çekici bulgu ise, doğal afet sonrası bölgenin ekonomisinin ve toplum yapısının ciddi şekilde etkilendiğidir. Katılımcılar, afetlerin ardından turistlerin bölgeye olan güvenini kaybettiğini ve bu durumun ekonomik toparlanmayı zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca, yerel halkın ekonomik ve sosyal yaşamlarının da ciddi şekilde etkilendiği, göçlerin arttığı ve bölgenin demografik yapısının değiştiği ifade edilmiştir.

Bu bulgular ışığında, turizm sektöründe afetlere karşı alınması gereken önlemler arasında, yapısal güçlendirmeler, etkin afet eğitimleri, yerel halkın bilinçlendirilmesi ve destinasyon bazında yönetim planlarının oluşturulması yer almaktadır. Ayrıca, afet sonrası toparlanma sürecinde ulusal ve uluslararası iş birliklerinin önemi de vurgulanmıştır.

Sonuç olarak, doğal afetlerin turizm sektörü ve yerel halk üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek için kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşım gerekmektedir. Bu yaklaşım, sadece yapısal önlemleri değil, aynı zamanda eğitim, bilinçlendirme ve etkili koordinasyon süreçlerini de içermelidir.

Turizm sektörü üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak amacıyla çeşitli uygulamalar mevcuttur. Bu uygulamalar genel olarak beş ana temada toplanabilir: eğitim ve bilinçlendirme, yapısal güçlendirme ve denetim, kriz yönetimi ve acil durum planları, iletişim ve iş birliği, imar ve planlama.

İstanbul'daki turizm sektörüne yönelik doğal afetlerin etkilerini hafifletmek için önerilebilecek stratejiler ise şöyledir:

1.Afet Hazırlık Planları: Doğal afetlere maruz kalabilecek bölgelerde, özellikle İstanbul gibi yerlerde, turizm işletmeleri için kapsamlı afet hazırlık planları geliştirilmelidir. Bu planlar, afet anında uygulanacak önlemleri, iletişim yöntemlerini ve ziyaretçilerin güvenliğinin nasıl sağlanacağını ayrıntılı bir şekilde içermelidir.

2.Eğitim ve Bilinçlendirme: Turizm sektöründe çalışanların ve yöneticilerin, afet yönetimi ve kriz durumlarında müdahale konularında düzenli olarak eğitilmesi gerekmektedir. Ayrıca, turistlere yönelik afet bilinci ve güvenlik prosedürleri hakkında broşürlerle bilgilendirme yapılmalıdır. Eğitim programları ve çalışan bilinci açısından, doğal afetler sırasında etkili müdahalede bulunabilmek için turizm sektörü çalışanlarının düzenli olarak eğitilmesi şarttır. Bu eğitimler, afet bilinci, kriz yönetimi, acil durum prosedürleri ve müşteri iletişimi konularını kapsamaktadır.

3.Altyapı Yenileme ve Güçlendirme: Turizm tesislerinin, özellikle otellerin ve diğer konaklama yerlerinin, deprem ve diğer doğal afetlere karşı dayanıklı hale getirilmesi için altyapılarının güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu, hem maliyetleri azaltacak hem de afet sonrası iyileşme sürecini hızlandıracaktır. Ayrıca, denetimlerin sıklaştırılması ve liyakat sahibi kişiler tarafından yapılması gerekmektedir. İmar ve ruhsat dışı oda arttırmalarına karşı caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.

4.Kriz İletişimi: Doğal afetler sırasında etkili bir kriz iletişim stratejisi uygulanmalıdır. Turizm işletmeleri, turistlere ve çalışanlara yönelik güncel ve doğru bilgileri hızlı bir şekilde sağlayabilmelidir. Özellikle resepsiyon personelinin, doğal afetlerin bildirimini yapabilecekleri bir panik butonu ve kapalı devre anons sistemi gibi donanımlara sahip olması gerekmektedir. Bu tür önlemler, kriz anında iletişimi daha etkili ve güvenilir hale getirecektir.

5.Yenilikçi Sigorta Çözümleri: Turizm işletmeleri, doğal afetler sonucu ortaya çıkabilecek finansal kayıpları minimize etmek için kapsamlı ve uygun maliyetli sigorta çözümlerini değerlendirmelidir.

6.Yeniden Yapılanma ve Dayanıklılık Geliştirme: Doğal afetler sonrası hızlı ve etkili bir şekilde toparlanabilmek için turizm işletmeleri, yeniden yapılanma ve dayanıklılık geliştirme projelerine yatırım yapmalıdır.

7.Kamu-Özel Sektör İş birliği: Afet yönetimi ve kriz müdahalesi konularında kamu ve özel sektör arasında güçlü iş birlikleri geliştirilmelidir. Bu iş birliği, kaynakların daha etkin kullanılmasını ve kriz anında koordinasyonun güçlendirilmesini sağlayabilir.

Bu öneriler, İstanbul'daki turizm sektörünün doğal afetlere karşı daha dirençli hale gelmesine ve doğal afetlerin olası etkileri azaltmaya yönelik stratejik adımlar içermektedir. Bu adımlar, aynı zamanda turistlerin güvenliğini ve seyahat deneyimlerinin kalitesini artıracaktır.

Bu çalışmanın literatüre teorik ve pratik katkısı; doğal afetlerin turizm üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde inceleyerek, mevcut literatüre derinlemesine bir bakış açısı sunmaktadır. Özellikle İstanbul gibi tarihi ve turistik bir şehrin afet sonrası nasıl etkilendiğini ele alarak, bu konudaki akademik çalışmalara yeni veriler ve analizler eklemektedir. Turizm endüstrisinin afetlere karşı dayanıklılığını ve toparlanma süreçlerini kapsamlı bir şekilde tartışarak, afet yönetimi ve hazırlık konusunda yeni teorik çerçeveler önermektedir.

Ayrıca, politika yapıcılar ve turizm sektörü yöneticileri için afetler sonrası uygulanabilecek stratejiler konusunda pratik öneriler sunmaktadır. Bu öneriler, afet

riskini azaltma ve turizm sektörünün hızla toparlanmasını sağlama konusunda yol gösterici olabilir. Çalışma, afet sonrası toplumun ve turizm sektörünün kültürel yapısındaki potansiyel değişiklikleri değerlendirerek, kültürel mirasın korunması ve turizmin sürdürülebilirliği açısından uygulanabilir çözümler de önermektedir.

Çalışmanın sınırlılıkları ise yarı yapılandırılmış mülakatlara dayanıyor oluşudur. Bu, katılımcıların subjektif görüşlerini yansıttığı için, elde edilen bulguların nesnellikten yoksun olabileceği anlamına gelir. Zaman ve maddi kaynakların sınırlı olması, daha geniş kapsamlı bir araştırma yapma kapasitesini kısıtlamıştır. Bu durum, veri toplama ve analiz süreçlerinin derinliğini ve genişliğini olumsuz yönde etkilemiştir. İstanbul gibi büyük ve çeşitli bir şehirde araştırma yapmak, veri toplama sürecini zorlaştırmıştır. Bu sebeple genelleme yapmayı zorlaştırarak araştırmanın bulgularının sınırlı bir kesim için geçerli olmasına neden olmuştur.

Ayrıca, mülakat yapılan kişi sayısının sınırlı olması ve bazı otel yöneticilerinin görüşme taleplerini reddetmesi, veri setinin tam olmamasına ve dolayısıyla bazı önemli bilgilerin eksik kalmasına yol açmıştır. Bu durum sonuçların genel popülasyona uygulanabilirliğini kısıtlayabilir. Çalışma sadece İstanbul örneğine odaklanmıştır. Dolayısıyla, farklı coğrafi koşullara ve farklı türde doğal afetlere sahip diğer turistik bölgelerdeki durumlar için sonuçlar doğrudan genelleştirilemeyebilir. Doğal afetlerin etkileri zamanla değişebilir ve uzun vadeli etkileri bu çalışma kapsamında tam olarak değerlendirilemeyebilir. Ancak şu da gözlemlenmiştir; on altıncı kişiye varıldığında cevapların kendini tekrar etmeye başladığında gözlemlenmiştir.

Araştırma da ele alınan örneklem, belirli bir demografik grubu veya belirli bir tür işletmeyi temsil ediyor olabilir. Bu, çalışmanın bulgularının daha geniş bir kitleye veya farklı türde işletmelere uygulanabilirliğini sınırlandırabilir. Bu durum, araştırma sonuçlarının belli başlı yönleri üzerinde yanlı bir bakış açısı oluşturabilir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, M. G., Sadaa, A. M., Alshamry, H. M., Alharbi, M. A., Alnoor, A., & Kareem, A. A. (2022). Crisis, Resilience and Recovery in Tourism and Hospitality: A Synopsis. İçinde A. Hassan, A. Sharma, J. Kennell, & P. Mohanty (Ed.), *Tourism and Hospitality in Asia: Crisis, Resilience and Recovery* (ss. 3-19). Springer Nature Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-19-5763-5_1
- Aktürk, P., & Albeni, Y. (2002). Doğal Afetlerin Ekonomik Performans Üzerine Etkisi: 1999 Yılında Türkiye’de Meydana Gelen Depremler ve Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1).
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Spss Uygulamaları, 4. Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Araújo Vila, N., R. Toubes, D., & Fraiz Brea, J. A. (2019). Tourism Industry’s Vulnerability upon Risk of Flooding: The Aquis Querquennis Complex. *Environments*, 6(12), 122.
- Athiyaman, A. and Robertson, R.W. (1992), "Time Series Forecasting Techniques: Short-term Planning in Tourism", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, Vol. 4 No. 4.
- Atkinson, E.T. (1882), *The Himalayan Gazetteer*, Cosmo Publications, Delhi
- Bayer, M. Z. (1992). *Turizme Giriş*, İstanbul: İşletme Fakültesi.
- Becken, S. (2013). Hughey, K.F.D. Linking tourism into emergency management structures to enhance disaster risk reduction. *Tour. Manag.* 36, 77–85.
- Becken, S., Mahon, R., Rennie, H., & Shakeela, A. (2013). The Tourism Disaster Vulnerability Framework: An Application to Tourism in Small Island Destinations. *Natural Hazards*, 71. <https://doi.org/10.1007/s11069-013-0946-x>

- Becken, S., Zammit, C., & Hendrikx, J. (2014). Developing Climate Change Maps for Tourism. *Journal of Travel Research*.
<https://doi.org/10.1177/0047287514528286>
- Benson, C., Clay, E., Michael, F. V., & Robertson, A. W. (2001). Dominica: Natural disasters and economic development in a small island state (129-129).
- Beirman, D. (2003). Turkey: Izmit Earthquake, 1999. In *Restoring Tourism Destinations In Crisis* (153-168). Wallingford: CABI
- Brown, N. A., Rovins, J. E., Feldmann-Jensen, S., Orchiston, C., & Johnston, D. (2017). Exploring disaster resilience within the hotel sector: A systematic review of literature. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 22, 362-370.
- Çarıkcı, K., Meral, H., Berkil, S., Çalışır, A., Önala, L., & Arslan, Ö. (2024). Nitel Araştırmalarda Tematik Analiz. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 10(37), <https://doi.org/10.5281/ZENODO.10509707>.
- Chan, C. S., Nozu, K., & Cheung, L. (2019). Tourism and natural disaster management process: Perception of tourism stakeholders in the case of Kumamoto earthquake in Japan. *Current Issues in Tourism*, 23.
- Chan, Chung-Shing, Kazuo Nozu, ve Qinrou Zhou. 2020. "Tourism Stakeholder Perspective for Disaster-Management Process and Resilience: The Case of the 2018 Hokkaido Eastern Iburi Earthquake in Japan". *Sustainability* 12(19):7882. doi: 10.3390/su12197882.
- Carballo Chanfón, P., Mohan, P., Strobl, E., & Tveit, T. (2023). The impact of hurricane strikes on cruise ship and airplane tourist arrivals in the Caribbean. *Tourism Economics*, 29(1), 68-91. <https://doi.org/10.1177/13548166211037406>
- Chu, F. L. (1998a). *Forecasting tourism: a combined approach*. *Tourism Management*, 19(6), 515–520.

- Chu, F. L. (1998b). *Forecasting tourist arrivals: nonlinear sine wave or ARIMA?* Journal of Travel Research, 36(3), 79–84.
- Chu, F. L. (1998c). *Forecasting tourism demand in Asian-Pacific countries.* Annals of Tourism Research, 25(3), 597–615.
- Chu, F. L. (2008). A fractionally integrated autoregressive moving average approach to forecasting tourism demand, *Tourism Management*, 29, 79-88.
- Chung-Shing, C., Nozu, K. ve Zhou, Q. (2020). “Tourism Stakeholder Perspective for Disaster-Management Process and Resilience: The Case of the 2018 Hokkaido Eastern Iburi Earthquake in Japan”. *Sustainability* 12(19):7882.
- Çiftci, Güsel, ve Sonat Bayram. 2021. “*The Effects of Earthquakes on Tourism: Evidence from Turkey*”. *Journal of Tourism Leisure and Hospitality* 3(2):82-94. doi: 10.48119/toleho.851669.
- Donthu, N. ve Gustafsson, A. (2020). Effects of COVID-19 on business and research. *Journal of Business Research* 117:284-89.
- Dupeyras, A, &MacCallum, N. (2013). Indicators for measuring competitiveness in tourism: A Guidance Document (2013/02; OECD Tourism Papers).
- Faulkner, B. (2001). Towards a framework for tourism disaster management. *Tour. Manag.*, 22, 135–147.
- Filimonau, V., & De Coteau, D. (2019). Tourism resilience in the context of integrated destination and disaster management (DM2). *International Journal of Tourism Research*, 2020,22, 202-222.
- Foo, L.-P., Chin, M.-Y., Tan, K.-L. ve Phuah, K.-T. (2020). The impact of Covid-19 on tourism industry in Malaysia. *Current Issues in Tourism*.
- Göktaş, L. S. (2023). “Kahramanmaraş merkezli depremlerin turizm sektörüne etkisi ve deprem sonrası atılması gereken adımlar hakkında”. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel (JOGHAT)* 2.

- Granvorka, C., & Strobl, E. (2013). The Impact of Hurricane Strikes on Tourist Arrivals in the Caribbean. *Tourism Economics*, 19(6), 1401-1409.
- Ha, K.-M. (2023). Improving disaster management in international tourism. *Management Review Quarterly*. <https://doi.org/10.1007/s11301-023-00338-4>
- Hu, X., Hu, K., Zhang, X., Wei, L., & Tang, J. (2019). Quantitative assessment of the impact of earthquake-induced geohazards on natural landscapes in Jiuzhaigou Valley. *Journal of Mountain Science*, 16(2), 441-452. <https://doi.org/10.1007/s11629-018-5240-7>
- Huan, T. C., Beaman, J. & Shelby, L. (2004). *No-escape natural disaster: mitigating impacts on tourism*. *Annals of Tourism Research*, 31, 255-273.
- Huang, A., & Medeiros, M. (2021). How do hurricanes impact the tourism economy? *Anatolia*, 32(3), 513-516.
- Huang, J.-H., & Min, J. C. H. (2002). Earthquake devastation and recovery in tourism: The Taiwan case. *Tourism Management*, 23(2), 145-154. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(01\)00051-6](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(01)00051-6)
- Iaquinto, B. L. (2020). Tourist as vector: Viral mobilities of COVID-19. *Dialogues in Human Geography*, 10(2), 174-177.
- Istituto Nazionale di Statistica Istituto Nazionale di Statistica—ISTAT 1991 Censimento della popolazione. Fascicoli Provincia: Perugia e Terni.
- Jiang, Y.; Ritchie, B.W. (2017). Disaster collaboration in tourism: Motives, impediments and success factors. *J. Hosp. Tour. Manag.*, 31, 70–82.
- Jin, X., Qu, M. ve Bao J. (2019). Impact of crisis events on Chinese outbound tourist flow: A framework for post-events growth. *Tourism Management*, 74, 334-344

- Kang, P., Lv, Y., Deng, Q., Liu, Y., Zhang, Y., Liu, X. ve Zhang, L. (2017). Investigating Lushan earthquake victims' individual behavior response and rescue organization. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, *14*, 1556.
- Katsumata, K., Ichiyanagi, M., Ohzono, M., Aoyama, H., Tanaka, R., Takada, M., Yamaguchi, T., Okada, K., Takahashi, H., Sakai, S., Matsumoto, S., Okada, T., Matsuzawa, T., Hirano, S., Terakawa, T., Horikawa, S., Kosuga, M., Katao, H., Iio, Y., & Ueno, T. (2019). The 2018 Hokkaido Eastern Iwate earthquake (MJMA = 6.7) was triggered by a strike-slip faulting in a stepover segment: Insights from the aftershock distribution and the focal mechanism solution of the main shock. *Earth, Planets and Space*, *71*. <https://doi.org/10.1186/s40623-019-1032-8>
- Khazai, B., Mahdavian, F. ve Platt, S. (2018). Tourism Recovery Scorecard (TOURS)—Benchmarking and monitoring progress on disaster recovery in tourism destinations. *Int. J. Disaster Risk Reduct.*, *27*, 75–84.
- Kunwar, R. R. (2012). “*Safety and Security in Tourism: A Study of Crisis and Disaster Management*”. *Journal of Tourism and Hospitality Education*. *2*, 58-83.
- Kunwar, R. R., & Limbu, B. (2015, September). Tourism and earthquake: A case study of Nepal and Turkey. In *Building Better Tourism with Renewed Strength*, XXth NATTA Convention (pp. 16-31).
- Kwok, A. O. J., & Chew, E. Y. T. (2017). The valley of dry bones: A city's revival for tourism. *Annals of Tourism Research*, *66* (2017), 199-203.
- Law, R. (2000). Back-propagation learning in improving the accuracy of neural network-based tourism demand forecasting. *Tourism Management*, *21*(4), 331–340.
- Law, R., & Au, N. (1999). A neural network model to forecast Japanese demand for travel to Hong Kong. *Tourism Management*, *20*(1), 89–97.

- Lew, A.A., Cheer, J.M., Brouder, P., & Mostafanezhad, M. (Eds.). (2021). *Global Tourism and COVID-19: Implications for Theory and Practice* (1st ed.). *Routledge*. <https://doi.org/10.4324/9781003223252>
- Mair, J., Ritchie, B.W. ve Walters, G. (2016). Towards a research agenda for post-disaster and post-crisis recovery strategies for tourist destinations: A narrative review. *Curr. Issues Tour.*, 19, 1–24.
- Man, R. X.-G., Lack, D. A., Wyatt, C. E., Murray, V. (2018). "The Effect Of Natural Disasters On Cancer Care: A Systematic Review, *The Lancet Oncology*", 19(9), 482–499.
- Mazzocchi, M. ve Montini, A. (2001). "Earthquake Effects on Tourism in Central Italy". *Annals of Tourism Research* 28(4), 1031-1046.
- McColl S. F. ve Moisey, R. N. (2008). "Pathways and Pitfalls in the Search for Sustainable Tourism", Ed. MCCOLL, S.F. ve MOISEY, R.N., *Tourism, Recreation and Sustainability 2nd Edition Linking Culture and the Environment*, 1-17, USA.
- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227356>
- Nurashikin Sungip, F., Khairul Amri Kamarudin, M., Hafiz Md Saad, M., Abd Wahab, N., Puad Mat Som, A., Umar, R., Ing Hoe, L., Hakpurn, S., Lertbunchardwong, K., Potikengrith, T., & Harith, H. (2018). The Impact of Monsoon Flood Phenomenon on Tourism Sector in Kelantan, Malaysia: A Review. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(4.34), 37.
- OECD (2014). *Guidelines for resilience systems analysis* OECD Publishing, Available at: <https://www.oecd.org/dac/Resilience%20Systems%20Analysis%20FINAL.pdf> 26/04/18

- Oloruntoba, R., Sridharan, R. ve Davison, G. (2018). A proposed framework of key activities and processes in the preparedness and recovery phases of disaster management. *Disasters*, 42, 541–570.
- Orchiston, C., & Higham, J. E. S. (2016). Knowledge management and tourism recovery (de)marketing: The Christchurch earthquakes 2010–2011. *Current Issues in Tourism*, 19(1), 64-84, <https://doi.org/10.1080/13683500.2014.990424>.
- Petal, M., & Turkmen, Z. (2002). ABCD Basic Disaster Awareness Handbook. *Istanbul: Beyaz Gemi*.
- Kunwar, R.R. ve Chand, U. (2016). “Natural Disaster and Heritage Tourism: A Study on the Impacts of Earthquake in Bhaktapur, Nepal”. *Journal of Tourism and Hospitality Education* 6:1-39.
- Ritchie, B.W. (2004). Chaos, crises and disasters: A strategic approach to crisis management in the tourism industries. *Tour. Manag.* 25, 669–683.
- Ritchie, B.W. (2008). Tourism disaster planning and management: From response and recovery to reduction and readiness. *Current Issues Tour.*, 11, 315–348.,
- Rosselló, Jaume, Susanne Becken, ve Maria Santana-Gallego. 2020. “The Effects of Natural Disasters on International Tourism: A Global Analysis”. *Tourism Management* 79:104080. doi: 10.1016/j.tourman.2020.104080
- Ruan, W.-Q., Li, Y.-Q., & Liu, C.-H. S. (2017). Measuring Tourism Risk Impacts on Destination Image. *Sustainability*, 9(9). <https://doi.org/10.3390/su9091501>
- Saruhan, Ş. C. ve Özdemirci, A. (2016). *Bilim, Felsefe ve Metodoloji*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Schwartz, R. (1999). *Pleasure island: Tourism and temptation in Cuba*. U of Nebraska Press.

- Serikawa, Y., Miyajima, M., Yoshida, M., & Matsuno, K. (2019). Inclination of houses induced by liquefaction in the 2018 Hokkaido Iburi-tobu earthquake, Japan. *Geoenvironmental Disasters*, 6.
- Sevgen, E., Kocaman, S., Nefeslioglu, H. A., & Gokceoglu, C. (2019). A Novel Performance Assessment Approach Using Photogrammetric Techniques for Landslide Susceptibility Mapping with Logistic Regression, ANN and Random Forest. *Sensors*, 19(18). <https://doi.org/10.3390/s19183940>
- Shakeela, A., Becken, S. (2015). "Social amplification and attenuation of climate change risk in a vulnerable tourism destination" *Journal of Sustainable Tourism*, 23 (1), 65-84.
- Sharpley, R. (2005). The Tsunami and Tourism: A Comment. *Current Issues in Tourism*, 8(4), 344-349.
- Shondell Miller, D. (2008), "Disaster tourism and disaster landscape attractions after Hurricane Katrina: An auto-ethnographic journey", *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 2(2), 115-131.
- Sunarta, I. N., Susila, K. D., & Kariasa, I. N. (2018). Landslide Hazard Analysis and Damage Assessment for Tourism Destination at Candikuning Village, Tabanan Regency, Bali, Indonesia. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 123, 012006.
- Şahin, İ. ve Yavuz, Ö. (2015). Econometric Analysis of Natural Disaster. Macro-Economic Impacts: An Analysis on Selected Four OECD Countries. *Journal of Business, Economics and Finance*, 4(3), 430-442.
- Toskay, T. (1983). "*Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım*". İstanbul: Der Yayınları.
- Turner, LW, Kulendran, N. and Fernando, H. (1997). Univariate modelling versus period and non-periodic analysis: inbound tourism to Japan, Australia and New Zealand compared, *Tourism economics*, 3(1):39-56.

- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(4), 543-559.
- Travel Trend News (1999). Special report: Marketing strategies for inbound and outbound markets after September 21 Earthquake. pp. 16–27.
- Uglis, J., Jęczmyk, A., Zawadka, J., Wojcieszak-Zbierska, M. M., & Pszczoła, M. (2022). Impact of the COVID-19 pandemic on tourist plans: a case study from Poland. *Current Issues in Tourism*, 25(3), 405–420.
- Wang, Y.S. (2009). The impact of crisis events and macroeconomic activity on Taiwan's international inbound tourism demand, *Tourism Manag.* 30, 75–82.
- Waugh, W.L.; Streib, G. (2006). Collaboration and leadership for effective emergency management. *Public Adm. Rev.*, 66, 131–140.
- Wen, J., Kozak, M., Yang, S., & Liu, F. (2020). COVID-19: potential effects on Chinese citizens' lifestyle and travel. *Tourism Review*, 1-14. <https://doi.org/10.1108/tr-03-2020-0110>
- Witt, C. A., Witt, S. F. and Wilson, N. (1994). Forecasting international tourist flows, *Annals of Tourism Research*, 21(3), 612-628.
- WTTC, Global Economic Impact&trends 2020, (2020). <https://wttc.org/Research/Economic Impact>. (Accessed 30 June 2020).
- Yang, W., Wang, D. & Chen, G. (2011). Reconstruction strategies after the wenchuan earthquake in sichuan, China, *tourism Management* 32, 949–956,
- Ghaderi, Z. (2012). Tourism crises and island destinations: Experiences in Penang, Malaysia. *Tourism Management Perspectives*.
- Zhang, H., Dolan, C., Jing, S.M., Uyimleshi, J. ve Dodd, P. (2019). Bounce forward: economic recovery in post-disaster Fukushima, *Sustainability* 11, 6736.

- Zhang, M., Seyler, B., di, B., Yuan, W., & Tang, Y. (2021). Impact of earthquakes on natural area-driven tourism:Case study of China's Jiuzhaigou National Scenic Spot. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 58, 102216. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102216>
- Zhang, Y., Moyle, B., Dupré, K., Lohmann, G., Desha, C., & MacKenzie, I. (2023). Tourism and natural disaster management: A systematic narrative review. *Tourism Review*, 78(6), 1466-1483. <https://doi.org/10.1108/TR-08-2022-0377>

EK-3. MÜLAKAT SORULARI

1.Yaşınız? Kaç yıldır bu sektöredesiniz? Kaç yıldır bu kurumda çalışmaktasınız? Kurumdaki pozisyonunuz?

2. İstanbul'da bu sektörde çalıştığınız süre boyunca herhangi bir doğal afetle karşı karşıya kaldınız mı?

KALDIYSANIZ; bu durumda nasıl bir yol izlediniz? Nelerin eksikliğini fark ettiniz?

KALMADIYSANIZ; bu durumla karşılaştığınız neler yaptınız? Doğal afetlere yönelik bir eğitim aldınız mı?

3.Doğal afet sonrasında çalıştığınız sektördeki etkiler neler olabilir? Bu etkiler sizin hayatınızı nasıl etkiler?

4.Doğal afetler, yerel halkın yaşam tarzını, gelir düzeyi ve istihdam üzerinde ki etkileri neler olabilir?

5.Doğal afetlerin konaklama sektörüne etkilerini azaltmak için sizce neler yapılabilir? Nasıl önlemler alınabilir?

6.İstanbul'da yaşanacak bir doğal afetin kültürel miras niteliğindeki olan eserleri, mozaikleri, binaları, tarihi anıtları nasıl etkiler?

7. Kültürel miraslara zarar gelmemesi için alınacak önlemler neler olabilir?

8. Doğal afetlere karşı turizm sektöründe sizce nasıl önlemler alınmalıdır? Dayanıklılığı arttırmak için ne gibi stratejiler izlenebilir